Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Lodzer Folksblat פרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאדזשער פאלקסבלאט

Nr. 77/1362 | Łódź, Piątek 23 marca 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג ב ניסן תרפ"ח | Nr. 72/1367

אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 24-71.

Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

מענער-היטען

נאך נישט אין אדז געוועזענע פאסאנען און קאירען

געפינט איהר נאר אין גרעסטען אויסוואהל צו מעסיגע פרייזען ביי

מ. קאפעלושניק,

לאדז. קאנסטאנטינער 8

ביליגער פסח-פערקויף פון שאקאלאד און צוקערווארג!

איך טייל מיט דער געעהרטער קונדשאפט, אז היי-יאהר צוזי גוט ווי שטענדיג איז מיין לאנג-יאהריגע צוקערווארג-פאבריק פערזעהן מיט א גרויסען אויסוואהל פון שאקאלאד, קאר-מעלען, מאקאראן, ווי אויך אלע ארט צוקערווארג שטרענג כשר לפסח צו פאבריקס-פרייזען. דעטייל-פערקויף

מ. קאלסקי, פאלודניאווא 4

מאקאראנען

כשר לחג הפסח!

כשר לחג הפסח!

דערמיט האבען מיר דעם כבוד מיטצוטיילען אונזער ג' קונדשאפט, אז מיר בעזיצען א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע

צוקערווארען, שאקאלאד, באקאליען

פון אייגענער אויסארבייטונג ווי אויך פון פערשידענע אנדערע פירמעס. אויף לאגער בעזיצען מיר אויך מאלינע-זאפטען כשר לחג הפסח.

די פירמע עקזיסטירט פון 1800 יאהר.

מיט אכטונג מ. ה. ווראבלעווסקי

נאוואמיעסקא 21, טעל. 40-35

רעעלע בעהאנדלונג. מעסיגע פרייזען.

כשר און היגיעניש!

זענען די מצות, וואס ווערען געבאקען אין דער

מצה-בעקעריי

פון דער לאנג-בעוואוסטער פירמע

א. פודלאווסקי, פאנסקא (זשעראמסקי) 7

מיין בעקעריי געפינט זיך אונטער דער השגחה פון ראבינאט און מורה הוראה ר' ישראל קנאפ.

מיט אכטונג א. פודלאווסקי, גדאנסקא 14

טעלעפאן 16-50.

א בשורה טובה פאר לאדז און אומגעגענד!

צו דער בעקוועמליכקייט פון דעם ג' פובליקום פון לאדז און אומגעגענד האב איך אין מיין

וויין-געשעפט צו פערקויפען וויינען פון דער פירמע שולדריין, ווארשא פראנצישקאנער 11 און א.נ. ליבערמאן ווארשא פראנצישקאנער 19 צו די זעלבע פרייזען וואס אין ווארשא. איך בעזיץ א גרויסען אויסוואהל פון

כרמל-וויין, ליקערען און שפירט כשר לחג הפסח

ביי א גרעסערען-איינקויף ראבאט.

מיט אכטונג

גוטמאן

פלאץ-וואלנאשטשי 11

טעלעפאן 20-58.

בעמ.: צוליב'ן בעווייזען זיך אין פערקויף געפעלשטע וויינען פון 33 און 89 בעטע איך אכטונג צוגעבען אויפ'ן שטעמפעל פון לאק און אויף דעם עטיקעט פון די אויבינע פירמעס.

בעקאנטמאכונג!

מיר מאכען בעקאנט אונזערע געעהרטע קונדשאפט, דאס אונזערע געשעפטען, וועלכע געפינען זיך:

צענטראלע: קילינסקי גאס 60, טעלעפאן 37-65

פיליעס: פיעטריקאווער 54, " 37-66

פיעטריקאווער 114

פאלודניאווא 9, " 37-67

זגיערזשער 2, " 49-82

זענען פערזעהען מיט די בעסטע און שמאקהאפטע פערשידענע

געריכערטע פליישען על הג הפסח

בעמערקונג: אונזער פאבריק שטעהט אונטער דער השגחה פון ראבינאט און איז פער-זעהען מיט נאמען און משגיח ר' משה איטשע סטעמפקאווסקי

מיט אכטונג

די פעראייניגטע יודישע פליישער.

כשר לפסח

צו דער געעהרטער קונדשאפט!

כשר לפסח

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז אויף דעם קומענדיגען יום-טוב זענען מיינע געשעפטען פערזעהען מיט די בעסטע און געשמאקפולסטע

געריכערטע פליישען, ווי:

סאלאמאי - ווורשט און סעלצער ווורשט

כשר לפסח!

ווי אויך טעגליך פרישע און געשמאקהאפטען אויפשניט און ווינער ווורשטלעך

מיט אכטונג ד. דיאמענט

צענטראלע: זאוואדזקא 9 טעל. 48-09.

פיליעס: פיעטריקאווער 45 טעל. 30-41,

נאוואמיעסקא 24 " 49-42,

וואסכאדניא 50

בעמערקונג: אין יעדער פאבריקס-אנגע-לעגענהייט בעטע זיך צו ווענדען דלוגא 14.

פירמא שמאלץ-עהל

כשר לפסח

בהכשר הרב שליט"א מפאביאניץ

צו בעקומען אין יעדען קוואנטום ביי

ש. מאלאמוט,

לאדז, זגערזשער 1, טעלעפאן 31-55,

אויך ביי

י. ראזמאיטע,

בזשעזשינער 42

הורט און דעטייל.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען מיין טייערע און אונפערגעסליכע מוטער, אונזער הייסגעליבטע שוועסטער, שוועגערין און טאנטע

נ. ע. גאלדע גערטלער

בת ר' שלום ז"ל מבענטשין

אין עלטער פון 46 יאהר

די לויה קומט פאר היינט פרייטאג דעם 23 מערץ ד. י. 12 א זייגער בייטאג פון טרויער הויז פולנאצנא 19. וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיעפטרויערנדע פאמיליע.

אונזער געעהרטען פערוואלטונגס-מיטגליד ה׳

מענדעל הימעלפארב און פרוי

צו דער האכצייטס-פייערונג פון זייער ליבען זוהן

יודעל מיט פרל. רוזשא זיגמאן

ווינשען מיר א הערצליכן מזל-טוב און דעם יונגען פאר א גליקליך צוזאמענלעבן.

די פערוואלטונג און די גבאים
פון „גמילת חסדים״ גרינער מארק.

צאל-שטייגערונג 72°!

נישט קוקענדיג אויף דער צאל-שטייגערונג פערקויף איך אלעס
מיט די זעלבע פרייזען.

קאטי, הוביגאן, גערלענא, קארנא,

ווי אויך אלע ארט קאסמעטיק אין און אויסלענדישע
אלעס צו קאנקורענץ-פרייזען.

11 PERFUMERJA J. DRUKIER ZAWADZKA 11

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען ראבאט.

844

בעקאנטמאכונג.

מיר מאכען דערמיט בעקאנט, אז צו בעקוועהמליכקייט פון אונזערע קונד-שאפט, האבן מיר געעפענט אונזער פריהערדיגען פערקויפס-לאגער אויף

ul. Wschodnia 76,

TELEFON 42-33

וועלכער איז פערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פון אונזערע פאבריקס-אויסארבייטונגען, ווי:

גומי-מאנטלען, קאלאשן, באטען

ווי אויך ספארטאווע, ליודאווע און טעניס-שוה

Angielsko-Szwedzko-Polski

Przemysł gumowy

„GENTLEMAN"

געזעלשאפט „הזמיר" אלעיע קאשטשושקי 21

שבת דעם 24 מערץ, האלב 9 אווענד, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל

א קאלעקטיווע פארלעזונג

„יודען אין דער מוזיק"

א.ד. ט.

וואגנער און די יודישע מוזיקאלישע שאפונג.—די באראקטער-שטריכען פון דער יודישער פאלקסמוזיק.— די יודען אין דער אפערע-מוזיק.—יודען אין דער קאמערמוזיק.
אלס פרעלעגענטען טרעטען ארויס: רעד. י. אונגער, ד״ר ל. פריבולסקי, דיריגענט י. פיווישעס און ד״ר ליפקאוויטש.
908

לאדזער יודישער פרויען-שוץ-פעראיין, זשעלאנא 11.

מארגען, שבת, דעם 24. מערץ ד. י., 5 א זייגער נאכמיטאג, וועט אין לאקאל פון וועבער-מייסטער-פערבאנד (בושעזשינער 7)

פרוי גאלדבערג

רעפערירען איבער:

„שטילע חופה — און — איהרע געפאהרען"

איינטריט פריי! 888 איינטריט פריי!

די געזעלש. „תורה ודרך ארץ"

איז מודיע, אז זונטאג, דעם 1. אפריל (א׳ שמיני י״א ניסן) פינקטליך 4 א זייגער נאכמיטאג צום ערשטען טערמין וועט אין לאקאל פון גימנאזיום „בית אולפנא" צעגיעלניאנא 60, פארקומען

אנ׳אויסערגעוועהנליכע אלגעמיינע פערזאמלונג

פון אלע מיטגלידער פון דער געזעלשאפט. אויך די עלטערן פון די שילער פון אונזער גימנאזיום ווערען געבעטען, צוליב זעהר וויכטיגע ענינים אונבעדינגט צו קומען צו דער פערזאמלונג.

די פערוואלטונג.

בעמערקונג: די פערזאמלונג וועט פארקומען צום צווייטען טערמין דעמזעלבען טאג פינקטליך 5 א זייגער נאכמיטאג, ביי יעדער צאהל אנוועזענדע.
788

צו קאנקורענץ-פרייזען!

לכבוד פסח!

פערשידענע ווינער שטיהל און גאלאנטעריע-מעבעל

פון גרעסטען ביז׳ן קלענסטען קוואנטום פון די וועלט-בעריהמטע און עלטסטע פירמע

Tow. Akc. Fabryki Mebli Giętych

„Wojciechów"

קען מען בעקומען נאר ביי דעם הויפט-פערטרעטער אויף לאדז און אומגעגענד

א. וו. שעראקאוויאק, נאפיורקאווסקי 44

(רוג קילינס׳)

צופאהר-טראמוואי נומ׳ 17 און 4. צופאהר-טראמוואי נומ׳ 17 און 4.

צו קאנקורענץ-פרייזען!

א הערצליכען מזל-טוב ווינשען מיר אונזער געעהרטען פרעזעס פון ראט

לייביש ראזענבערג

צו דער האכצייט פון זיין זוהן ה׳

דוד ראזענבערג מיט פרל. ברכה גאלדבליט

דער ראט און פערוואלטונג
פון קליינהענדלער-באנק אין לאדז, אגראדאווא 10

Dr. med.

J. STUPAJ

ספעציאל-ארצט פאר אויגען-קראנקהייטען
האט זיך איבערגעצויגען אויף פעטריקאווער 76 (עק מאניושקי) טעל. 71-95
עמפפאנגט פון 6 ביז 7 אווענד
799

צו דער פערלאבונג פון
פרל. חנה פיטשער (לאדז)
מיט ה׳ הענעך גיסקע (פאביאניץ)
גראטולירען הערצליך און ווינשען א גליקליכע צוקונפט.
אנקעל און טאנטע זילבערשטיין. 910

צו דער פערלאבונג פון
פריילין לאלא גראנעק
מיט הערען פעליקס גרינוואלד
גראטולירען הערצליך און ווינשען פיל גליק.
אנקעל און טאנטע יוזעפאוויטש. 901

צו דער האכצייט פון אונזער ליבע שוועסטער
סאלא ענאך מיט הערען יאקוב אוונער
גראטולירען מיר הערצליך זייער לעבענס וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין. זייער צוקונפט זאל שיינען ווי די זון אין הימעל.
שוועסטער בלימה, ברודער וואלף. 887

אכטונג, לאדז און פראווינץ!

דערמיט מאך איך בעקאנט, אז צו די בע-פארשטעהענדע יום-טובים האבען מיר פערזעהען אונזער לאגער מיט א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע

דיוואנעס,	טיש-דעקען,
באדניקעס,	בעט-דעקען,
גארדינען,	קאנטאניערען,
שטארען,	פארטיערען,
באנע-פאנס,	מעבעל-איבערצוג

גאבעלינס, בראקאט א.ז.וו. אלעס צו די הורט! בילליגסטע פאבריקס-פרייזען. דעטייל! רעיעלע בעהאנדלונג גוטע בעדינגונגען
הויפט-פערקויף פון פינסטער׳ס פלוש-דעקען.

F. Futerman

Piotrkowska 28. Tel. 29-21

Sala Ickowiczówna
Ignacy Lewkowicz

zaręczeni.

Łódź, w marcu 1928.

Z intencji zaręczyn ukochanej siostry mojej
p. SALI z p. IGNACEM LEWKOWICZEM
życzę wiele szczęścia i świetnej przyszłości
F. Ickowicz z Żoną
Bydgoszcz.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכ-טער, שוועסטער און שוועגערין
פרל. סאלא איצקאוויטש
מיט ה׳ איזאק לעווקאוויטש
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען, אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט בלומען בעצירט זיין.
מוטער שרה איצקאוויטש. פאמיליעס: דימאנט און אייכנער יאקוב, איצקאוויטש און פרוי.

Ż okazji zaręczyn siostry naszej
p. SALI z p. IGNACEM LEWKOWICZEM
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Bracia **Dawid i Josek.**

Z intencji zaręczyn przyjaciółki mojej
p. Sali Ickowiczówny z p. Ignacem Lewkowiczem
życzę szczęścia na nowej drodze życia
Kolega **Pinkus Goldman.**

Lonia Pieniążek
Oskar Djamantsztajn

zaręczeni.

Łódź, w marcu 1928 r.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוואגער און ברודער
אשר דיאמאנטשטיין
מיט פרל. לאניא פיעניאנזשעק
גראטולירען הערליך און ווינשען פיל גליק.
נחום געלבארד און פרוי. 918

צו דער פערלאבונג פון
ה׳ זיגמונט גרונדמאן
מיט פרל. סאבינא פערעלמוטער
ווינשען מיר א הארציגען מזל טוב און א גליקליכע צוקונפט.
אברהם ניימאן, לאלא לעווי. 881

וויכטיג פאר זאקען-פאבריקאנטען

איך נעהם אן אויסצוארבייטען רענדלעך אויף פיינע מאשינען מיט שטרייף-אפאראט ווי אויך פון אייגענעם גארן און נייהען אויף ספעציעלע זיים-מאשינען רעיעלע אויסארבייטונג, ביליגע פרייזען. ביי מיכאלאוויטש וושכאדנא 50.

—דער— פעראיין „מחזיקי-חולים" קילינסקי 120 טעל. 52-65
מאכט בעקאנט, אז עס ווערט ארויסגעגעבען צעטלען פאר קראנקע צו בעוואוסטע דאקטוירים-ספעציא-ליסטען, ווי אויך אלע ארט אנאליזען פאר א גאנץ קליינעם אבצאהל, אין פעראיינס-קאנצעלאריע טעגליך פון 8 ביז 1 און פון 3 ביז 6 אווענט.
בעמערקונג: ביים פעראיין זענען אנגאזשירט 12 בע-וואוסטע דאקטוירים ספעציאליסטען ווי אויך פעלדטשער.

דער פאמיליע טעמקין דריקען מיר אויס מיטגעפיהל צוליב׳ן טויט פון אייער פאטער

חיים טעמקין נ״ע

פירמע בריץ און פערסאנאל.

די זיצונג פון ציוניסטישען איבער=ראט

שאַרפע דיסקוסיע וועגען דער ריכט=ליניע פון דער יודישער פּאָליטיק.

וואַרשא, 22. (טעלעפאָניש) צו דער זיצונג פונ'ם ציוניסטישען איבער־ראַט, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען מיטוואָך אין אָוונט, זענען געקומען אַלע מיטגלידער פון וואַרשא און דער פּראָווינץ. אויפ'ן סדר־היום שטעהען די פראַגען וועגען דער ריכט־ליניע פון דער יודישער פּאָליטיק אין סיים און אין סענאַט, וועגען שאַפען אַ נאַציאָנאַל־ראַט, וועגען דער קאַנדיראַטור אויף פרעזעס פון יודישען „קאָלאָ" און וועגען אַ צוזאַמענאַרבייט מיט די ציוניסטישע רעפּוטאַטען פון גאַליציען און מיט די יודישע רעפּוטאַטען, וואָס זענען אויסגעוועהלט געוואָרען אויף דער ליסטע נומער 1.

וועגען די אַלע פראַגען האָט רעפערירט דעפּ. י. גרינבוים.

די פראַגע וועגען דער נאַציאָנאַל־ראַט, ווי אויך די פראַגע וועגען דער קאַנדיראַטור אויפ'ן פּאָסט פון „קאָלאָ"־פּרעזעס האָבען אַרויסגערופען ליידענשאַפטליכע רעבאַטען. פיל מיטגלידער פון איבער־ראַט האָבען זיך אַרויסגעזאָגט נעגען דעם פּראָיעקט צו וועהלען אַ נאַציאָנאַל־ראַט שוין אויפ'ן בעריכטס־צוזאַמענפאָהר פון די וואַהל־קאָמיטעטען, וועלכער וועט פאָרקומען זונטאָג, אַנערקענענדיג, אַז אַ נאַציאָנאַל־ראַט, וואָס זאָל אויסגעוועהלט ווערען אויף דעם ראָזינגען צוזאַמענפאָהר, וועט זיין נישט מעהר, ווי אַ פיקציע און וועט נישט האָבען דעם אויטאָריטעט פון אַן אינסטיטוציע, וואָס רעפּרעזענטירט די יודישע עפענטליכע מיינונג; זיי האָבען דערום געשטיצט דעם פאָרשלאַג וועגען ראַטמענער־צוזאַמענפאָהר, וועלכער זאָל וועהלען דעם נאַציאָנאַל־ראַט. אַנדערע ווידער האָבען אַרויסגעריקט דעם פּראָיעקט, אַז אנשטאָט אַ ראַטמענער־צוזאַמענפאָהר זאָל אויף צו וועהלען דעם נאַציאָנאַל־ראַט גערופען ווערען אַ צוזאַמענפאָהר פון די פּרנסים פון די יודישע קהלות.

נישט ווייניגער שאַרף איז אויך געווען די דיסקוסיע וועגען דער קאַנדיראַטור פון ה' האַרטגלאַס אויף פּרעזעס פון „קאָלאָ". פיל האָבען זיך אַרויסגעזאָגט דערפאַר, אַז אַלס פּרעזעס פון דער יודישער פּאַרלאַמענטאַרער רעפּרעזענטאַנץ זאָל אויסגעוועהלט ווערען אַ מעהר מעסיגער רעפּוטאַט.

דעפּ. האַרטגלאַס אַליין ערקלערט, אַז ער וויל דעם פּאָסט פון „קאָלאָ"־פּרעזעס נישט אָננעהמען.

די דיסקוסיע איז געווען רייך מיט שטורמישע מאָמענטען. דעפּ. גרינבוים וויל אָבער נישט געהן אויף קיין שום הנחות און פאָדערט דורכאויס, אַז דער נאַציאָנאַל־ראַט זאָל געוועהלט ווערען זונטאָג דעם 25. מערץ, אויפ'ן צוזאַמענפאָהר פון די וואַהל־קאָמיטעטען.

עס ווערט בעשלאָסען, אַז די יודישע פּאַרלאַמענטאַריער, וואָס זענען אויסגעוועהלט געוואָרען אויף דער ליסטע נומער 1, זאָלען אין „קאָלאָ" נישט אָנגענומען ווערען. וועגען די איבעריגע פראַגען האָט די דיסקוסיע זיך פערצויגען ביז טאָג.

אין רעזולטאַט איז אָנגענומען געוואָרען דעפּ. גרינבוים'ס שטאַנד־פּונקט צו וועהלען דעם נאַציאָנאַל־ראַט אויף דעם בעריכט־צוזאַמענפאָהר פון די וואַהל־קאָמיטעטען וואָס וועט פאָרקומען זונטאָג.

וואָס שייך דער „קאָלאָ"־פראַגע איז בעשלאָסען געוואָרען צו בילדען אַן איינהייטליכען קלוב, צוזאַמען מיט די גאַליציאַנער רעפּוטאַטען. די גאַליציאַנער וועלען אָבער אַריינטרעטען אין „קאָלאָ" אויף געוויסע בעדינגונגען. די פראַגע וועגען קאָלאָ־פּרעזעס איז נאָך נישט געלעזט געוואָרען. די גאַליציאַנער האָבען נישט קיין שום שאַנסען אַרורכצופיהרען זייערעם אַ קאַנדיראַט אַלס פּרעזעס. מצד די חינע ציוניסטען זאָגט זיך דעפּ. גרינבוים קאַטעגאָריש אָפּ צו ווערען פּרעזעס, אויף אַזאַ אופן בלייבט נעזיכערט די קאַנדיראַטור פון דעפּ. האַרטגלאַס.

די קאַנדיראַטורען פון די רעפּוטאַטען: ד"ר טאָן און פאַרבשטיין, זענען נישט אַקטועל.

דער פאָרשלאַג צו גרינדען אַן אַלגעמיינער ציוניסטישען איבער־ראַט, איז נישט אָנגענומען געוואָרען. זייער דאָס ווייטער איז געווען געגען עס.

צוליב דער זעלבער סיבה איז אויך אָפּגעוואָרפען געוואָרען דער פאָרשלאַג צו שאַפען אַן אַגענטור ... צווישען די גאַליציאַנער.

עס איז אויך געווען אַ פאָרשלאַג אָפּצושטעלען די אינערליכע קאַמפען צווישען די ציוניסטען, וואָס איז נישט אָנגענומען געוואָרען.

אויך כמעט איז בעשטימט געוואָרען אַ ווי־צונג פון אַלע יודישע רעפּוטאַטען, ביים עלטעסטען דעפּ. ד"ר וויגאָדזקי.

——:0:——

אויסגעפיהרט א טויט = אורטייל דורך העננען אין ביאַליסטאָק.

ביאַליסטאָק, 22. (דורכ'ן טעלעפאָן). נעכטען שפּעט אין אָוונט איז געקומען קיין ביאַליסטאָק דער תליון און זיין געהילף. 5 פאַרטאָג איז אויפגעשטעלט געוואָרען אַ תליה אין הויף פון תפיסה און עס איז אויסגעפיהרט געוואָרען דער טויט־אורטייל איבער'ן מערדער סטאַניסלאַוו טאַשקעוויטש, וועלכער האָט אין פעברואַר פון פערגאַנגענעם יאָהר ערמאָרדעט אין צוג דעם ביאַליסטאָקער איינוואוינער שלום ווינשטיין און דעם בעאַמטען איגוש. נאַראַמסקי.

שיסעריי אויף דזשעלנא גאַס אין וואַרשא.

וואַרשא, 22. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) נעכטען 10 פריה האָבען זיך אויף דזשעלנא גאַס פערזאַמעלט אַ גרויסער המון, אַ געהיים ־ אַגענט האָט געוואָלט פונאַנדערטרייבען דעם עולם אין זעלבען מאָמענט האָט זיך דערהערט אַ שיסעריי, דאָס האָט געשאָסען דער געהיים־אַגענט וועלכער האָט זיך געשיצט נעגען דער דראָהענדער שטעלונג פון המון. איינינע קויהלען האָבען געטראָפען דעם קצב בערק שעצלעצקי, וועלכער איז שווער פערוואונדעט געוואָרען.

דינסטאג ערעפנונג פון סיים און סענאט.

וואַרשא, 22. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) נעכטען בייטאָג איז וויצע־פּרעמיער באַרטעל אויפגענומען געוואָרען אויף אַ אוידיענץ ביים מלוכה־פּרעזידענט און צוזאַמענהאַנג מיט'ן דעקרעט צוזאַמענצורופען דעם סיים און סענאַט אויף דינסטאָג דעם 27. מערץ.

וואַרשא, 22. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) דער סיים און סענאַט וועט צוזאַמענגערופען ווערען אין איין טאָג, פאַרמיטאָג דינסטאָג. דער סיים — אין נייעם בנין און דער סענאַט — אין אַלטען זאַל.

עפענען דעם סיים, וועט דער מלוכה־פּרעזידענט. דעם פאָרזיץ וועט נאָכדעם איבערנעהמען דער עלטסטער רעפּוטאַט, בייקא, אָדער קרעמפּא. אין סענאַט — סענ. לימאַנאָווסקי.

די רעפּוטאַטען און סענאַטאָרען וועלען אָפּגעבען אַ שבועה און עס וועלען געוועהלט ווערען מאַרשאַלקעס און וויצע־מאַרשאַלקעס.

אויף פסח הבע"ל
עכטען פסח'דיגען
טוען מיר עמפפעהלען דעם פון לאַנגע יאהרען בעקאנטע און זעהר פיינעם
עכטען פסח'דיגען
פראנק=קאפע=צוזאטץ
אין קיסטען און אויך אין רונדע פאַקונג.
ער איזט ערצייגט בהכשר גמור אונטער אויפזיכט פון הרה"ג הק' מו"ה יעקב פרענקעל תאומים שליט"א אבד"ק פאדגורזשע והגליל ותחנו הרהמאה"ג וכו' מו"ה חיים קאַנער שליט"א ובנו החריף וכו' מ' יחזקאל פרענקעל תאומים שליט"א.
דער גרינער שטריפע אויף די פעקלעך בעווייזט דעם כשר לחג הפסח און די פיינקייט דיזער וואַרע.
Henryka Francka Synowie
Fabryka Środków Kawowych S. A.
SKAWINA — KRAKÓW.

לאדזער נייעס.

נעכטיגע זיצונג פון קהלה-ראַט

בעשלאסען צו אסיגנירען 150.000 זל. אויף דער פסח=אקציע.

נעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון קהלה־ראַט די זיצונג וואָס האָט זיך פערצויגען ביז האַלב 4 ביינאַכט, איז געווען זעהר רייך אין שטורמישע מאָמענטען. אַזאַ אומאָרדנונג ווי ס'האָט געהערשט אין זאַל איז נאָך נישט געווען אַפילו אויף די זיצונגען פון אונזער קהלה־ראַט, וואָס זענען געווען „רייך" אין סקאַנדאַלען און טומלענישען.

דער פאָרשלאַג וועגען אויסוועהלען אַ קאָמיסיע פון 8 פּערזאָן, וועלכע זאָל מיטאַרבייטען צוזאַמען מיט דער קאָמיסיע פון 7 וואָס איז אויסגעוועהלט געוואָרען דורך דער פערוואַלטונג כדי אָנצופיהרען מיט דער פסח־אַקציע איז אָפּגעוואָרפען געוואָרען. צום סוף איז בעשלאָסען געוואָרען אויף דער פסח־אַקציע צו בעשטימען 150'000 זל.

מעלדונגען.

מאָרגען שבת 3 אַ זייגער ווערט געלערנט תנך דורך דעם חבר אַלטשולער.

מאָרגען מוצש"ק 7 אָוועגט קומט פאָר אַ קאָמיטעט אָוונער מיט די בעטייליגונג פון די חברים: אַבט, אַלטשולער, רעמבינסקי און אַנדערע. אַלע חברים ווערען געבעטען פּינקטליך צו ערשיינען. דער לעזע זאַל איז אָפען טעגליך פון 8 ביז 10 אָוונער, די ביבליאָטעק איז אָפען מאָנטאָג און דאָנערשטאָג פון 9 ביז 10 אָוונער.

קראַפּט = וועבער.

אַכטונג יודישע קראַפּט־וועבער! זונטאָג, ד. 25. מערץ, 11 פאַרמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון טעקסטיל־פעראיין, חסכאָרניא 70 אַ חיכטיגע פערזאַמלונג פון אַלע יודישע קראַפּט־וועבער וועגען דער פראַגע פון לערנען און איבערפיהרען יודישע האַנד־וועבער אויף קראַפט. קומט אונבעדינגט און פּינקטליך. 919

די פערוואַלטונג פון דער 7. אָבטיילונג פון טעקסטיל־פעראיין.

פּועלי=אמוני=ישראל.

(יונענד־סעקציע)

לאָדז, חסכאָרניא 66 פראָנט 1־טען שטאָק.

אין צוזאַמענהאַנג מיט'ן ערשיינען פון אינזער אָרגאַן „דער יודישער אַרבייטער" אָרדנען מיר איין מוצש"ק. דעם 24־טען מערץ 8 אָוונער אַ צייטונג פון לעבעדיגען וואָרט אין וועלכער ס'נעהמען אַנטייל די ח' ד. ה. זילבערשטיין, פּרנס צעדערבוים רער. פרידענזאָהן, פ. לאַנדענבערג, י. נעמיראָווער, רעקס, צעדערבוים, שטשעקאַטש און וואַלפיש.

ווי אויך אַ ספּעציעלע אינהאַלטסרייכע יוגענד־ביילאַגע, אין וועלכער ס'נעהמען אַנטייל די ח"ח נ. נוסבוים, י. זילבערג, פ. אַלטמאַן, סרולעק און י. ליפּשיץ. בילעטען צום פּרייז פון 40 גר., פאַר חברים 30 גר. ביים אַריינגאַנג. 939

זייט בעזונדערס אויפמערקזאם אויף אונזער נאַמענק
טהיי
„NADZWYCZAJNA"
אין ווייסע פערפאַקונג

כשר לפסח
בהכשר הראבינאט
דפה וואַרשא

„JAPOŃCZYK" מהדיר

ווייל איהר האבען
אַ עונג יום-טוב
און. אַ כשר'ן פסח
פערלאַנגט נאָר די וועלט-בערימטע

16-טע מלוכה-לאטעריע

5,000 זל. נומ. 41678 104324.
3,000 — 16138 62821 74210.
2,000 — 19402 43174 49018 51183 78727 88676
1000 — 6505 27569 30298 37803 49879
56165 61727 62750 65231 84240 99729 121488.
600 — 8710 14768 20014 22451 29197
40104 44726 46610 54593 55719 57858 87236
71989 74822 78304 80803 94977 95736 95827
109260 110726 111061 118296 118673.

יוד. פראָפ.-מאגאזין-שניידער-מייסטער פעראיין אלעע 1 מאַי 2.

מיטגלידער און נישט מיטגלידער פון דאמען=מאגאזין=פאך!
שבת ד. 24. ה. ח. 7 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר

אַן'אַלגעמיינע פערזאמלונג

פון גאנצען לאָדזער דאַמען-מאַגאַזין-פאַך. עס איז צו בעטראַכטען די לעצטע האַנדלונג פון די מאַגאַזינערס און די לאַגע, וואָס האָט זיך צוליב דעם געשאַפען אין פאַך. קוקט נישט, וואָס ס'איז ערב יום-טוב און שטעלט אייך ווי איין מאַן צו דער פערזאַמלונג, ווייל די פראַגען מוזען אונבעדינגט בעהאַנדעלט ווערען און עס קען זיין שפעט צו אונזער אַלעמענס שאָדען.

אכטונג מיטגלידער! מיר מעלדען אייך, אַז זונטאָג דעם 8. און מאָנטאָג דעם 9. אַפּריל (חול-המועד) קומט פאָר די גענעראַל-פערזאַמלונג וועגען בעריכטס-טעטיגקייט און וואַהלען פון אַ פערוואַלטונג. מיר מאַכען אויפמערקזאַם די מיטגלידער צו ערלעדיגען דעם בייטראַג, כדי נישט צו פערלירען די שטים-רעכט.

די פערוואלטונג.

מודעה ואזהרה גדולה!

1) אויסער דעם איסור פון פאָריגע גאונים וצדיקים ז"ל אויף מאַשין מצות בכלל, צייכענען זיך אויס די לאָדזער מאַשין מצית בפרט אַז זיי זענען חמץ גמור, יורען וואָס האָבען בייגעוואוינט ביי דעם באַקען אין לאָדז מאַשין מצות שרייען געוואַלד אויף דעם מכשול הרבים, איז אַ חוב אויף יעדען יעדען יוד מזהיר זיין אַלע בעקאַנטע נזהר זיין פון חמץ בפסח און אַזעלכע מצות אָדער רייבעכץ און זיי נישט האַלטען אין שטוב. 2) וואָס האָט זיך בעוויזען אין צייטונג אַז טיי יאַפּאָנטשיק האָט אַ הכשר פון היגען ראַבינאַט, איז שקר מיר האָבען נישט קיין שום ידיעה פון דעם. 3) בכלל האָט קיין הכשר נישט קיין ווערט נור מיט אונטערשריפטען און אַ סטעמפּעל פון הרבנים דפה, און נור די ראַטע פון דעם היינטיגען יאָהר תרפ"ח. 4) באזהרה גדולה די וואורשטען־פאַבריקאַנטען זאָלען נישט בעשיינען די וואורשטען מיט פאַרב ווייל דאָס איז חשש חמץ און דאָס איז ענטגעגען געזעץ.

לאדזער ראבינאט.

בייי שטאקענדעם שטוהל=גאנג

אויפגעטריבען לייב, מאָגען־וויערע, קאָפּווייע, מוראַ־נעפיהלען, אַלגעמיינע שלעכט־בעפינדונג, מאַטינקייט, ווירקט דאָס נאַטירליכע ביטער־וואַסער **Franciszka Jòzefa** אויסגעצייכענט און גענצליך שמערצלאָז, בערייטענדע ראָקטוירים פון דעם יאָהרהונדערט האָבען דאָס ביטער־וואַסער פון פראַנץ־יאָזעף אָנגע־ווענדעט ביי מענער, פרויען און קינדער. צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעשנעס. 27

בעגריסונג.

מיר בעגריסען דעם ה' העניעק ערליך צום צוריקקעהרען פון מיליטער-דינסט און מיר ווינשען איהם איהם ערפאָלג אין דער ווייטערדיגער אַרבייט לטובת די קליינהענדלער-אינטערעסען. 930

די פערזאַמעלטע 300 מיטגלידער פון זונטאָג דעם 18. מערץ און די פערוואַלטונג פון קליינ-הענדלער-פעראיין פון לאָדז פּיעטריקאָווער 6.

די שענסטע מצות
דינסטע און בעסטע
ווערען אויסגעבאַקען פון פיינסטען מעהל אין דער בעקעריי פון
ק. צווייליך, פּאַמאַרסקאַ 56 טעל. 25-60.
די בעקעריי געפינט זיך תחת השגחת של ראַבינאַט דפה לאָדז.
פּינקטליכע און רעעלע בעהאַנדלונג.

דאַמען = מאַגאַזין=
שניידער
אויף אַרויסצונעהמען אַרבייט 1-טע און 2-טע סאָרט גאַראַנטירט פאַר אַ גאַנץ יאָהר אַרבייט קענען זיך מעלדען ביי ז. גליקסמאַן גלובנאַ 1.

ארום ארעסט פון די אינזשיניערן אין רוסלאַנד

געפונען 15 פוד געגנב'עטען דינאַמיט.

בערלין, 22 (ספּ. טעל.) די דייטשע אַגענטור „סעל־אוניאָן" טיילט מיט פון אַ קאָמפּעטענטען מקור, אַז אין דער נאָהענטער צוקונפט קען מען נישט דערוואַרטען דייטשלאַנדס שאַרפען אָרויסטריט וועגען די אַרעסטירטע אינזשינערען. דער דייטשער געזאַנדטער אין מאָסקווע אינפאָרמירט זיך דערווייל נעגז׳ וועגען ענין און וועגען די סיבּות פון אַרעסט.

אין בערלין הערשט נאָך אַלץ אַן׳אויפגערעגטע שטימונג, מחמת די איבעריגע אינזשינערען זענען נאָך אַלץ נישט בעפרייט און די סיבּות פון אַרעסט בלייבען נאָך אַלץ אומבעוואוסט.

קיין בערלין איז געקומען איינער פון די ספּעציאַליסטען פון דער פירמע „אעג" אינזשינער הילע, וועלכער האָט געאַרבייט אין רוסלאַנד און אין וועמענס אַנוועזענהייט עס זענען אַרעסטירט געוואָרען די אינזשינערען. ער דערצעהלט, אַז צו די אַרעסטירטע דייטשען האָט מען זיך בעצויגען אַ סך קאָרעקטער, ווי צו די אַרעסטירטע רוסישע „ספּעצען".

די איבעריגע דייטשען האָבען זיך דערקלערט פאַר סאָלידאַר מיט די אַרעסטירטע און האָבען זיך אָפּגעזאָגט אַרויסצוגעהן אויף דער אַרבייט. הילע איז איבערצייגט, אַז די סיבּה פון אַרעסט שטעקט אין די חלוקי־דעות צווישען די סאָוויעטישע אַנשטאַלטען און אין דער קאַטאַסטראָפאַלער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון דאָנער באַסיין.

לויט הילעס אינפאָרמאַציע, האָט טשיטשערין קאַטעגאָריש אָפּגעזאָגט צו דערלויבען די פאָרשטעהער פון דער דייטשער געזאַנדשאַפט צו בעזוכען די אַרעסטירטע, ווי אויך נישט דערלויבט די אַרעסטירטע איינצולאַדען דייטשע אַדוואָקאַטען.

די „קרייץ־צייטונג" טיילט מיט, אַז לויט איהר אינפאָרמאַציע זענען די אַרעסטען אין דאָנבאַס פאָרגעקומען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם, וואָס מען האָט געפונען ביי איינע טעכניקער און אַרבייטער געג׳גנב׳עטע פופצעהן פוד דינאַמיט, צוליב דעם האָט מען אויך אַרעסטירט זייערע שעפען. אויף וויפיל די לעצטע זענען שולדיג אין דער גנבה איז נאָך נישט אויפגעקלערט.

„פאָסישע צייטונג" טיילט מיט פון מאָסקווע, אַז די דייטשע געזאַנדשאַפט האָט צום דריטען מאָל זיך געווענדעט צו דער סאָוויעטישער רעגירונג נאָך דערקלערונגען וועגען אַרעסט פון די אינזשינערען, דערביי האָט זי געפּרובט בעקומען אַ דערלויבעניש זיך צו זעהן מיט די אַרעסטירטע. די דייטשע מאַכט באַזירט זיך אויף די פונקטען פון בערלינער אָפּמאַך וועגען די רעכט פון דייטשע בירגער אין ס.ס.ס.ר. — די רוסישע רעגירונג האָט אָבער דערקלערט, אַז די געריכטס־אויספאָרשונג האָט זיך שוין אָנגעהויבען און אַז די דייטשע פאָדערונג בעדייט — אַ פּרוב זיך אַריינמישען אין דער קאָמפּעטענץ פון סאָוו. געריכט.

„בערלינער טאַגעבלאַט" לייקענט אָפּ די קלאַנגען, אַז ליטווינאָוו וועט אויפ׳ן וועג פון גענף זיך אָפּשטעלען אין בערלין כּדי צו פערהאַנדלען וועגען די אַרעסטירטע אינזשינערען.

קאַטאַסטראָפע פון א שניי־לאַווינע.

זאַלצבורג, 22 (ספּ. טעל.) אַן׳עקספּעדיציע, וואָס איז בעשטאַנען פון 17 ווינער נאַרטען־לויפער, איז מיטגעריסען געוואָרען דורך אַ שניי־לאַווינע, 4 מענשען איז גילונגען זיך צו ראַטעווען, 13 ספּאָרט־לייט זענען פערשיט געוואָרען און ס׳איז נישט פאַרהאַן קיין שום האָפנונג זיי אָפּצוראַטעווען. אויפ׳ן אָרט פון פאָרפאַל איז אַרויסגעשיקט געוואָרען אַן׳אָפּטיילונג זשאַנדאַרמעריע, כּדי אונטערצונעהמען אַ רעטונגס־אַקציע.

ס׳זג. ד״ר וויגאָדסקי אינטערוועני׳רט וועגען פּאָליטישע אַרעסטירטע.

ווילנא, 22. (טעלעפאָניש) ד״ר וויגאָדסקי האָט נעכטען בעזוכט דעם ווילנער פּראָקוראָר שטיימאַן, ביי וועלכען ער האָט אינטערווענירט פאַר אַ גאַנצע רייה פּאָליטישע אַרעסטירטע, אַ טייל פון וועלכע זענען אַריינגעפאַלען צופעליק, זייענדיג אינגאַנצען אומשולדיג.

דער פּראָקוראָר האָט צוגעזאָגט, צו פעראָרדענען, וועגען די ראָזיגע אַרעסטירטע זאָל די אויספאָרשונג דורכגעפיהרט ווערען ווי אַמשנעלסטען אַזוי, אַז אָדער זיי וועלען אינגאַנצען בעפרייט ווערען אָדער לכל־הפּחות אַרויסגעלאָזט ווערען אויף קויציע ביז׳ן פּראָצעס.

אויסער דעם האָט ד״ר וויגאָדסקי געבעטען אַ ערלויבעניש צו בעזוכען אין תּפיסה 2 פּאָליטישע אַרעסטירטע, איינע אַ ווייסרוסישע פרייליין, וועלכע זיצט שוין אַ לענגערע צייט אין תּפיסה און דער צווייטער אַ יוד, וועלכער זיצט נישט לאַנג. ביידע אַרעסטירטע בעקלאָגען זיך, אַז זיי זענען קראַנק. די ראָזיגע ערלויבעניש האָט דער פּראָקוראָר אַרויסגעגעבען.

שווערע גרובען־קאַטאַסטראָפע.

בערלין, 22 (ספּ. טעל.) בעת אַ געוואַלדיגער שטורם איז דער געגענד פון מיקענבורג האָט אויפגעריסען אַ שאַכט אין דעם קוילען־גרובען פרידלענדער. 11 אַרבייטער זענען געבליבען טויט אויפ׳ן אָרט, 7 זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען.

אַן׳אומגליקליכער זעלבסטמערדער.

וואַרשא, 22 (טעלעפאָניש) נעכטען 10 אין אָוועבד האָט זיך נעבען ראַנציגער וואָקזאַל געוואָלט אַראָפּוואָרפען אין דער ווייכסעל, כּדי צו בעגעהן זעלבסטמאָרד, דער 12־יעהריגער באָלעסלאַוו מיראָקאָוו. פאַלענדיג, האָט זיך מיראָקאָוו פערטשעפּעט אין די טעלעפאָן־דראָטען און איז אַראָפּגעפאַלען אויפ׳ן בּרוק און זיך צובראָכען ביידע הענד. אין אַ זעהר שווערען צושטאַנד האָט מען איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

„אַרט"

זאַכאַדניאַ 43.

אַרטיסטישער רעווי און קאַמער־טעאַטער

אונטער דער לייטונג מ. בראַדרעזאָן

היינט פרייטאָג־2 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 8 אין 10 אָוונד

מאָרגען, שבת־3 פאָרשטעלונגען: 4 נ״מ (פּאָפּול. פרייזען), 8 און 10 אָוו.

ווידערהאָלונג פון 5. פּראָגראַם א.נ.

„מלוה מלכּה"

1. פּראָלאָג
2. מלוה מלכּה
3. זייגערל
4. שפּאַניש. סקעטש
5. כינעזיש. פּעכער
6. בּלינדע
7. קיישלען
8. מיין 1. דעפּאָזיטן
9. קאָנטאַניסטען
10. נאָך דער חופּה
11. גאָשציני דוואָור

פּסח־הילפס־אַקציע

„תּומכי אורחים"

אויפרוף

צו דער לאָדזער יודישער בעפעלקערונג.

דער הילפס־פעראיין תּומכי אורחים פּאַמאַרסקאַ 18 אָרגאַניזירט אויף דעם היי־יאָהריגען פּסח אַ גרויסע פּסח־הילפס־אַקציע!!

געדענקט אַז טויזענדער נויטבעדערפטיגע בכבוד׳ע פאַמיליעס וואַרטען אויף אייער הילף!!

געדענקט אַז די פּסח־אַקציע איז פאַרלויפיג די איינציגע פּסח־אַקציע אין לאָדז!!

געדענקט אַז דער חוב ליגט נאָר אויף די הונדערטער נבירים פון דער שטאָט לאָדז!!

מיר ווענדען זיך דעריבער צו אייך אינטערשטיצט די פּסח אַקציע מיט אַ ברייטער האַנד, ווייל הונדערטער יודישע בכבוד׳ע פאַמיליעס וועלען אַ דאַנק „תּומכי אורחים" האָבען די מעגליכקייט צו פייערען דעם גרויסען יום־טוב פּסח, צו דעם צוועק וועלען זיך צו אייך ווענדען פערוואַלטונגס־מיטגלידער און מיטגלידער מיט ספּעציעלע שפּענדע בלאָקס, אויך האָבען אַרויסגעשיקט אינקאַסאַנטען זאַמלען שפּענדען, און דער שפּענדער ווערט געבעטען צו זיין אויפמערקזאַם, אַז דאָס שפּענדע־ביכעל זאָל האָבען די אונטערשריפטען פון פּרעזעס, סעקרעטאַר און קאַסירער אונטער דעם פעראיינס־סטעמפּעל. עס איז צו ערוואַרטען, אַז די יודישע בעפעלקערונג וועט אונזער אַקציע אונטערשטיצען אין דערמיט וועט איהר העלפען אייערע אייגענע ברידער און שוועסטער פון נויט.

מיט דרך ארץ

די פערוואַלטונג פון „תּומכי אורחים"

(—) פּרעזעס וו. מאַרקוספעלד.

„RESTECHNIKA" Agentura Techniczno-Handlowa Cegielniana 47, tel. 70-81

קאָנסיגנאַציאָנס־לאַגערן פון אין־ און אויסלענדישע פירמעס.

בעזיצט שטענדיג אויף לאַגער לעדערנע רימען, איינ־עלנע און דאָפּעלטע, געניהטע אָדער נאָר געקלעבטע ביז 1000 מילימעטער ברייט, אויף פּרכט, אויסגעצויגענע, אין פּאַרטען אויף וואָג און אויף מעטערס, כראָם און גאַרבירטע. קעמעל־רימען, באַלאַטאַ פון דער בוימוואָל־מאַרקע „STARBELT" ספּעציעלע רימען, וואָס דערריאָזען נישט קיין וואַסער, שטאַנדהאַפט געגען פערשידענע ווירקונגען פון טעמפּעראַטור ביז 60 גראַד C. כראָם־טראָקעס, בעפעטיגטע רויה שטאָפען פון דער מאַרקע, ווי אויך פערגאַמין־טראָקעס. שלאַנג־רימען פון אונגדערגרייבבאַרען סאָרט פון דער מאַרקע „M" ריינע „HELVETIA" לעדער־שנירען, גומי־פּליטען, אַזבעסט־, הלב׳דינ׳ע און גראַפיט־שנירען, ספּעצ. אַלומיניום־טראַנסמיסיעס „STANDARD". פון אַלע אויסמעסטונגען ווי אויך אַלערליי וועבעריי־, שפּינעריי־, אַפּרעטור־ און פאַרבעריי־אַרטיקלען.— מיט צוגענגליכע פּרייזען און מוסטערן דינען מיר אויף פערלאַנג — אונזער רעמיג. אינזשעניער שטעלט אומזיסט פאַכמענישע עצות און לייסטעט אויך מיט די אַרבייט ביים פערלעגען נייע מאַשינעריעס און אויפשטעלען וועב־שטוהלען און שפּינערייאַמעריכטונגען.

ווער

ס׳שטרעבט צו האָבען בעקוועהמע און געשיקטע

שטוב־פּאַנטאָפעל

אין פערשידענע סאָרטען צו צוגענגליכע פּרייזען

קען מען בעקומען נור ביי

M. HATZI THEMELIS, 41 PIOTRKOWSKA 41

אויף לאַגער אַ גרויסער אויסוואַהל פון שפּאַציר־קינדער־פּאַנטאָפעל

מיר פערלאַנגען

Knorra-mąkę owsianą

וואָס איז זייט 40 יאָהר אַן׳אויסגעפּרובטע נאַהרונג פאַר קינדער

די בעציהונגען
צווישען פוילען און דייטשלאנד

די לעצטע טעג איז ווידער אין דער פאליטיק געווארען אקטועל די פראגע פון די דייטש־פוילישע האנדעלס־אונטערהאנדלונגען. די דאזיגע אונטערהאנדלונגען זענען נישט ניי. זיי ווערען שוין געפיהרט זעהר לאנגע חדשים, זענען שוין אדורכגעגאנגען פערשידענע פאזען און האבען שוין געהאט אזוי־צוזאגען בעסערע און ערגערע צייטען.

נאך דעם לאקארנער אפמאך און נאכדעם ווי דייטשלאנד איז אריינגענומען געווארען אלס בככוד'ער מיטגליד אין דער פעלקער־ליגע איז פאר דייטשלאנד און אויך פאר פוילען געווארען קלאהר, אז ס'קען נישט ווייטער געדולדעט ווערען אזא לאגע ווען צוויי דירעקטע שכנים וואס זענען צווישען זיך, אין מלוכה'שען זין, און פרידליכע בעציהונגען, זאל בלייבען אהן האנדעלס־טראקטאט. מ'האט דעריבער דעמאלט געפרובט צו צופיהרען צו דירעקטע אונטערהאנדלונגען, עס זענען געווען פערשידענע שטערונגען דערביי.

א גרויסע ראל האט דערביי געשפילט דער פוילישער האנדעלס־בילאנס, ס'איז דאך פאר יעדען איינציגען קלאהר, אז פוילען האלט געקענט עקספארטירען קיין דייטשלאנד נאר פאלגענדע ארטיקלען: תבואה און פלייש דאס הייסט נאטור־פראדוקטען, וועלכע וואלטען דורך דעם עקספארטיערט געווארען אין לאנד גופא, דייטשלאנד להיפוך איז אין א בעסער לאגע זי וואלט עקספארטירט קיין פוילען איבערגעארבייטע פראדוקטען ווי: לאנדווירטשאפטליכע מאשינען, גאלאנטעריע, היימישע ארטיקלען און פערשידענע לוקסוס־ארטיקלען.

ווען דער האנדעלס־אפמאך צווישען פוילען און דייטשלאנד וואלט געווען א "בריט־פריווילעגירטער" וואלט דאס זיך שלעכט אפגערופען אויף דעם פוילישען האנדעלס־בילאנס און ס'וואלט אפילו געווארען א יקרות אויף לאנדווירטשאפטליכע פראדוקטען אין פוילען.

ס'זענען געווען געוויסע ספערען, וועלכע זענען געווען פעראינטערעסירט אינם האנדעלס־אפמאך, למשל די פוילישע קויהלען־מאגנאטען, די גרויסע לאנד־בעזיצער, אין דייטשלאנד זענען אויך געווען פעראינטערעסירט אינ'ם אפמאך, די כעמישע אינדוסטריע, אייזען פאבריקאנטען און אנדערע.

די אונטערהאנדלונגען זענען דעריבער געפיהרט געווארען פון ביידע צדדים גיכער לפנים אייידער פאקטיש, מ'האט געזוכט די שולדיגע אין די פארזיצענדע פון די דעלעגאציעס און מ'האט זיי געטוישט, מ'ה. אטגעביטען דאס ארט פון די אונטערהאנדלונגען פון בערלין קיין ווארשא און פון ווארשא קיין בערלין, מ'האט געפרובט צו געפינען אנ'אויסוועג דורך דעם וואס מ'זאל איינפיהרען בעשטימטע קאנטינגענטען.

די דייטשען זענען למשל געווען פעראינטערעסירט, אז מ'זאל אריינפיהרען פון פוילען וואס ווייניגער קויהלען, פוילען, וועלכע דעם ארטיקעל נגעגנג האט פערלאנגט, אז דייטשלאנד זאל צונעהמען פון איהר א סך קויהלען, ביי אנדערע ארטיקלען איז געווען פערקעהרט — האט מען געוואלט בעשטימען גענויע סכומים וואס מ'קען אריינפיהרען פון איין לאנד אין צווייטען.

דערווייל זענען ווידער די דייטש־פוילישע האנדעלס־אונטערהאנדלונגען אפהענגיג געווארען פון פערשידענע פאליטישע בעדינגונגען, די דייטשען האבען געווארט מיט'ן שליסען פון דעם דייטש־פוילישען האנדעלס־טראקטאט ביז פוילען וועט נישט רעגולירען די פראגע פון די דייטשען אין פוילען, וועלכע האבען ביז צו דער בעשטימטער צייט, לויט שלום־אפמאך, נישט אפטירט פאר פוילען, די האנדעלס־אונטערהאנדלונגען זענען צוליב דער דאזיגער פראגע עטליכע מאל אפגעלעגט געווארען. און ערשט די היינטיגע וואך איז פערעפענטליכט געווארען די פעראָרדנונג פון מלוכה־פרעזידענט וועגען דער גרעניץ־בעוועגונג. די פעראָרדנונג איז נוגע די רעכט פון וואוינען פון פרעמדע אין די גרעניץ־געביטען און וועלכע האבען אין זייער בעזיץ אונבעוועגליכע גיטער.

אין די פוילישע מאסגעבענדע ספערען האט מען גערעכענט, אז די דערגענצונג צום געזעץ וועגען די גרעניצען וועט בעזייטיגען די שוועריגקייטען ביי די אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד. די דייטשע פרעסע האט אבער דעם נייעם דעקרעט אויפגענומען פיינדליך, און עס ווערט אנגענומען, אז דאס קען ברענגען צום איבערייס פון די אונטערהאנדלונגען, דער זעלבער טומעל האט אויך די דייטשע פרעסע אויפגעהויבען בעת דער פעראָרדנונג פון פוילען וועגען דער וואלאריזאציע פון צאל, דער טומעל איז איצט אזוי גרויס, אז ס'איז דא די געפאהר אז די אונטערהאנדלונגען זאל אינגאנצען איבערגעריסען ווערען און די צאל־מלחמה זאל ווידער אויסברעכען.

פוילען וועט איצט נישט קלאגען, ווייל פאר פוילען איז איצט די צייט גינסטיג און זי קען ווארטען, יעדענפאלס וועט ערשט די לאגע פון די דייטש־פוילישע אונטערהאנדלונגען קלאהר ווערען נאך די וואהלען צום דייטשען פארלאמענט.

י. ד—ן.

אזיע רייזט איבער אייראפא
דער בעזוך פון אפגאנישען קעניג־פאר אין ענגלאנד.

(א בריף פון לאנדאן).

די ענגלישע רעגירונג גרייט זיך פייערליך צו בעגעגענען דעם אפגאנישען קעניג. די ענגלענדער זענען איבערהויפט זעהר גאסט־פריינדליך, און בעזונדערס וועלען זיי שוין נישט קארגען, ווען עס איז וויכטיג צוליב מלוכה־אינטערעסען. פאר דעם קעניג און דער קעניגין, „סוראיא די וואונדערשעהנע", ווי מען רופט זי אין די ענגלישע צייטונגען, ווערט צוגעגרייט אנ'אויסערגעוועהנליכע, פראכטפולע אויפנאהמע. דאס גאנצע רייכטום און מאכט פון ענגלאנד וועט דעמאנסטרירט ווערען פאר די געסט. ענגלאנד, אז עס דארף, קען עס בעווייזען וואס עס פערמאגט. דעם קעניג פון דעם בערגיגען אפגעריסענעם ביז נישט לאנג אינגאנצען אונבעקאנטען און ווילדען אזיאטישען לאנד, נעהמט מען דא אויף א סך פייערליכער, ווי מען האט אמאל אויפגענומען דעם קייזער ווילהעלם דעם צווייטען ווען ער איז נאך געווען אויף דעם שפיץ פון זיין מאכט.

אין פראגראם געהט אריין א פאראד פון דעם ענגלישען פלאט, פון די לאנדאנער דאקען מיט זייערע אונצעהלבארע שיפען געלאדענט מיט רייכטימער פון אלע עקען וועלט, עס וועלען דעמאנסטרירט ווערען די פאבריקען, אנשטאלטען, די בעריהמטע ארבייטער־דערפער א. א. וו. מען וועט דעם קעניג בעווייזען דעם לופט־פלאט, סובמארינען און קריגס־מאשינען (טאנקען), וועלכע, ווי מען זאגט, האבען געמאכט קאלאסאלע פארטשריטען נאך דער מלחמה. נאכדעם געהען, פערשטעהט זיך, מיטאגען: א באנקעט אין בוקינגעמער שלאס. עס איז צו דעם באנקעט ספעציעל געבראכט געווארען פון ווינדזאר־הויף דאס בעריהמטע היסטארישע גאלדענע געפעס, א באנקעט אין הילד־האל, וואו די לאנדאנער סוחרים פון סיטי וועלען זיך קענען בעווייזען.

דאס לאנדאנער וועטער האט זיך אויך בעוויזען פון דער ריכטיגער זייט: יענער וואך איז געווען — פריהלינג, אבער פלוצים האט זיך געגעבען א קעהר איבער, עס איז אויסגעפאלען א שניי, און די ביימער, וועלכע האבען שוין געוואלט אנהויבען בליהען, האבען איצט א זעהר טרויעריגען אויסזעהען.

די ענגלישע צייטונגען פערשטעהען די וויכטיגקייט פון דעם וויזיט פון אפגאנישען קעניג און בעמיהען זיך אויך, איינע פאר דער צווייטער, צוצוטראגען די געסט קאמפלימענטען. אין משך פון 10 יאהר הערשען האט דער קעניג אמאנולא בעוויזען אזעלכע פעהיגקייטען אלס הערשער און מלוכה־טוער, אזוי צוריקגעשטעלט די פולע ארדנונג צווישען די וואנדערנדער שבטים, וועלכע זענען איהם אונטערטעניג, אז ער האט זיך געקענט ערלויבען אוועקצופאהרען פון זיין לאנד אויף עטליכע חדשים, — זאגט איין צייטונג און גיט ריכטיג צו, אז נישט דער זיידע און נישט קעניג אמאנולא'ס פאטער האבען זיך אויף אזעלכעס נישט געקענט ערלויבען.

„דער קעניג רייזט, כדי זיך צו בעקענען מיט דער לאנדווירטשאפט, אינדוסטריע און קולטור פון די אייראפעאישע לענדער, ער וויל דאס אלץ נאכדעם איינפיהרען ביי זיך אין לאנד" לייענען מיר אין „טיימס", און די ענגלישע צייטונגען פערגלייכען דעם קעניג אמאנולא מיט'ן רוסישען פיאטר דעם גרויסען, וועלכער האט בעזוכט לאנדאן אין יאהר 1698. „דער קעניג אמאנולא האט שוין זעהר פיל אויפגעטון פאר זיין פאלק — זאגט א צווייטע צייטונג — „ער האט נישט קוקענדיג, אויף דעם ווידערשטאנד פון די מולא'ס, אריינגעפיהרט אייראפעאישע בילדונג אין זיין לאנד און געעפענט די גרעניצען פון זיין מלוכה פאר אויסלענדישע אינזשעניערען. לויט זיין פעראָרדנונג ווערען די בערגיגע שטעגען פון אפגאניסטאן פערוואנדעלט אין ריכטיגע וועגען, דער טעלעגראף פערבייט די שנעל־געהער, וועלכע פלעגען פריהער פונאנדערטראגען די פעראָרדנונגען פון זייער בעפעהלער, די נייע וואוינער־רעזידענץ פון אמאנולא דאר־אול־אמאן איז געבויט אינגאנצען אויפ'ן אייראפעאישער שטייגער, ביים הינדוקוש".

דער קעניג אינטערעסירט זיך אין ענגלאנד הויפטזעכליך מיט פראקטישער וויסענשאפט. זיינע אונטערטעניגע, ווי מען קען אורטיילען לויט דעם קלאסישען ווערק פון בעליו „די אפגאנישע ראסען" זענען אויך זעהר פראקטישע מענשען, א רייזענדער האט, צום ביישפיל, געפרעגט ביי אנ'אפגאנער, ווי אזוי קען ער פערקויפען א גלויביגען מוסולמענער אין קנעכטשאפט, ווען אין קאראן ווערט בפירוש געזאגט: „יעדער מוסולמענער איז א פרייער מענש".

„ט'האסטו דיר" האט גלייכגילטיג געענטפערט דער אפגאנער, „דער קאראן איז א גאטס־בוך און פערשטעהט א סך מעהר ווערט, ווי א מענש, פונדעסטוועגען פערקויפט מען עס און מען קויפט עס פאר א פאר גראשען". אויף אנ'עהנליכער פראגע האט א צווייטער אפגאנער געענטפערט דעם בעוואוסטען מזרח־קענער און פארשער פון צענטראל־אזיע־וואמבערי: „יוסף בן יעקב איז געווען א נביא און דאך האט מען איהם פערקויפט אין קנעכטשאפט, איז ער דערפון געווארען ערגער?"

אין איטאליען, דייטשלאנד און פראנקרייך האט מען ערווארט פון קעניג אמאנולא גרויסע בעשטעלונגען, מען האט איהם און די קעניגין געשעצט אלס גוטע קונים. אין איטאליען איז מען געבליבען צופרידען פונ'ם קעניג, אין דייטשלאנד רעכענט מען איצט אויס וויפיל עס האט זיך מעהר געלאזט קאסטען דער קעניג אמאנולא, צי די מלוכה, וועלכע האט איהם אויפגענומען.

די סוחרים אין לאנדאן וואלטען, פערשטעהט זיך, אויך געווען צופרידען פון א גוטען קונה, אבער ענגלאנד, כאטש עס לאזט זיך קאסטען א סך געלד אויף דער פייערליכער אויפנאהמע, טראכט נישט וועגען בעשטעלונגען. אויב עס וועט זיך דעם קעניג אמאנולא פערגלוסטען צו בעשטעלען דא מאשינען פאר זיינע נאך נישט עקזיסטירענדע פאבריקען, וועלכע דארפען אויסארבייטען מ'ווייסט נישט וואס, מ'ווייסט נישט פאר וועמען (כאטש די קעניגין סוראיא איז אנגעטון אינגאנצען לויט פאריזער מאדע בעשטעהט די בעפעלקערונג פון אפגאניסטאן נאך פון וואנדערער אדער האלב־וואנדערער, ווי אין רוסלאנד, צום ביישפיל — די בוריאטען). וועט די ענגלישע רעגירונג. פאר דער בעשטעלונג גערן צאהלען אדער זשירירען.

אפגאניסטאן איז וויכטיג פאר ענגלאנד נישט אלס קויפער, נאר אלס א בופער־מלוכה אויפ'ן וועג קיין אינדיען. די סאוויעטישע דיפלאמאטען האבען שוין, לויט ווי עס שרייבען די צייטונגען, פארגעשטעלט דעם קעניג אמאנולא די אינדישע פארט־שטאט קאראטשי. ס'איז טאקע א וויכטיגער פונקט, אבער עס געפינט זיך נישט, ווי עס מיינען די סאוויעטישע פובליציסטען אויף דער גרעניץ פון אפגאניסטאן. כדי צוצוקומען פון אפגאניסטאן קיין קאראטשי דארף מען אדורכמאכען א גרויס, בערגיג, ווילד לאנד־בעלודזשיסטאן. ענגלאנד וועהט אויב, האט נישט מורא, אז אפגאניסטאן וועט פאלגען די רוסישע סטראטעגען און אנהויבען דעם מארש אויף אינדיען דורך קאראטשי און דורך די בערג. פאר ענגלאנד איז וויכטיג אפגאניסטאן אלס א שוץ־מלוכה.

אפגאניסטאן האט פאר ענגלאנד איצט נאך א ספעציעלע בעדייטונג אין צוזאמענהאנג מיט דער פראגע וועגען „קאליפאט". „קאליף" איז דער בעפעהלער מעכטיגסטער פון דעם נביא, דעם גייסטיגען פיהרער פון אלע מוסולמענער. יעדער אונאפהענגיגער מאהאמעטאנישער הערשער קען זיך ערקלערען אלס „קאליף". ביז'ן יאהר 1517 איז דער „קאליף" שטענדיג געווען פון די קארעישיטען צו דער פאמיליע האט געהערט מאהאמעט.

נאכדעם ווי די הויפט־ליניע פון די קאליפען, ד. ה. די דינאסטיע פון די אבבאסידען האבען געהערשט דריי יאהר־הונדערטען גייסטיג און נישט געהאט קיין וועלטליכע מאכט, האבען זיי איבערגעגעבען די קאליף־הערשאפט דעם אטאמאנישען הערשער. פאר ענגלאנד האט עס געהאט א גרויסע בעדייטונג, ווייל די מוסולמענער אין אינדיען (60 מיליאן מענשען) האבען גערעכענט פאר זייער גייסטליכען הערשער דעם טערקישען סולטאן. ביז צו דער מלחמה און בעת דער מלחמה האבען די מוסולמענער שטארק בעאונרוהיגט ענגלאנד, ווייל זיי זענען אידעאיש געווען פערבונדען מיט'ן טערקישען קאליף. די טערקישע רעוואלוציאנערען האבען געטון ענגלאנד א גרויסע טובה דערמיט, וואס זיי האבען פערניכטעט דעם טערקישען סולטאן מיט'ן קאליפאט. נאך דער מלחמה האט ענגלאנד געמיינט, אז קאליף וועט ווערען מאהאמעט הוסיין, דער הערשער פון העדזשאס. ער וואלט געווען שטארק בעקוועם פאר ענגלאנד, אבער דער קעניג פון די וואהאביטען האט ערשאבערט העדזשאס און פערטריבען הוסיינען.

אלזא, יעדער אונאפהענגיגער מוסולמענער הערשער קען פרעטענדירען אויפ'ן טיטול „קאליף", ער דארף נאר בעקומען א שבועה, א „באיאט" פון אלע סוניטען. אהן אזא „באיאט"־שבועה איז דער קאליף קיין קאליף נישט.

פרעטענדענטען אויפ'ן קאליף־טיטול זענען איצט נישטא קיין סך. דער פערסישער שאך איז א שיאיט לויט די פארשטעלונגען פון די מוסולמענער אנ'אפיקורס, טערקיי איז א רעפובליק, אזוי, אז דער „פרומער" הערשער פון אפגאניסטאן האט אלע מעגליכקייטען צו בעקומען דעם „באיאט" און צו ווערען קאליף, ער קען אפילו אויסגעוועהלט ווערען אלס קאליף, אלס דער מעכטיגסטער און גלענצענדסטער פון אלע איצטיגע מוסולמאנישע הערשער.

דער אפגאנישער קאליפאט, וועלכער זאל זיך געפינען אויפ'ן וועג קיין אינדיען, האט, פערשטעהט זיך, א געוואלדיגע בעדייטונג פאר ענגלאנד, עס איז דעריבער פערשטענדליך די פייערליכקייט און די אויסערגעוועהנליכע אויפנאהמע, וואס ענגלאנד ארדענט איין פאר'ן קעניג אמאנולא. אט פארוואס עס איז אייגענטליך פאר ענגלאנד נישט וויכטיג צי די געסט וועלען עפעס קויפען, צו בעשטעלען. נישט דאס ערווארט ענגלאנד פון זיי.

דיאנעא.

אינערליכע לאגע אין דייטשלאנד
און די רייך־געוואלענע אינדוסטרי־קאנפליקטע.

דאס יאהר 1928 וועט פאר דייטשלאנד זיין א יאהר פון אנגעשטרענגטער ארבייט אויפ'ן פאליטישען און עקאנאמישען געביט. צוגלייך מיט די וואהלען צום רייכסטאג און צו פרייסישען לאנדטאג, צו וועלכע די פארטייען האבען זיך שוין אנגעהויבען גרייטען, וואקסען אויס א רייהע עקאנאמישע קאנפליקטען. היי־יאהר ענדיגען זיך ביז 250 אפמאכען, וואס נעהמען ארום ביז 3 מיליאן ארבייטער. די פראפעסיאנעלע פעראיינען גרייטען זיך איצט ארויסצושטעלען לוין־פארדערונגען און זאגען דערביי אפען, אז זיי ווילען געניסען כאטש פון א טייל רווחים, וועלכע ס'האבען געהאט די אינדוסטריעלער.

און מ'קען נישט לייקענען, אז די דייטשע אינדוסטריע פראגרעסירט אין א זעהר שנעלען טעמפא. די קויהלען־פראדוקציע האט דערגרייכט 153 מיליאן טאן (אין יאהר 1926 — 145 מיליאן) און אויב מ'זאל אראפרעכענען די סאארער און אויבערשלעזישע קויהלען, האט זי איבערגעשטיגען די פאר־מלחמה'דיגע פראדוקציע. ברוינע קויהלען איז דערגרייכט געווארען 150 מיליאן טאן, ד. ה. מיט 10 מיליאן טאן מעהר ווי אין 1926. און מיט 63 מיליאן טאן מעהר, ווי פאר'ן קריג. גוס־אייזען איז אויסגעלאזט געווארען 13 מיליאן טאן, שטאל—16 מיליאן טאן (אין יאהר 1926 — 9 און 12 מיליאן טאן) אזוי ארום האט דייטשלאנד אין דער מעטאלורגיע דערגרייכט 78 ביז 92 פראצ. פון דער פאר־מלחמה'דיגער אינדוסטריע זעהר גוט ענטוויקלען זיך די נייע אינדוסטריע־צווייגען פון קונסטליכען בענזין און קויטשוק. די דיווידענטען פון די אינדוסטריע־געזעלשאפטען זענען געוואקסען פון 5,6 פראצ. אין 1926 י. ביז 7 פראצ. אין יאהר 1927; די אפשפארונגען אין די שפארזאמקייט־קאסעס זענען געשטיגען פון 2,3 מיליארד אין 1926 י. אויף 4,6 מיליארד אין 1927 י.

דאס איז נאטירליך נאך ווייט פון דער פאר־מלחמה'דיגער ציפער (19 מיליארד) אבער דאך איז דאס א וואוקס דערביי איז אינטערעסאנט, אז די צאהל באנקראטען האלט אין איין פערקלענערען זיך — 12 טויזענט אין 1926 י., און 5,600 אין 1927 י.

די אינדוסטריעלער לייקענען נישט די ציפערען, זיי ערקלערען נאר, אז העכערען די לוינען קענען זיי נישט, ווייל דאס וועט מיט זיך ברענגען א קאטאסטראפע. די דייטשע אינדוסטריע לעבט לעצטענס איבער גרויסע שוועריגקייטען און קען אדורכקומען נאר א דאנק דער דורכגעפיהרטער ראציאנאליזאציע; קיין אייגענע קאפיטאלען זענען אין לאנד נישטא און מ'דארף נאכאנאנד אנקומען צו אויסלענדישע הלוואות, וואס בלויז די ציגזען פאר זיי דערגרייכען 300 מיליאן א יאהר. די אינדוסטריעלער דארפען צאהלען גרויסע שטייערען און אויסגעבען גרויסע סכומים אויף סאציאלער פערזיכערונג (1,2 מיליארד אין 1913 י. געגען 4,8 מיליארד אין 1927 י.) דער ארבייטסלוין פאר די לעצטע יאהרען איז שטארק געשטיגען און ווייטערע הוספות זענען אונמעגליך.

דעם ארבייטס־מיניסטעריום איז געבליבען צו ליקווידירען איינעגע ערנסטע קאנפליקטען אין דער שווער־אינדוסטריע, ערקלערענדיג דערביי די בעשלוסען פון די שידס־קאמערן פאר פערפליכטענד. לויט די עקזיסטירענדע געזעצען טארען דאן די פראפעסיאנעלע פעראיינען נישט ערקלערען קיין שטרייקען. אבער ס'שטעהען נאך פאר פיל קאנפליקטען און זיי וועלען זיך אפרופען אויפ'ן אויסגאנג פון די נאהנטסטע פארלאמענטס־וואהלען.

און דאך איז נישט קיין שום סבה צו ערווארטען עפעס ערנסטעס, פערקעהרט, מ'קען רעכענען אז די וואהלען וועלען שאפען א מעהר פעסטערע רעגירונג, ווי ס'איז די איצטיגע און די עקאנאמישע שוועריגקייטען וועלען בעזייטיגט ווערען.

די הויפט־שוועריגקייט פאר דער נארמאלער עקאנאמישער ענטוויקלונג פונ'ם לאנד זענען די רעפאראציע־פערפליכטונגען, וואס לאסטען אויף דייטשלאנד, אבער אויך דא מערקען זיך פערספעקטיווען, וואס וועלען זיין גינסטיג פאר דייטשלאנד און גאנץ מזרח־אייראפע. ס'האנדעלט זיך אין דער עקאנאמישער דערנעהנטערונג צווישען דייטשלאנד און פראנקרייך, וואס ענטוויקעלט זיך אלץ שטארקער און וועט זיכער דערפיהרען אויך צו א פאליטישער דערנעהנטערונג וועלכע וועט ברענגען צו דער לעזונג פון די שארפע סכסוכים און נגענוזאצען, וואס הערשען איצט צווישען די ביידע מלוכות.

די עקאנאמישע דערנעהנטערונג פון דייטשלאנד מיט פראנקרייך, וואס האט זיך אין אנהויב אויסגעדריקט אין פריוואטע אפמאכען פון איינצעלנע אינדוסטריעלער האט דערפיהרט צו דער שליסונג פונ'ם דייטש־פראנצויזישען האנדעלס־אפמאך, וואס איז איצט מאסגעבענד אויך פאר די עקאנאמישע בעציהונגען פון פראנקרייך מיט אלע אנדערע מלוכות. ס'זענען דערפאר זעהר סימפטאמאטיש די ארויסטרעטונגען פון דעמאנזי, וועלכער שלאגט פאר די פראנצויזיש־דייטשע מיטארבייט בנוגע סאוויעט־רוסלאנד; נאך כאראקטעריסטישער איז אנ'ארטיקעל פון סעידו (געוועזענער מיטארבייטער פון בריאן) אין טיימס, אז ביידע מלוכות ווערען מיט'ן כח פון די געשעהנישען געשטויסען צו אנ־עקאנאמישער דערנעהנטערונג און פאליטישען בונד און צום דאזיגען בונד רופט ער צוצושטעהן אויך — ענגלאנד.

וו. ט—וו.

וואו איז דער וועג צו דער נשמה פון דער יוגענד?

דער קראַנץ-פּראָצעס אין בערלין האָט אַזוי אויפגערודערט די מוחות פון דער יוגענד, אַז נאָך ביז איצט רופען זיך אָפּ אויף איהם פערשידענע יוגענטליכע מיט בריף און אָנפראַגען אין די רעדאַקציעס.

איינער אַ יונגער לפזער שרייבט: „מיר האָבען מיט אנגעשטרענגטער אויפמערקזאַמקייט געפאָלגט נאָך דעם קראַנץ-פּראָצעס, איהם לעבהאַפטיג בעהאַנדעלט און איך און מיינע חברים זאָגען: „דאַנקען גאָט, וואָס ער האָט זיך געענדיגט“ מיר האָבען זיך מיט שוידער פערטראַכט איבער דעם, וואָס יעדער פון אונז וואָלט איבערגעלעבט, ווען עס קומט איהם אויס צו זיין אַנ'עדות אין אַזאַ פּראָצעס. נאָר מיר ווילען איהם אַזוי גיך נישט פערגעסען און מיר ווילען נאָך לאַנג בעהאַנדלען די פראַגען, וועלכע זענען דורך דעם פּראָצעס אַרויסגערוקט געוואָרען. ווי גוט עס וואָלט געווען, ווען אונזערע עלטערען, וואָלטען אויך נישט באַלד פערגעסען וועגען דעם פּראָצעס“.

„מיט שטאָלץ קענען מיר זאָגען“ שרייבט אַ צווייטער, יונגער קאָרעספּאָנדענט, אַז אין די יונגע מלוכות קומען נישט פּאָר אַזעלכע פּראָצעסען, ווי אין בערלין“.

איינער אַ יונגענדליכער קאָמוניסט פרובט צו בעווייזען, אַז אַזאַ פּראָצעס האָט געקענט געבוירען ווערען נאָר אין אַ „בורזשואַזער“ סביבה, אַז פּראָלעטאַרישע קינדער האָבען נישט קיין צייט און קיין נייגונג צו אַזעלכע זאַכען.

אַנדערע בעווייזען, אַז דוקא אין „פּראָלעטאַרישען“ סאָוויעט-רוסלאַנד טוען זיך, אין דער הינזיכט, אָפּ געפעהרליכע זאַכען...

אויף דעם אַלעם האָט זיך אָפּגערופען דער בעוואוסטער דייטשער זשורנאַליסט, מיטאַרבייטער פון „בערלינער טאַגעבלאַט“ ד"ר אָלדען און אָנגעוויזען, אַז צו בעוואונדערען איז די שטוינונג, מיט וועלכער די געזעלשאַפט האָט אויפגענומען די ערשיינונג און די בילדער פונ'ם געריכט. אַלע האָבען געמאַכט דעם אָנשטעל, אַז עפּעס „אַזעלכעס“ קומט גאָר אין לעבען נישט פאָר.

דער קראַנץ-פּראָצעס קען נישט אויסגעשפּרייט ווערען אַלס בעשולדיגונג אויף דער גאַנצער דייטשער יוגענד, אָבער אַז אַזעלכע פאַלען זענען צווישען דער יוגענד נישט זעלטען, אין דעם זענען זיך מודה די פּרעסע, די פּעדאַגאָגען און די געזעלשאַפט.

די זשורנאַליסטען ד"ר אָלדען און רעדאַקטאָר פון „8-אוהר-אבענדבלאַט“ ד"ר מאַנפרעד געאָרג, וועלכע האָבען אַנטיילגענומען אויף אַ מיטינג, געווידמעט דעם קראַנץ-פּראָצעס, האָבען זיך אָפּגעשטעלט אויף דער פראַגע, צי האָט מען געדאַרפט דעם פּראָצעס פיהרען ביי אָפענע טירען און צי איז די פּרעסע געווען גערעכט, ווען זי האָט דעם פּראָצעס אָפּגעגעבען אַזוי פיל אָרט און אויפמערקזאַמקייט.

די זשורנאַליסטען האָבען ריכטיג אָנגעוויזען, אַז דאָס פובליקום האָט געפאָדערט גענויע בעריכטען וועגען דעם פּראָצעס, נישט נאָר צוליב נישט-געזונדטער נייגיריגקייט — די צייטונגען זענען דאָך אַ שפּיגעל פון לעבען, אַ חוץ דעם איז דאָס פובליקום אויך אַ ביסעל „רעדאַקטאָר“ פון די צייטונגען.

דר. אָלדין האָט ריכטיג אָנגעוויזען, אַז דער פּראָצעס האָט אויך געהאַט זייער שעדליכע זייטען:

אָפּקלאַנגען פון דעם טראַגישען שעלער-קראַנץ-פּראָצעס.

(אַ בריף פון בערלין)

ער האָט, ווי אַ טאַנק געשאָסען אויף רעכטס און אויף לינקס, אָבער ווער ווייסט, מיט וואָס דער פּראָצעס וואָלט זיך פערענדיגט, ווען ער וואָלט נישט בעגעגענט געוואָרען מיט אַזאַ מיטגעפיהל מצד דער ברייטער געזעלשאַפט, ווען די פּרעסע וואָלט איהם נישט ערטיילט אַזוי פיל אויפמערקזאַמקייט?“

„אַ האַלבער אמת — זאָגט דר. מאַנפרעד געאָרג — איז שטענדיג אַ האַלבער ליגען און ווען די פּרעסע וואָלט בעגניגענד מיט אַ האַלבען אמת, וואָלט עס אויסגעזעהן פאַר דער געזעלשאַפט, ווי אַ ליגען.

ווייטער שטעלט זיך דער דר. געאָרג אָפּ אויף דער פראַגע פון איינעם אַ יוגענטליכען, וועלכער האָט זיך אויסגעדריקט: „דאָס לעבען איז געמאַכט פאַר דערוואַקסענע און דערפאַר איז אַנ'אומגליק צו זיין יונג“ איבער דעם געדאַנק דאַרף מען זיך פערטראַכטען: צי דאַרפען זיך די „דערוואַקסענע“ נישט בעמיהען איינצואָרדנען דאָס לעבען אויף אַזאַ אופן, אַז אויך דער יוגענד זאָל זיין אין לעבען גראָם און בעקוועם?

די בעוואוסטע פּעדאַגאָגישע טוערין, וועלכע איז אַרויסגעטרעטען אַלס עקספּערט אין קראַנץ-פּראָצעס מיטגליד פון לאַנדטאַג פרוי וועקשיידער האָט ריכטיג כאַראַקטעריזירט די אמת'ע סיבות פון די דראַמאַטישע און אָפּטמאָל טראַגישע ווידערשפּרוכען, פון וועלכע עס פאַלען אַלס קרבנות די יוגענדליכע פון אונזער דור.

„די יוגענד איז אויסגעוואַקסען אין אַ „צוזאַמענבראַך“ צייט, זי האָט דאָס רעכט צו פרעגען: וואָס וואונדערט איהר זיך? וואָלט איהר געמאַכט דאָס לעבען בעסער, ווען מיר דערצעהלען אייך, די עלטערע, דעם גאַנצען אמת?“

די עלטערע וואָלטען נישט געקענט מיט קיין ריין געוויסען אַרויפוואַרפען די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט אויף די קינדער: די „חבר'שאַפט“ צווישען דעם עלטערען און יונגערען דור איז נישט אַזוי שטאַרק, אַז מען זאָל קענען לעזען די פערפלאָנטערטע פּראָבלעמען פון דער יוגענד, אפילו דעם איינעם פּראָבלעם פון דעם געשלעכטליכען און עראָטישען לעבען, וואָס פיהרט אָפט צו אַ טראַגישען פינאַל.

דר. גאָדען פאָדערט, אַז די סעקסועלע פראַגע זאָל ערנסט און זאַכליך ערקלערט ווערען אין געשפּרעכען אין די העכערע קלאַסען פון די מיטעלשולעס.

פרוי וועקשעהדער מיינט, אַז איינער פון די וועגען צו בעזייטיגען די שאַרפקייט פון דער פראַגע וואָלט געווען אַ שולע, וואו עס וואָלטען זיך געלערנט צוזאַמען יונגלעך מיט מיידלעך.

אַלע פערשטעהען אָבער, אַז דאָס זענען נישט קיין גרינדליכע לעזונגען פון דער פראַגע.

עס לעזט אויך נישט די פראַגע דאָס גרינדליכע איבערבויען פון דעם געזעלשאַפטליכען לעבען — דאָס בילד אין סאָוויעט-רוסלאַנד בעווייזט עס.

דאָס „חבר'ן“ זיך פון די „עלטערע“ מיט די „יונגערע“ רופט אויך נישט אַרויס קיין גרויסע האָפנונגען.

די ווערטער פון אַ מוטער, וועלכע האָט דערצעהלט, אַז „מיין טאָכטער דערצעהלט מיר אַלץ“ זענען בעגעגענט געוואָרען פון אַ גרויסער אוידיטאָריע מיט געלעכטער: עס האָט קיינער נישט געגלויבט אין דער אָפענהערציגקייט פון דער יונגער טאָכטער לגבי צו דער אָפּגעשטאַנענער מוטער.

אויך די שולע, וואו אפילו די בעסטע לעהרער זענען פערמאַטערט מיט דעם קאַמף פאַר דער עקזיסטענץ, זענען מיד און קענען זעלטען נאָהענט צוגעהן צו די נשמות פו די שילער, איז אוודאי נישט אימשטאַנד צו לעזען דעם שווערען יוגענד פּראָגראַם.

די פראַגע בלייבט אָפען, צו דיסקוסיע: וואָסזשע ווי אַזוי-זשע דאָך קומט מען צו צו די קינדערס נשמות, כדי זיי מיטצוהעלפען צו לעזען און אדורכצוקומען די שווערע יוגענד-פּראָבלעמען?

מ. וו-סקי.

בלוטיגע שמחה אין אַ יוד. קרעטשמע
מיט איין קויל דערשאָסען אַ פויער און פערוואונדעט אַ יוד.

לעמבערג, 22 (טעלעפאָניש).

געוועהן איז עס אין קאַראַטשאָנאָוו ביי גרודעק יאַגיעלאָנסקי מיט עטליכע חדשים צוריק. דעם 21. סעפּטעמבער 1927 האָט דער פויער פּיאָטר באַביאַק בעגעגענט זיין שכן מיקאָליי קאָהאַיקיעוויטש און האָט איהם געבעטען, אַז ער זאָל מיטנעהמען אַ ביקס מיט פינף קוילען פאַר זיין ברודער מיכאַל באַביאַק.

האַיקיעוויטשאָ האָט ממלא געווען זיין שכנ'ס בקשה. דאַן איז אויך פּיאָטר באַביאַק געקומען צו זיין ברודער אין דאָרף. אויפ'ן וועג צו זיין ברודער האָבען באַביאַק'ן בעגעגענט עטליכע פויערים, דערונטער פּאַוועל צאַפּ, וועלכע האָבען איהם ערקלערט, אַז אין דאָרף קומט פאַר אַנ'אונטערהאַלט, אויף וועלכען עס וועלען זיין אַנוועזענד זיינע שונאים און ער וועט זיך אָן זיי קענען נוקם זיין...

דער אונטערהאַלט איז פאָרגעקומען אין דער יורישער קרעטשמע פון בעריש זעלינגער. פּלוצלונג איז צווישען די אָנוועזנדע פויערים אויסגעבראָכען אַ סכסוך. ווען דער יורישער קרעטשמער האָט בעמערקט, אַז עס גרייט זיך דאָ צו אַ שטורם האָט ער גענומען בערוהיגען דעם עולם.

דעמאָלט האָט קאָהאַקעוויטש אַרויסגערופען באַביאַק'ן פון דער קרעטשמע און האָט איהם געהייסען נעהמען דאָס געוועהר, וואָס ער האָט בעהאַלטען ביי זיין שוועסטער אַננאַ בורנאַ, און דער שיסען זיין שונא.

באַביאַק אַליין האָט אָבער נישט געוואָלט געהן, דערביי איז קאָהאַקעוויטש מיט איהם מיטגעגאַנגען.

דאָ האָט קאָהאַיקעוויטש באַביאַק'ן געגעבען דאָס געוועהר אין דער האַנד און ביידע זענען נעגאַנגען צו דער יורישער קרעטשמע.

ווען די פויערים האָבען דערזעהן באַביאַק'ן מיט אַ געוועהר האָבען זיי זיך אויף איהם געוואָרפען און איהם געוואָלט שלאָגען. דאַן האָבען באַביאַק און קאָהאַיקעוויטש געוואָרפען זיך אויף עטליכע פויערים און זיי געשלאָגען מכות רצח.

באַביאַק האָט דאַן דורכ'ן פענסטער אַריינגעשאָסען אין דער קרעטשמע. די קויל האָט דורכגעבויערט דעם פויער קריוואַטא און דאַן האָט די זעלבע קויל פערוואונדעט דעם יורישען קעלנער חיים גראָסבערג.

מען האָט היכף אַרעסטירט די שולדיגע פויערים מיכאַל און פּיאָטר באַביאַק, מ. קאָהאַיקעוויטש און פּאַוועל צאַפּ. איידער מען האָט זיי נאָך געהאַט אָפּגעפיהרט אין תפיסה איז דער דערשאָסענער פויער קריוואַטא געשטאָרבען.

צוליב דעם האָט מען געגען די שולדיגע פערפיהרט אַ פּראָצעס פאַר מאָרד. נעכטען האָט זיך דער פּראָצעס אָנגעהויבען פאַר'ן לעמבערגער געשוואוירענעם געריכט.

אַלס צוהערער צום פּראָצעס זענען ספּעציעל געקומען אַ סך פויערים פון יענעם דאָרף. בעת דער פערהאַנדלונג איז געקומען צו אינטערעסאַנטע סצענעס. עטליכע פויערים פון פובליקום האָבען זיך פּלוצלונג אויפ'ן זאַל געמעלדעט אַלס עדות.

דער אורטייל וועט אַרויסגעגעבען ווערען ערשט מאָרגען מיטוואָך, אָדער ערשט דאָנערשטאָג.

ווערטער-בוך
פון פערקירצונגען.

דאס מאָדערנע לעבען איז אַזוי קאָמפּליצירט און לויפט מיט אַזאַ שנעלען טעמפּאָ, אַז אויסדריקען אַלצדינג מיט גאַנצע ווערטער איז כמעט אוממעגליך, מ'האָט געמוזט די זאַך זיך לייכטער מאַכען, און דעריבער זענען איינגעפיהרט געוואָרען אַהן אַ שיער פערקירצונגען פון נעמען און טערמינען, בעזונדערס פון אַזעלכע, וואָס בעשטעהען פון עטליכע ווערטער, דאָס האָט זיך אָנגעהויבען אין האַנדעלס-לעבען, איז אַריבער אין מלוכה-וועזען און איצט האָבען מיר אַזעלכע פערקירצונגען אויף אַלע געביטען. עס האָט זיך געשאַפען אַנ'אמת'ער לאַבירינט פון אַזעלכע סימבאָלען. אַ וועג-ווייזער און פיהרער אין דעם דאָזיגען לאַבירינט קאָן זיין נאָר דאָס ווערטער-בוך פון פערקירצונגען פון פילאָלאָג מ. אַרצט.

(Słownik skrótów M. Arcta.)

דאָס דאָזיגע ביכעל ענטהאַלט ביז 3000 פערקירצונגען, וועלכע זענען אָנגענומען אין דער וויסענשאַפט, ליטעראַטור, פּרעסע, קאָרעספּאָנדענץ, קירצונגען פון אַמטען, אינסטיטוציעס א. אז. וו. בעאַרבייט דורך זאָפיא דע באָנדי. דאָס ביכעל קאָסט 2 זל.

ווי אַזוי אַ תבואה-פירמע איז ניצול געוואָרען פון אַ שווינדעל,
וואס האט איהר געקאָנט קאסטען 40 טויזענד זלאָטעס.

וואַרשאַ, 22 (טעלעפאָניש) צופעליג איז ענטדעקט געוואָרען אַ זעהר אָריגינעלע אַפערע, דורך וועלכער אַ בעוואוסטע תבואה-פירמע האָט געקאָנט פערלירען 40 טויז. זל. די פרטים פון דער אַפערע זענען פאָלגענדע:

די בעקאַנטע תבואה-פירמע ראָטשטיין און טשערניאַווסקי (פּלאַץ גזשיבאָווסקי 7) האָט דערהאַלטען אַנ'אָפערטע פון אַ מכלומרשטער תבואה-פירמע „הארטמאַן אַבעל“ אין בידגאָשץ, וואָס איהר אייגענטימער האָט געזאָלט זיין אַ געוויסער איגנאַצי וועלאָווסקי. די דאָזיגע פירמע האָט פאָרגעלעגט צו פערקויפען אויף גוטע בעדינגונגען 45 טאָן ווייץ און האָבער צו ליפערען אין 6 וואַגאָנעס. די פירמע ראָטשטיין און טשערניאַווסקי האָט אויף די בעדינגונגען מסכים געווען און וועגען דעם שריפטליך געמאָלדען דעם אָפערטע-אָנגעבער.

3 טעג נאָכדעם, ווי די תשובה איז אַוועקגעשיקט געוואָרען קיין בידגאָשטש, איז קיין וואַרשאַ געקומען דער אויבענדערמאָהנטער ווילעלאָווסקי און מיט זיך געבראַכט 6 פראַכטען אויף זיין אייגענעם נאָמען, וועלכע האָבען בעשטעטיגט, אַז ער האָט פון דער סטאַציע אָשעק אין פּאָמערען עקספּעדירט 6 וואַגאָנעס ווייץ און האָבער מיט'ן בעשטימונגסאָרט וואַרשאַ אויפ'ן מזרח-וואָקזאַל, מען איז אַוועק אויף דער משא-סטאַציע ביים מזרח-וואָקזאַל כדי די פראַכטען איבערצושרייבען אויף דער פירמע ראָטשטיין און טשערניאַווסקי. נאָכ'ן דורכפיהרען די דאָזיגע פאָרמאַליטעטען האָבען ראָטשטיין און טשערניאַווסקי בעדאַרפט לויט די בעדינגונגען פון דער אָפערטע בעצאָהלען וועלאָווסקי'ן 40 טויזענד זל. אָבער אַזוי ווי די תבואה איז נאָך נישט געהאַט אָנגעקומען אויפ'ן מזרח וואָקזאַל און אויסצאָהלען מיט אַמאָל אַ סומע פון 40 טויז. זלאָטעס איז נישט פון די לייכטע זאַכען, האָבען ראָטשטיינען און טשערניאַווסקי זיך גענומען אַ ביסעל קווענקלען. ביסלעכווייז איז ביי זיי ענטשטאַנען אַ געוויסער צווייפעל, צי קאָן מען אַזוי אויפ'ן וואָרט גלויבען וועלאָווסקי'ן, אַז די תבואה איז גוט און אַזוי ווייטער.

זייערע ספקות האָבען זיך נאָך געשטאַרקט צוליב דעם, וואָס עס איז זיי געווען אַ ביסעל אויפפאַלענד די אייליגניש פון דעם וועלאָווסקי. ס'איז זיי נעמליך געווען קשה, ווי אַזוי וועלאָווסקי האָט בעוויזען אין משך פון 3 טעג זינט ס'איז אַרויסגעשיקט געוואָרען דער ענטפער אויף זיין אָפערטע, אויפצולאָדען 6 וואַגאָנעס תבואה, אין דער צייט ווען אַ בריף פון וואַרשאַ קיין בידגאָשץ דאַרף געהן מינדעסטענס אַ מעת-לעת.

ניך אַ לאַנגען ישוב-הדעת האָבען די שותפים ראָטשטיין און טשערניאַווסקי אָהן וועלאָווסקי'ס וויסען טעלעגראַפיש אָנגעפרעגט ביים שעף פון דער באַהן-סטאַציע אין אָשעק, צי מען האָט פון דאָרט אַרויסגעשיקט 6 וואַגאָנעס האָבער און ווייץ. די תשובה איז געווען, אַז מען ווייסט דאָרט נישט פון וואָס צו זאָגען.

ראָטשטיין און טשערניאַווסקי האָבען זיך געכאַפּט, אַז זיי האָבען דאָ צו טון מיט אַ פיפיגען אַפעריסט. זיי האָבען איהם דעריבער פעסטגעהאַלטען און געלאָזט רופען פּאָליציי. איידער די פּאָליציי איז אָנגעקומען האָט וועלאַווסקי געפּרובט אַנטלויפען. ס'איז איהם אָבער נישט געלונגען און ער איז פערהאַלטען געוואָרען. בעת דער פּערזענליכער רעוויזיע האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער בעזיצט אַ געפעלשטען פּערזענליכען דאָקומענט אויפ'ן נאָמען וועלאווסקי. שפּעטער האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז אויך די פראַכטען אויף די 45 טאָן תבואה געלאָדענט זענען געפעלשטע.

גלייכצייטיג האָט מען ביי דעם פערהאַלטענעם געפונען אַנ'אמת'דיגען פּערזענליכען דאָקומענט אויפ'ן נאָמען סט. יאַגאָדזשינסקי פון ביאַלאָשעדזש, ווישיסקער קרייז, וואו ער וואוינט טאַקי.

די ווייטערדיגע אויספאָרשונג האָט פעסטגעשטעלט, אַז קיין פירמע „הארטמאַן אַבעל“ עקזיסטירט גאָרנישט אין בידגאָשטש און ס'איז געווען אָנגעגעבען אַ פיקטיווער אַדרעס אויף וועלכען דער אַפעריסט האָט אָנגענומען דעם בריף פון דער וואַרשאָווער פירמע. דעם נאָמען איגנאַצי וועלעווסקי האָט דער אַפעריסט גענומען ביי אַ בעקאַנטען תבואה-סוחר, וואָס וואוינט אין אויבענדערמאָנטען שטעטעל. אָבער דער פּערזענליכער דאָקומענט אויף וועלאווסקי'ס נאָמען איז געווען געפעלשאַפט.

אַזוי אַרום איז די וואַרשאָווער תבואה-פירמע ראָטשטיין און טשערניאַווסקי ניצול געוואָרען פון אָריגינעלען שווינדעל, וועלכער האָט איהר געקאָנט קאָסטען 40 טויזענד זלאָטעס.

Dr. Med. I. WEINBERG
Cegielniana 47, tel. 26-02.
אינערליכע קראַנקהייטען, ספּעציעל פון לונגען- און האַרץ-קראַנקהייטען, בע שטראַהלונגען אין קינסטליכע בערג-זון נעמט אָן אין לעטשניצע, נגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמ

Dr. H. Wołkowyski
זאַבאַרניאַ 57 (צעגעלניאַנע 19
טעלעפאָן 37-70
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און ווענעריש קראַנקהייטען, מענער- שוואַכע, בעהאַנדלונג מיט קווארץ-שטראַהלען.
נעמט אָן פון 1—2 און פון 3—4 פריה, פאַר פרויען פון 4—5 אין 6 נאַכמ. ...

MAGAZYN OBUWIA
Alfred HEINE
POMORSKA 24
(Średnia)
עמפּפעהלט אין אַ גרויסען
אויסוואַהל
שיך
מענער
דאַמען
און קינדער
די פירמע איז נעואַ'ען בעשאַנקען אויף דער אויסשטעלונג אין לאָדז מיט אַנ'אַנערקענונגס-דיפּלאָם פאַר די סאָלידע אויספיהרונג.
צוגענגליכע פּרייזען.

SZOPY murowanej ewentualnie drewnianej
krytej parterowej, powierzchni od 100 metr. kw. poszukuję. Pośrednicy pożądani. Oferty do administr. niniejszego pisma pod „Szopa". 870

גלות־ראָמאַנטיק

פון ש. ניגער

„גלות־ראָמאַנטיק" ווערט אָפט אַרויסגערעדט מיט אַ שמייכעל אויף די ליפּען. איך זאָג עס אָבער אָהן קיין שום איראָניע. איך גלויב, אַז די „גליתלענדער" מוזען אויך האָבען דאָס רעכט, מוזען אויסקעמפען דאָס רעכט אויף פליגלען, אויף חלומות. מיט וואָכעדיגע פּלענער מיט ניכטערע חשבונות, מיט פאַרזיכטיגע טריט וועלען מיר ווייט נישט אַוועקגעהן. מיר מוזען איינשפּאַנען אין דעם שווערען וואָגען פון אונזער לעבען דעם כח הדמיון.

אָט קומען אָן ידיעות, בשורות פון ראַטען־פאַרבאַנד — ידיעות וועגען נייע פּלענער פון קאָלאָניזאַציע, בשורות פון אַ יודישער מדינה טיף אין סיביר, אין אַמורער געגענד. קומט גלייך אַרויס אונזער ניכטערקייט, קריכט אַרויס אונזער אָנשטעל פון קאַלטער, קלוגער פּראַקטישקייט — און פרעגט קשיות.

מען ווייסט נאָך אפילו נישט די אַלע פּרטים פון דעם פּראָיעקט, אָבער צו וואָס וואַרטען אויף איינצלהייטען? דאָס קלוגינקע שמייכעלע שלענגעלט זיך שוין אין סלינעט שוין אין די ווינקלען פון די איראָניש פאַרשנירטע ליפּעלעך.

דער דורכשניטליכער מענש, דער פּוילער, האָט ליב, אַז מען שלאָגט איהם אָפּ די פליגלען. עס טוט איהם הנאה צו קריגען אַ הכשר אויף קריכען, אויף פויזען. ער טוט עס דאָך סיי־ווי, היינט וואָס אַרט איהם, אַז ער איז דערצו נאָך אַ פּקח און „לאָזט זיך נישט פאַרפיהרען"? איז ער זעהר צופרידען, ווען „געניטע" מענשען זאָגען איהם, אַז דאָס איז אַן׳אוטאָפּיע און אַז יענע זענען משוגעים, — זאָלען זיי זיך אַליין דעם קאָפּ פאַרדרעהען, ער וועט געהן בעסער שלאָפען.

אָבער וואָס וואָלט געווען אונזער לעבען אָהן אָט די אוטאָפּיסטען, אָהן אָט די פאַנטאַזיאָרען און משוגענע קעפּ?

ווי וואָלטען מיר, יודען, געקאָנט איבערטראָגען די אַלע צרות, ווי וואָלטען מיר געקאָנט אויסשטעהן אַזוי פיל שאַנד און שפּאָט, ווען נישט די גרויסע וואונדערליכע האָפנונג — די האָפנונג אויף משיח׳ס־צייטען?

און די נישט־גלויביגע, די היינטיגע, די וועלטליכע יודישע נאַציאָנאַליסטען, די ציוניסטען, — בויען זיי אַלץ אויף פאַקטען? טרעטען זיי אויף אַ האָר נישט אָפּ פון דער רעאַלער, ממשות׳דיגער ווירקליכקייט? איז ביי זיי אַלץ אויסגערעכענט און לאָגיש בעוויזען? פאַרגינען זיי זיך נישט אַמאָל אַרויסצוגעהן פון די גרעניצען פון ניכטערקייט און אַביסעלע טרוימען, פאַנטאַזירען?

יאָ, זיי ערלויבען זיך דעם לוקסוס, זיי לייקענען עס נאָרנישט, זיי גיבען צו, אַז אָהן דעם כח פון גלויבען, אָהן ענטוזיאַזם, אָהן הויכע רעיונות און בעפליגעלטע חלומות קאָן מען נישט קומען צום באַרג ציון. אָבער דאָס איז דער איינציגער באַרג, אויף וועלכען זיי זענען גרייט צו קלעטערן — איינגע מיט׳ן מויל און אַנדערע טאַקע אויפצו׳אמת׳ן — מיט דער גרעסטער איינגעשפּאַרטקייט, מיט מסירת נפש. דאָס איז דער איינציגער יום־טוב, וואָס זיי לאָזען הייליג האַלטען דער יודישער פאַנטאַזיע. דאָס איז די איינציגע יודישע בעוועגונג, וואָס האָט אַ פּאַטענט, שיר נישט אַ חזקה אויף ראָמאַנטישקייט.

אַלע אַנדערע בעוועגונגען מוזען זיין „רעאַליסטיש", מוזען צאָהלען מזומן אָדער געבען ערבות.

איהר ווילט די ענטוויקלונג, דעם וואוקס פון דער יודישער פאָלקס־קולטור? איהר פאַרלאַנגט פולע רעכט פאַר דער יודישער שפּראַך? בעוויזט, אַז זי האָט אַ זיכערע צוקונפט! דאָס, וואָס איז היינט דאָ, איז נישט גענוג פאַר אונז. מאַלע וואָס היינט לעבען זיך יודען אויס אויף יודיש, ווי ווייט זיי פיהרען אַ פאָלקס־לעבען; מאַלע וואָס היינט איז יודיש, און אַלץ וואָס איז פאַרבונדען מיט יודיש, דער וויכטיגסטער און רעאַלסטער כח, וואָס דערנעהנטערט און פאַרבינדט צווישען זיך די יודען פון דער גאַנצער וועלט; מאַלע וואָס אין דער קולטור פון יודיש קומט ביי היינטיגען טאָג צום אויסדרוק דאָס סאָציאַלע און נאַציאָנאַלע לעבען פון דעם רוב מנין ורוב בנין פון דעם יודישען פאָלק. דאָס איז אַלץ איצט, אָבער וואָס וועט זיין שפּעטער? מיר מוזען געבען אַ גאַראַנטיע, וועקסלען פאַר די קומענדיגע דורות! אונזער שטרעבונג, אונזער פאַרלאַנג, אונזער אידעאַל איז נאָרנישט. דאָס זענען אַלץ פאַנטאַזיעס, חלומות, און בנוגע צום „גלות" טאָרען נישט זיין ביי אונז קיין ראָמאַנטישע טרוימענישען. דער „גלית" איז וואָך, און וואָכעדיג מוז זיין אַלץ, וואָס ווערט געטון אין „גלות". קיין שום יום־טוב׳דיגקייט, קיין שום געהויבענקייט. דאָס מוז בלייבען פאַר יענער־וועלט, אויב מען איז פרום, און פאַר יענעם לאַנד, אויב מען איז ציוניסטיש... דאָרט, נאָך הונדערט און צוואַנציג יאָהר, אָדער „דאָרט וואו די צעדער" — איז אַלדאָס גוטס, איז אַלדאָס ליכט, וואָס מען קאָן נאָר אויסטראַכטען. וועגען דאָרט פרעגט מען נישט קיין קשיות. דאָרט קאָן אַלץ געמאָלט זיין, אפילו דאָס, וואָס קאָן נישט געמאָלט זיין.

אָבער דאָ — דאָ מוזען מיר געהן אויף אַן׳אייזערנער בריק, און געהן מיט שטילע, פאַמעלעכדיגע, שרעקעדיגע טריט. דאָ מוזען מיר פיהרען די שטרענגסטע בוכהאַלטעריע און נישט אַריינלאָזען זיך אין אַן׳עסק, וואו מיר זענען נישט זיכער, אַז עס וועט זיין ריוח מיט ליך. דאָ טאָרען מיר נישט ריזיקירען. מיר דאַרפען דאָ אַלע זיין ווי באַנצע שווייג און מעהר נאָרנישט נישט פאַרלאַנגען ווי אַ „הייסע בולקע מיט פרישע פוטער", און אַ פּראָסט שטיקעל ברויט אָהן פוטער דאַרף אויך זיין רעכט. דאָ איז אַ זינד און אַ נאַרישקייט צו פאָדערען מעהר ווי אַ מינימום, מעהר וויפיל עס איז נויטיג פאַר דעם טאָג־טעגליכען אויסקומעניש.

אַביסעל אויפקלערונג אויף יודיש, אַגיטאַציע פאַר׳ן נאַציאָנאַל־פאָנד (אָדער אַנדערע פאָנדען) אויף יודיש, אַ יודיש בלאַט, אַ יודיש גלייכווערטעל — מהיכי־תיתי! אָבער אַ קולטורווירטע יודישע שפּראַך, מיט אַ נאַציאָנאַלער ליטעראַטור, מיט אַן׳אמת קינסטלערישען לעבען, מיט וויסענשאַפט — דאָס זענען חלומות, און אויב זיי איז בעשערט מקוים צו ווערען אָדער אפילו נאָר גע׳חלומ׳ט צו ווערען, מוזען זיי זיך אונז חלומ׳ן אויף לשון קודש.

יודיש איז צו דערליידען, ווען מען שטעהט מיט פאַרקאַטשעטע אַרבעל און מען האַקט האָלץ אָדער מען פאַרקויפט הערינג מיט ציבעלע, אָבער הויכע ענינים, איידעלע מאַטעריעס אויף יודיש? פוי, ס׳אַראַ שלעכטען געשמאַק איהר האָט!

איהר מעגט שרייבען אַ בריוועל דער מאַמען אויף יודיש אַ נעפּעפּערטען וויץ, און וואָס מעהר פעפער וועט זיין אַלץ פּאַסיגער פאַר אָט דעם רויהען לשון, אָבער אַ יודישע קאַטעדרע — און וואו? אין דער העברעאישער אוניווערזיטעט אויף דעם הר הצופים! — ווי קאָן אייך גאָר איינפאַלען אַזאַ ווילדע, אַזאַ חוצפּה׳דיגע זאַך?

יודיש איז די שפּראַך פון גלות, און דער גלות דאַרף וויסען זיין אָרט, ער דאַרף זיך נישט שטופּען אויבענאָן, איהם דאַרף זיך נישט ווילען קיין מפטיר און קיין שישי, ער קאָן פאַרדייען אויך — אָדער דוקא נאָר — אַ מאָגערע עליה...

עס זענען דאָ אין גלות אָרימעלייט, נעבעך, יורדים, יודען וואָס האָבען געליטען פון פּאָגראָמען פון גזרות, פון בירגער־קריג, פון רעוואָלוציעס, פון אַנדערע איבערקעהרענישען, — נו, אוודאי קאָן מען זיי נישט לאָזען אויסגעהן פון הונגער, מען דאַרף זיי אַריינשיקען אַ נדבה; אָבער נישט מעהר ווי אַ נדבה — „רעליעף"! מען קאָן איינגעהן, אין ערגסטען פאַל, אויך אויף „קאָנסטרוקטיווער" הילף, אויף הילף דורך אַרבייט, אָבער נאָר ווי ווייט דאָס איז באמת הילף גלייך אויפ׳ן אָרט, נישט קיין גרויסע היסטאָרישע פּלענער, נישט קיין צוקונפטספּלענער... צוקונפט, היסטאָריע, ראַדיקאַלע ענדערונגען — דאָס לאָזט אונז! דאָס איז פאַר דאָרטען, נישט פאַר׳ן גרויען גלות.

אין פינסטערען, ביטערען גלות קאָנען זיין אפשר דאָרט עטליכע איינציגע קאָלאָניעס, אָבער קאָלאָניזאַציע — דאָס איז אַ צו־שעהן וואָרט, אַ צו־גראַנדיעזער פּראָיעקט, און עס איז אַן׳אמת׳ער חילול השם צו רעדען וועגען יודישער קאָלאָניזאַציע אין רוסלאַנד, בפרט נאָך, אַז זיי געהען ווייטער, אָט די אומגעזעצליכע טרוימער, אָט די ראָמאַנטיקער אָהן אַ הכשר, און וואַגען צו חלומ׳ען וועגען אַ יודישער מדינה, שיר נישט וועגען אַ יודישער רעפּובליק!

דאָס איז אַ טרוימעריי, אויף וועלכער אַ גליתלאַנד האָט קיין שום רעכט נישט. דאָס איז נאָך ערגער ווי אוגאַנדאַ. יענע מדינה איז גלייך אין אָנהויב בעצייכענט געוואָרען מיט׳ן נאָמען „נאַכט־אַזיל", עפּעס אַ שטיקעל אכסניה אויף דערוויל, אויף איבערנעכטיגען. אָבער דאָס איז דאָך שיר נישט טעריטאָריאַליזם!

איז עס נישט קיין בונט קעגען דער אָנגענומענער און פאַרהייליגטער מיינונג, אַז אין גלות קאָן מען טרוימען נאָר וועגען איין זאַך, — וועגען אויסגעלייזט ווערען פון גלות? איז עס נישט קיין פאַרשוועכונג פון דער טראַדיציע, וועלכע פאַרלאַנגט, אַז דאָ אויפ׳ן אָרט זאָלען נעטען ווערען נאָר קליינע וואָכעדיגע זאַכען, און אַז יעדע גרויסע זאַך, וואָס ווערט געפּלאַנט, זאָל זיין אַזוי ממשות׳דיג, אַז מען זאָל זי קאָנען אָנטאַפּען מיט די הענד?

וואו איז די ממשות׳דיגקייט פון דער „יודישער מדינה" אין סיביר? וואו זענען די בעווייזען, אַז יודען וועלען זיך נישט שרעקען צו פאָהרען אַזוי ווייט? און אַז זיי וועלען שוין יאָ פאָהרען, טאָמער וועט זיי זיין קאַלט? און טאָמער וועט נישט אויפגעהן, וואָס זיי וועלען פאַרזייען? און טאָמער איז גלאַט נישט גוט אויסצוואַנדערען קיין סיביר ווייל אַהין פלעגט מען אַמאָל נאָר „פיהרען מיט׳ן עטאַפּ" — און איצט פאַרשיקט מען אויך אַהין פאַר׳משפּט׳ע? און טאָמער איז אין דער אַמורער געגענד נישטאָ קיין פּלאַץ פאַר אַ גאַנצען מיליאָן יודען, נאָר פאַר ווינציגער ווי אַ מיליאָן? און טאָמער האָט די סאָוויעטישע רעגירונג עפּעס זייטיגע כוונות? און טאָמער הויבט זיך אָן און מיטען דערינען אַ קאָנטער־רעוואָלוציע?

דאַכט זיך, אויב עס איז אַזוי שלעכט אין רוסלאַנד, אויב יודען זענען עקאָנאָמיש אַזוי רואינירט, אויב דער היינט איז אַזוי אָהן האָפנונג, מוז מען לעבען מיט׳ן מאָרגען און מען מוז אַלץ אויספּרובירען, אפילו דאָס שווערסטע, און מען דאַרף גרייט זיין איינצושטעלען אין קאָן און ברענגען קרבנות. אויב דאָס נאָהנטע זאָגט נאָרנישט צו, מוז מען זיך אָנכאַפּען פאַר דעם ווייטען און מאַכען, אויב עס איז נויטיג, די גרעסטע, די העראָאישסטע אָנשטרענגונגען.

דאָס, וואָס עס טוען איצט אַ סך יודען אין פּאַלעסטינע, אין אוקראַינע, אין ווייס־רוסלאַנד, אין קרים. זיי ענדערען אינגאַנצען זייער פריהערדיגען לעבענס־שטייגער, זיי וואַרפען אַוועק די שטאָט, דאָס שטעטעל — און ווערען פּויערים, פּשוט׳ע אַרבייטער. זיי שרעקען זיך נישט פאַר נייעסען. און זיי מאַכען פון פאַנטאַזיעס ווירקליכקייט.

אַזוי טוען די פּשוט׳ע יודען איצט, אַזוי האָבען זיי געטון נאָך די פּאָגראָמען אין די אַכציגער יאָהרען, ווען זיי האָבען מאַסענווייז זיך געלאָזט וואַנדערען קיין אַמעריקאַ, קיין אַרגענטינע. זיי האָבען נישט געוואַרט אויף גליקען, וועלכע זיי זאָלען קאָנען גלייך אָנטאַפּען מיט די הענד. זיי האָבען ריזיקירט, זיי האָבען געוואַגט — זיי זענען געווען פּראַקטישע ראָמאַנטיקער.

אָבער די יודישע כלל־טוערי׳ אין גלות — איהר פאַרגינט מען נישט אפילו קיין טראָפּען ראָמאַנטיזם. זי מוז זיין ניכטער, פּראָזאאיש, אויסגערעכענט. זי טאָר נישט פאַנטאַזירען, איהר איז פאַרווערט אַריינצופאַלען אין עקסטאַז... אַ „יודישע מדינה"? אָ, כאַפּט נישט איבער די מאָס! אָבער פאַרוואָס טאָרען מיר נישט שטרעבען דערצו? פאַרוואָס טאָרען עס נישט זיין אונזער אידעאַל? דאָס איז ווייט, אָבער פאַרוואָס איז דאָס נישט מעגליך? און פאַרוואָס נישט פּרובירען? האָבען מיר דען זיכערע און קירצערע וועגען?

ראָמאַנטיק איז דער איינציג רעאַלער וועג, וואָס אונז איז געבליבען.

אויפ׳ן נאָהענטסטען שטיקעל פעלד וועט נישט וואַקסען, וואָס מיר האָבען פאַרזייעט, אויב עס וועט נישט דערוואַרימט ווערען פון דער ווייטער, הויכער זון...

מוזען מיר זיך אויסקעמפען דאָס רעכט אויף טרוימען, דאָס רעכט אויף דאָ־און איצט־ענטוזיאַזם, אויף גלות־ראָמאַנטיק.

———:0:———

די סופראַזשיסטקעס אין קאַמף

פאַר פרויען־רעכט

די צרות, וואָס דאָס קעניגליכע פּאָר איז אויסגעשטאַנען פון די סופראַזשיסטקעס. — שלאַכטען צווישען פרויען און פּאָליציי. — באָמבעס העק, שטעכיגע דראָט און... בלוטען־דעקאָראַציעס. — די אָבסטרוקציע פון אַ סופראַזשיסטקע. — דער „פרייוויליגער פרויען־באַטאַליאָן" און זיין שנאה צום שלום.

(צום צעהנטען יאָהרטאָג פון פרויען וואַהל־רעכט אין ענגלאַנד)

צו דעם צעהנטען יובילעי פון פרויען־וואַהלרעכט אין ענגלאַנד איז כדאי צו ברענגען איינגע פאַקטען וועגען דעם, ווי די ענגלישע פרויען, די אַזוי־גערופענע סופראַזשיסטקעס, האָבען געקעמפט פאַר זייער רעכט. מיר האָבען דאָס אַריבערגעלעבט, דאָס איז געשעהן אין אונזערע צייטען, אָבער מיר האָבען דאָס אוודאי פאַרגעסען. לאָמיר זיך דערמאָנען.

זעהר בעקאַנט איז געווען דער פאַל מיט דער בעוואוסטער ענגלישער סופראַזשיסטין מערי ריטשאַרדסאָן, מיט אַ מעסער אויפ׳ן שענדליכסטען דעם קריג, מיט אַ מעסער אויפ׳ן שענדליכסטען אופן בעשעדיגט אין דער נאַציאָנאַל־גאַלעריע אין לאָנדאָן דאָס בעוואוסטע בילד פון וועלאַסקעז „ווענוס מיט׳ן שפּיגעל". זי האָט בעקומען דערפאַר 6 חדשים תפיסה און אויפ׳ן פּראָצעס האָט זי ערקלערט, אַז זי האָט זייער ליב די קונסט, אָבער נאָך מעהר האָט זי ליב די גערעכטיגקייט, און דעם אַקט פון וואַנדאַליזם האָט זי אויך געטון צוליב מענשליכקייט.

בעת דעם פּאַראַד פון די פייערלייט, וואָס איז פאָרגעקומען אין יוני 1914 אין האַיד־פּאַרק אין לאָנדאָן, איז דאָס ענגלישע קעניגליכע פּאָר אַטטאַקירט געוואָרען דורך סופראַזשיסטקעס. ווען דער עקיפּאַזש מיט דעם קעניג און דער קעניגין איז אָנגעקומען אויפ׳ן אָרט פון פּאַראַד, זענען צוויי פרויען איהם אַרויסגעקומען ענטקעגען און האָבען אַריינגעוואָרפען אַהין צוויי פּעק פּראָקלאַמאַציעס, וועלכע האָבען אָנגעטראָפען דעם קעניג אין צילינדער און דער קעניגין אין הוט, געאָרג האָט מיט אַ שמייכעל אַראָפּגענומען זיין הוט, אָבער די קעניגין איז זייער אויפגערעגט געוואָרען. די פּעקלעך זענען געווען זעהר שווערע, און ווען זיי וואָלטען אָנגעטראָפען אַ מענשען אין פּנים, וואָלטען זיי געקאָנט גרויס שאָדען. פּאָליציי האָט זיך אַריינגעמישט, און דער גאַנצער עולם האָט זיך אַרויפגעוואָרפען אויף די סופראַזשיסטקעס און זיי געוואָלט צוריסען.

ווען דער קעניג און די קעניגין זענען דעם 8־טען יולי 1914 אָנגעקומען אין גלאַזגאָו, און דער קעניג האָט דאָרטען געהאַלטען אַ רעדע, זענען מעהרערע סופראַזשיסטקעס געשטאַנען אין די פענסטער פון די אַרומיגע הייזער, און געמאַכט אַ געוואַלדיגען טומעל און איהם נישט געלאָזט אויסרעדען אַ וואָרט, אין אַן אַנדערע שטאָט האָט מען לכבוד דעם אָנקומען פון קעניג אויפגעשטעלט אין די גאַסען עהרען־טויערען און דעקאָראַציעס, אָבער די סופראַזשיסטקעס האָבען דאָס געמאַכט גלייך מיט דער ערד. אַלס אויפהעצערין צו די אַלע סקאַנדאַלען האָט מען אַרעסטירט די הויפּט־סופראַזשיסטקע מיסיס פּענקהאָרסט.

אָנהויב מערץ 1914 איז אין גלאַזגאָו פאָרגעקומען אַן׳אמת׳ע מלחמה צווישען די סופראַזשיסטקעס און דער פּאָליציי. די שלאַכט האָט זיך אָנגעשפּילט אין אַ טעאַטער, די סופראַזשיסטקעס האָבען אַרומגעצוימט די סצענע מיט שטעכעדיגע פאַרצוימונגען. וועלכע זענען געווען פאַרדעקט מיט בלומען־דעקאָראַציעס, און די פּאָליציסטען, וועלכע האָבען געשטורעמט די סצענע נאָך דעם, ווי פון דאָרטען האָט מיס פּענקהאָרסט געהאַלטען אַ הייסע רעדע, האָבען געמיינט, אַז זיי האָבען צו טון מיט דעקאָראַציעס און דערביי האָבען זיי זיך אויף אַ שרעקליכען אופן צוריסען די הענד.

די פרויען האָבען זיך פאַרטיידיגט, מיט וואָס זיי האָבען נאָר געקאָנט, מען האָט געוואָרפען אין די פּאָליציסטען טישען, בענק, שטוהלען, און אַלץ, וואָס מען האָט נאָר געכאַפּט... אין דער שלאַכט זענען איבער צוואַנציג פרויען פאַרוואונדעט געוואָרען, אָבער זיי האָבען דאָך פאַרטריבען די פּאָליציסטען, זענען אַרויס און נאָס און האָבען געשטורעמט די געביידע פון דער הויפּט־פּאָליציי. ענדליך האָבען רייטער־פּאָליציי פאַרטריבען די „אַרמעע" און האָבען אַרעסטירט דעם „הויפּט־קאָמאַנדיר" מיס פּענקהאָרסט. בעת מען האָט איהר אַריבערגעפיהרט אין דער לאָנדאָנער טורמע, האָט זי מיט אַ נאַגייקע צושלאָגען ביז בלוט צוויי פּאָליציאַנטען.

דעם 8־טען מאַי 1914 איז אין לידס, אונטער דער בעגלייטונג פון גרויסע דעמאָנסטראַציעס און סקאַנדאַלען פאָרגעקומען דער פּראָצעס פון דער סופראַזשיסטקע לענטאָן, וועלכע האָט מיט איינגע חדשים פאַר דעם אונטערגעצונדען אַ הויז אין דאָנקאַסטער, בעת וועלכער עס איז שיעור נישט פאַרברענט געוואָרען אַן׳אַלטע פרוי. מיס לענטאָן איז געווען זעהר שווער צו כאַפּען: זי איז בסדר אַרויפגעשוואומען אין אַנדערע טיילען פון ענגלאַנד, דאָ ווי אַ נאָנע, דאָ אין מענערישע קליידער, דאָ ווי אַ קעלנערין, און אומעטום האָט זי אָנגעמאַכט דער פּאָליציי גרויסע צרות. זי האָט געזוכט אַראָפּצורייסען איהר פּראָצעס דערמיט, וואָס זי האָט אין משך פון אַ שעה צייט אָפּגערעדט אין איין אָטעם מיט אַ פייפענדיגער שטים. איהרע חבר׳טעס האָבען בעת מעשה פאַרפּלייצט דעם זאַל מיט בראָשורען, וואָס זיי האָבען געוואָרפען פון אַלע זייטען גאַלעריע, און עס האָט גענומען אַ לאַנגע צייט, ביז פּאָליציי האָט מיט שטרענגע מיטלען ווייטער איינגעפיהרט אָרדנונג, און דער פּראָצעס האָט געקאָנט ווייטער פאָרקומען. די בעשולדיגטע האָט אָנגערופען דעם ריכטער „זשוליק" און זי האָט בעקומען אַ יאָהר געפענגעניש.

ווען דער דענישער קעניג האָט דעם 11־טען מאַי בעזוכט לאָנדאָן און מען האָט איינגעאָרדענט לכבוד איהם אַ פייערליכע פאָרשטעלונג אין דער אָפּערע, האָבען סופראַזשיסטקעס ווייטער בעקומען אַ געלעגענהייט זיך אַרויסצוווייזען. ווען די קעניגליכע פאַמיליע מיט איהרע געסט און די גאַנצע אַריסטאָקראַטיע האָבען פאַרנומען זייערע לאָזשען, איז אַ סופראַזשיסטקע צו צום באַריער פון צווייטען ראַנג און האָט זיך געווענדעט צום קעניג מיט פאָלגענדע ווערטער: „אייער מאַיעסטעט דאַרף די פרויען זייערע רעכט..." ווייטער האָט מען נישט געקאָנט אויסהערען. דער גאַנצער זאַל איז פאַרפלייצט געוואָרען מיט פלוג־בלעטלעך און דער קעניג מיט אַלע זיינע געסט זענען אָפּגעשאָטען געוואָרען מיט אַ געדיכטען האָגעל פון פּאַפּירען.

דעם 2־טען מאַי 1914 האָט אַ סופראַזשיסטקע מיט אַ האַק צושמעטערט אַ סאַרקאָפאַג מיט אַן׳עגיפּטישער מומיע, וואָס האָט זיך געפונען אין בריטישען מוזעאום.

אין טורמע האָבען אַלע אַרעסטירטע סופראַזשיסטקעס געהונגערט און אָפּטמאָל האָבען די אַרעסטירטע חדשים לאַנג נישט גענומען קיין שפּייז.

אין דער נאַכט אויפ׳ן 29־טען מאַי 1914 האָבען צוויי סופראַזשיסטקעס זיך אַריינ׳גענבע׳ט דורך די פּאָסטענס אין דעם בוקינגהעמער פּאַלאַץ, וואו די ענגלישע קעניגליכע פּאָר האָבען געוואוינט, און זיי האָבען אַריינגעוואָרפען שטיינער אין עטליכע פענסטער.

אין מיטען יוני 1914, זענען אין איינעם אַן׳אָוונד איבערגעריסען געוואָרען די פאָרשטעלונגען אין אַלע לאָנדאָנער טעאַטערס. אומעטום זענען בעת דער האַנדלונג עטליכע סופראַזשיסטקעס אַרויפגעלאָפען אויף דער סצענע, אָנגעהויבען האַלטען רעדעס און וואַרפען פלוג־בלעטלעך אין זאַל. אין איינעם אַ טעאַטער האָבען די שטערערינס געכאַפּט

(ענדע זעה 9־טע זייט).

סודות, וואס דער פנקס דערצעלט פון אמאליגען יודישען לעבען

א בעל - עגלה האט נישט געטארט טראגען קיין שטריימעל. און א יוד האט זיך נישט געטארט בעהאלטען אין צימער פון חתן-כלה.—די שטראפע, וואס מען האט דערפאר בעקומען.

פון דער סעריע: יודישע מנהגים און טראדיציעס

פון: א. ש. זאקס

דאס יודישע לעבען אין מיטעל-אלטער און אין אנהויב פון דער נייער צייט האט זיך נישט אויסגע־צייכענט מיט פארנאדערישע פארבען און קאלי־רען. אויסערליך איז דאס לעבען געווען גרוי, מא־נאטאן. מוטנע, אין הסכם מיט די אומעטיגע געטא־ווענט פון די שטעטלעך, וואו די יודען זענען געווען איינגעשפארט.

אויסערליך. אינעווייניג, אינ'ם יודישען געזעל־שאפטליכען ארגאניזם, האט דער פולס פון לעבען זעהר שטארק געקלאפט. דער ארויסיגער דרוק האט ענגער, אינטימער פעראייניגט און בעהעפט די יו־דען אין א שטארקער ווידערשטאנדס-קרעפטיגער מחנה. וואס גרויסער עס זענען געווען די רדיפות און די פערפאלגונגען פון דרויסען, אלץ נעהנטער האט מען זיך צוגעטוליעט איינע צו די אנדערע. און אין יענע ענינים, וואו דאס אויג פונ'ם פריץ און פון העטמאן האט נישט געהאט קיין שליטה, האט זיך אויסקריסטיליזירט אנ'אייגנארטיג, סימפאטיש און אינטערעסאנט לעבען.

דאס אינדיווידועלע לעבען איז געווען ארים, בלוטלאז, אהן לופט, אהן ליכט און אהן זונינקייט. דערפאר איז אבער געווען נייסטרייך דאס געזעל־שאפטליכע, דאס חברה'שע לעבען, וואו דער איינצי־גער איז געווען פערטון און פערנומען מיט אלע זיינע כחות און מיט אלע זיינע חושים. אז מען וויל זיך בעקענען מיט דעם אידעאלען מהות, מיט דעם יודישען איך פון דער נישט-לאנגאנגינער פערגאנגענ־הייט, דארף מען עס נישט געהן זוכען אין זיין פריי־וואטען היים-לעבען, נאר אין די חברה'ס, וואו מען איז געווען א חבר: אין די שוהלען און אין די בתי-מדרשים, וואו ער האט אנטפלעקט זיין נשמה.

א חוץ דעם זענען מיר טאקע אין א גליקליכער לאגע ארייננצוקוקען אינ'ם יודישען געזעלשאפטליכען לעבען אויף דעם סמך פון היסטארישע געשעהעני־שען, וואס זענען פערצייכענט געווארען און וואס דערצעהלען אונז שווארץ אויף ווייס, ווי אזוי דער יוד האט געלעבט און געארבייט אין זיין סביבה, אין זיין חברה, וואו ער איז געווען צוזאמען מיט נאך מענשען.

די היסטארישע געשעהענישען זענען געזאמעלט און פערבליבען אין די פנקסים, וועלכע רינגען נישט נאר אלס די קאסטבארסטע דאקומענטען און בע־ווייזען פון דעם יודישען פריהערדיגען לעבען, נאר אויך אלס די קוואלען, וואו די יודישע נשמות האבען זיך נע'טובל'ט און געוואשען.

דער פנקס איז אנ'אומערשעפליכער אוצר פון ידיעות איבער דעם לעבענס-שטייגער פון אונ־זערע זיידעס און עלטער-זיידעס. דאס איז די מגלה פון דער נישט-צוגעפוצטער און נישט צוגעפארב־טער ווירקליכקייט. דער פנקס איז דער טייערסטער ארכיוו, וואס מיר פערמאגען. דאס איז נישט א בוך וואס א היסטאריקער האט געשריבען, נאר א בילד, וואו דאס לעבען גופא, דאס נאקעטע לעבען איז אראפגענומען, ווי עס שטעהט און ווי עס געהט, מיט אלע פיטשעווקעס.

נישט אומזיסט איז דער פנקס געווען אפגע־היט אין די אלטע קהלות ווי אנ'אויג אין קאפ, ער איז געווען דאס בוך פון לעבען.

איינער פון די וויכטיגסטע און בכבוד'יגסטע עמטער אין דעם שטעטלשען יודישען געהטא־לעבען איז געווען דער „נאמן הפנקס". נישט אפי־ווען האט מען געקענט אנפערטרויען אזא וויכ־טיגע זאמלונג פון דאקומענטען, ווי דער פנקס איז געווען. צו אזא אמט האט מען זיך אפריהער גע־מוזט דערדינען. דער „נאמן הפנקס" (אין פאדאליע, וואהלין, און אין אנדערע דרום-רוסישע שטעטלעך האט מען איהם גערופען דער „מחזיק הפנקס") האט געמוזט זיין בעוואוסט אלס אנ'אביעקטיווער, אומפארטייאישער מענש, וועלכער איז געווען אנ־עוסק בצרכי צבור באמונה, האט אלע מאל געזאגט דעם אמת און קיינעם נישט נושא פנים געווען.

געבונדען איז געווען דער פנקס אין די שעהנ־סטע און שטארקסטע לעדער-טאהלען, מיט גאלדענע אפדרוקען. דאס פאפיר איז געווען פארמעטענע, אדער גוטע רעגאל. פערשריבען אין פנקס האט מען מיט נע„כפר"טע אותיות, אדער אזוי מיט א שעהנעם רש"י כתב, וואס האט אויסגעזעהען ווי געדרוקט. נישט ווייניג ישיבה-בחורים און יונגע־לייט אויף קעסט פלעגען זיצען גאנצע טעג און נעכט און שלייפען זייער כתב יד מיט דעם געדאנק, אז זיי וועלען אפשר אמאל האבען די זכיה צו זיין א שרייבער אין פנקס, א סופר הפנקס.

— אהא, איהר צירקעלט זיך שוין! אייך גלוסט זיך צו שרייבען אין פנקס! — פלעגט א ישיבה-בחור זאגען צו זיינעם א חבר, ווען ער פלעגט איהם זעהן שוויצען מיט א פען אין האנד.

דער פנקס איז געווען פערדעכענט פאר א הייליגען כפר, אלס א סגולה געגען פערשידענע קראנקהייטען און אנשיקענישען. מען האט גע־גלויבט, אז אין א הויז, וואו דער פנקס געפינט זיך איז קיינמאל קיין שרפה נישט און פערשידענע „נישט-גוטע" האבען דארטען קיין שליטה נישט. דער פנקס איז אויך געווען א שמירה געגען קראנק־הייטען. אז א פרוי האט געהאט א שווערען האבען, האט מען געבראכט אין הויז, וואו זי איז געלעגען, דעם פנקס, אלס א סגולה פאר דער געווינערין.

יעדע חברה האט זיך געהאט איהר בעזונדערען פנקס, וואו עס זענען פערצייכענט, פערשריבען און פראטאקאלירט געווארען אלע תקנות, די נעמען פון די גבאים, נאמנים און אלע אנדערע בעלי התמנות (די בעאמטע), ווי אויך די אלע אנדערע ענינים, וואס האבען א שייכות מיט דעם אינערלי־כען לעבען פון דער חברה. א שטייגער, אז מען האט בעדארפט אימיצען געבען א בעזונדערען כבוד, איינער האט זיך אויסגעצייכענט, אדער ווען מען האט אימיצען בעדארפט קנס'ן, בעשטראפען, טאד־לען — אלץ איז פערשריבען געווארען אין פנקס. חברה קדישא האט זיך געהאט איהר פנקס, חברה גמרא איהר פנקס, חברה תהלים איהר פנקס א. אז. וו. א חוץ דעם איז געווען דער פנקס הגדול (דער גרויסער פנקס), דער פנקס העיר (שטאט פנקס), אדער דער קהלה פנקס. אין דעם פנקס זענען פער־שריבען געווארען אלע פאסירונגען, וואס האבען געהאט א שייכות מיט דער גאנצער שטאט און האט ארומגענומען אלע חברות און אלע שוהלען, מנינים, קלויזען און בתי-מדרשים.

פון די פנקסים זעהט מען, אז דער פונדא־מענט, אויף וואס עס האט זיך געהאלטען דאס יודישע געזעלשאפטליכע לעבען, איז געווען אנ'־עכט דעמאקראטישער און אין הסכם מיט די צייט־בעגריפען פון סאציאלער גערעכטיגקייט. די געזעל־שאפטליכקייט איז געווען גוט ארגאניזירט און די וועלכע זענען געשטאנען בראש, האבען געפיהלט די גרויסע פעראנטווארטליכקייט, וואס ליגט אויף זיי און זיי האבען דורכגעפיהרט די עבודת הקודש באמונה, מיט א טיפען ערנסט*).

די וואהלען (די קלפי) פלעגען פארקומען חול המועד פסח. קודם כל זענען אויסגעקליבען געווא־רען פיער „ראשים", נאכדעם זיבען „טובים", נאך זיי דריי „אלופים". צו יעדען פון די בעאמטע איז אויך אויסגעקליבען געווארען א שטעל-פערטרעטער (א במקום, אנ'„אלטערנייט"); טאמער טרעפט זיך, אז דער דערוועהלטער בעאמטער שטארבט אוועק אדער איז אזוי נישט אימשטאנד צו דערפילען זיין פליכט. מיר שטרייכען אונטער זיין פליכט, ווייל צו ווערען איינער פון די התמנות'ן אין די אלטע יו־דישע קהלות איז נישט געווען בלויז א כבוד, נאר אויך א חוב. אויב אימיצער איז אויסגעקליבען געווארען אויף דער קלפי, האט ער נישט געהאט קיין רעכט זיך אפצוזאגען. און אויב ער האט זיך דאך אפגעזאגט, האט ער דערמיט פערלוירען זיין

רעכט א'אנדער מאל אויסגעקליבען צו ווערען. א חוץ די אויסגערעכענטע בעאמטע זענען נאך אויס־געקליבען געווארען צוועלף פרנסי חורש, רואי חש־בון (קאנטראלירער) און גבאים און משגיחים אויף דער „טאקסע", א נאמן, אדער א מחזיק הפנקס.

די ראשים זענען געווען די הויפט בעאמטע פון דער קהלה. זייער עובדא איז געווען אויפצו־פאסען אויף די רעליגיעזע ענינים, א שטייגער, שוה־לען, בתי-מדרשים, ישיבות, בתי מרחץ, מקואות, א. אז. וו. זיי האבען אויך בעשטימט די הוצאה און הכנסה (בודושעט) פון יעדער אינסטיטוציע. זיי פלעגען אויך אכטונג געבען אויף די סאניטארע און היגיענישע נויטען פון דעם שטעטעל. זיי פלעגען איינלאדען א דאקטאר, אנשטעלען א בעדער, זעהן, אז דער מרחץ און די מקוה זאלען זיין אין ריין, היגיעניש, און אז דער ריפא זאל זיין אין צייט, ווען מען בעדארף שטעלען פיאווקעס. די ראשים זענען אויך געווען די אפיציעלע פערטרעטער פון דער קהלה פאר דער אויסערליכער וועלט, פאר דעם פריץ, פאר דער רעגירונג און פאר אנ־דערע קהלות.

די אלופים האבען מיט זיך פארגעשטעלט דעם פינאנץ-קאמיטעט פון דער קהלה, זייער אויפגאבע איז געווען אויסצוארבייטען פלענער ווי אזוי די הוי־צאות פון דער קהלה זאלען ווערען געדעקט. אויף זיי איז אויך געלעגען א חוב אויפצומאהנען פון דער געמיינדע די פערשידענע אפצאלונגען, וואס קהל האט ארויפגעלעגט. די אלופים האבען געהאט א רעכט צוצונעמען א משכון, אדער אזוי צו בעשטרא־פען אימיצען, ווען ער האט נישט געוואלט בעצאה־לען זיינע שולדען צו קהל.

די טובים האבען נישט געהאט צו טון מיט עקזעקוטיווער ארבייט. זיי זענען בלויז געווען די עצה-געבער אין א צייט, ווען די קהלה האט בע־נעגענט וויכטיגע פראגען, ווי למשל, א מגפה, א גזרה פון דער רעגירונג, אדער פון פריץ, ווען מען האט בעדארפט אימיצען אריינלעגען אין חרם, אדער מקבר זיין קבורת חמור, א. אז. וו.

די בעאמטע פון שטעטעל, וואס האבען, אלס אויסערוועהלטע, אויסגעדריקט דעם דעה הקהל (דעם ווילען פון פאלק), פלעגען ארויפלייגען פער־שידענע שטראפען אויף די חברים, וואס האבען זיך פערזינדיגט סיי געגען גאט און סיי געגען לייט, און אויב זיי האבען סתם עובר געווען אויף די תקנות פון דער קהלה. אז עס האט זיך פער־שפרייט א קלאנג, דאס מען האט אימיצען געכאפט ביי א חטא, צוליב וועלכען דאס גאנצע שטעטעל איז געווארען ללעג ילקלס, האט קהל (דאס הייסט די בעאמטע פון קהל) גערופען תיכף ומיד אנ'־אסיפה און מען האט דעם גאנצען ענין ארומגע־רעדט אין דער לענג און אין דער ברייט, און אויב דער בעל-עבירה האט נישט געקאנט איבערציינגען אין זיין אומשולד, האט מען איהם גע'קנס'ט. דער קנס איז געווען ענטוועדער אין גאנצען אויסשליסען פון דער קהלה, אדער אויף א געוויסע צייט. דאס אויסשליסען פון דער קהלה איז נישט נאר געווען

א פוין, נאר ער האט צישענדווין אויך בערויבט דעם בעשטראפטען פון זיין פרנסה.

אין לעטוטשעוו, פאדאליער גובערניע*), איז אין קהלה פנקס פערשריבען א כאראקטעריסטישער פאל, וואס האט פאסירט שמיני עצרת צו הקפות אין יאהר תפ"ו. אין דער דארטיגער, גרויסער שוהל, א בעל עגלה, וואס איז געווען לכבוד שמחת תורה אפיטעל אנגעשניאקעט האט מען מכבד גע־ווען מיט א הקפה — א גרויסע ספר תורה, מיט א זילבענער קרוין, בעהאנגען מיט גלעקלעך. אז דער בעל עגלה האט דערזעהן דעם כתר תורה מיט די גלעקלעך, האט ער אויסגעשריען:

„דאס גלעקעל וואלט גוט געווען פאר מיין ווייסער שקאפע".

די גאנצע עדה יודען האט זיך מיט כעס ארויפגעווארפען אויפ'ן בעל עגלה, איהם געשלא־גען מכת רצח און באלד נאך יום-טוב האט דער בית-דין, וואס האט שטענדיג געהאנדעלט אין הסכם מיט'ן רצון פון די ראשים, גע'פסק'נט, אז דער „גאט-לעסטערער" דארף פאר אזא אונגעהערטער נבלה אויסגעשלאסען ווערען פון דער קהלה אויף אייביג.

אין צוויי יאהר ארום האט זיך דער בעל-עגלה געווענדעט מיט א שריפטליכער בקשה צום בית־דין (דער בריף זיינער איז אריינגעשריבען אין פנקס), אין וועלכער ער קלאגט זיך, דאס זינט מען האט איהם דערווייטערט פון דער קהלה, האט ער אנגע־וואוירען זיין פרנסה, און ער בעט, מען זאל זיך שטראף אראפנעמען אויס רחמנות צו זיין ווייב און קינדער.

עס איז גערופען געווארען אנ'אסיפה און קהל האט בעשלאסען דעם בעל עגלה צוריק אריינצו־נעמען, מיט דעם תנאי, ער זאל דריי יאהר בעדיי־נען די קהלה און יעדעם יאהר זאל ער מאכען א גרויסע סעודה, צו וועלכער עס זאלען איינגעלא־דען ווערען די ראשי העדה, די רבנים און די דיינים, און ערשט נאך די דריי יאהר זאל ער ווערען ארייג־גענומען אלס א פשוט'ער חבר.

אוי אין אנ'אנדער פנקס ווערט דערצעהלט וועגען א בעל עגלה, וואס האט געהאט די חוצפה אנצוטון א שטריימעל און איז אום שבת אין איהם געקומען אין שוהל דאווענען. זיין פסק איז געווע צו צאהלען קנס און מאכען א סעודה. און טאמער איז ער נישט מקיים פסק, ווערט ער אויסגעשלא־סען פון דער חברה און די, וועלכע וועלען פארען מיט איהם, זענען בגזירת חרם.

איינער האט זיך בעהאלטען אין צימער, וואו די חתן-כלה זענען אריינגעפיהרט געווארען נאך חופה. דער פסק איז געווען: ארויסצופיהרען איהם *אויף א וואגען מיסט אויסערן שטאט.

איינער א קצב איז בעשטראפט געווארען מיט א סוטע געלד, אלס קנס און מיט א סעודה פאר קהל דערפאר, וואס ער האט עובר געווען אויף דער תקנה, וועלכע איז ארויסגעגעבען געווארען פון די ראשים, אז מען זאל זומער נישט שעכטען קיין ציגען, ווייל זייער פלייש איז שעדליך.

ווען די בעריגגונגען האבען געפאדערט, האי בען די ראשים זיך גענומען דאס רעכט צו זאגען א דעה אפילו אין דעם אינערליכען לעבען פון די חברים. זיי האבען ארויסגעגעבען תקנות, וועלכע האבען רעגולירט די אופנים, ווי אזוי יעדער זאל זיך איינפיהרען, ווי ער זאל פייערען זיינע שמחות און ווי ער זאל אפריכטען זיין אבילות.

*) פאר די ווייטערדיגע ידיעה, וואס איך גיב דא איבער, בין איך פערפליכטעט צו פריינט א. רעכטמאן פון דער אנ-סקי עטנאגראפישער עקספע־דיציע.

*) איבערגעגעבען לויט די מאטעריאלען פון ה' א. רעכטמאן, מיט גאנץ קליינע ענדערונגען.

אין ערווארטונג / א בילד

פון יצחק בלום

די יונגע קינפעטארין איז געלעגען אין בעט, זיך געדרעהט אין וועהען, געקרעכצט, און געשריען אויפ'ן קול.

כ'איז געווען א שווערער האבען, א געפאהר. די דאקטוירים, וועלכע זענען געשטאנען ביי איהר בעט, זענען געווען אונרוהיג, כאטש זיי האבען זייער אונרוהיגקייט נישט ארויסגעוויזען; זיי פלעג־גען ארויסגעהן אפט אינ'ם צווייטען צימער, געבע־טען די איינגע צו זיין רוהיג און גערולדיג, זיי געטרייסט און שטילערהייד ערווארט דאס בעסטע און — דאס ערנסטע...

דער מאן, יונג און פערליבט אין זיין פרוי, איז געשטאנען א צוועהטאגטער, געפיהלט ווי איינ־געקלאמערט אין שטעכיגען דראט... יעדער געשריי און קרעכץ, וואס האט זיך דערטראגען פון דער צווייטער זייט טיר, האט איהם א צופ געטון ווי מיט א צווענגעל...

ביי זיין זייט זענען געשטאנען זיינע עלטערן, שטייפע, אנגעצויגענע, מיט א שטאלצען אריסטא־קראטישען אנבליק... געקוקט מיט בערויערען אויף זייער נאריש פערליבטען זוהן, וואס נעהמט זיך אזוי שטארק צום הארצען...

אויף זייערע פולע, זאטע פנים'ער האט ארוים געשמייכעלט א קוים מערקבארער שמייכעל, אין וועל־כען עס האט זיך בעהאלטען א מיאוסער, פערבאר־גענער וואונש — אפשר... אפשר איצט...

אין א בעזונדערען ווינקעל זענען געשטאנען איהרע עלטערן בלייכע, איינגעבויגענע, ארים און דערשלאגען אין אויסזעהן, אין זייער האלטונג... זייערע קערפערס זענען געווען צונויפגעקארטשעט אין שטילען, דריקענדען פיין... זייערע אומערדינע, פערטערהרטע בליקען, האבען צוטיש ארומגעבלאנ־דושעט פון איין ארט צו אנדערען, ווי זיי וואלטען ערגעץ געזוכט א ישועה פאר זייער קינד. זייערע צוזאמענגעפרעסטע ליפען האבען זיך קוים בעוועגט, ווי זיי וואלטען אין דער שטיל געמורמעלט א תפילה.

דער אידעם האט אויף זיי געקוקט פון ווייטען מיט ליבשאפט און וועהטאג. זיך געריסען צום שווער און שוויגער, געוואלט פעראייניגען מיט זיי זיין צער, און זיין תפילה פאר דער, וועלכע זיי ליבען אזוי שטארק. אבער זיינע עלטערן האבען איהם פון אויג נישט אפגעלאזט, איהם צוגעהאלטען מיט די בליקען, וועלכע האבען איהם ווי גע'מוסר'ט: „האסט אונז שוין, זוהן, גענוג פערשווארצט דאס פנים מיט ריין קבצנ'ישער ווייב און איהר קבצנ'־ישער משפחה... לאז זיך נאר צו זיי אזוי נישט צו!..."

דער זוהן האט פערשטאנען וואס די עלטערן מיינען, געלעזען אין זייערע געזיכטער וואס זיי טראכטען איצט... זיך דערמאנט אינ'ם פאטער'ס שותפ'ים רייכער טאכטער, מיט וועלכע זיי האבען איהם געוואלט פער'שרכנ'ען. דאס מיידעל האט נאך נישט חתונה געהאט און זיי האפען נאך אלץ אויף א נס...

עס האט איהם א שווערער געטון ביי דעם געדאנק, אז עלטערן קענען זיין אזוי קליין. איצט, אין אזא ערנסטען מאמענט, ווען עס שטעהט אין קאן דאס לעבען פון זיין פרוי, וועלכע ער ליבט מעהר פון אלץ אין דער וועלט, טראגען זיי זיך ארום מיט אזעלכע מיאוס'ע געדאנקען צוליב כבוד און רייכטום... ער האט געהאט דאס געפיהל ווי אויסצושרייען צו זיי: „געהט אוועק פון דאנען! אייער אנוועזענהייט בעליידיגט מיך, פערזומרי־ניגט די ליבע, וואס איז מיר טייערער פאר אלע כבוד'ן און רייכטימער!" ער איז אבער געבלי־בען שטום, ווי פערגליווערט פון די קרעכצען און געשרייען, וואס זענען געקומען פון יענער זייט טיר אלץ אפטער און שטארקער...

ענדליך האט זיך דערהערט אנ'אויסערגע־וועהנליכער געשריי, וואס האט ווי א פערבייליופענ־ער שטורם א ריס געטון די לופט... און עס איז געווארען שטיל...

דער מאן האט זיך א שטארקען טרייסעל גע־טון, ווי מען וואלט איהם פלוצלונג א שניט געטון ווי מיט א שארפען מעסער... זיין קערפער האט זיך א וויג געטון ווי אומצופאלען.

איהרע עלטערן האבען א שוידערליכען ציי־טער געטון, זיך נאך מעהר איינגעקארטשעט און שטעהן געבליבען אונבעוועגליך אין א פערשטיינער־טער פאזע...

די רייכע שווער און שוויגער האבען א שארפען פינטעל געטון מיט די אויגען, אויסגעצוי־גען העכער די גופים, זיך אריבערגעבויגען, אנגע־שפיצט די אויערען צו דער טיר, וואו די קינפעטא־רין איז געלעגען. זיי האבען פון דער מינוט אזוי פיל ערווארט...

די טיר פון קינפעט-צימער האט זיך פלוצלונג געעפענט און עס איז ארויסגעקומען די העבאם...

פינף הערצער האבען א ציטער געטון... פינף פאר אויגען האבען ווי פייערדיגע פראגע-צייכענס זיך אריינגעגראבען אין דער פרוי'ס געזיכט...

די העבאם האט א לענגערע ווייל נישט גע־קענט עפענען דאס מויל. זי איז ווי היפנאטיזירט געווארען פון אלעמענס בליקען. צו ערשטען מאל איז איהר אויסגעקומען זיך צו בעגעגנען מיט אזוי־נע פערשידענארטיגע, אויסדרוקספולע בליקען...

— מזל טוב! — האט זי ענדליך מיט א צו־פרידענעם שמייכעל ארויסגערעדט — ס'איז א יונ־געל!...

פיים מאן האבען א טאנץ געטון די אויגען. ער האט זיך שיער נישט צוזוינט פון פרייד און גליק. ווי א ווילדער האט ער זיך א ריס געטון צו דער טיר וואו זיין פרוי איז געלעגען און אהן אריינגעלאפען.

איהרע עלטערן זענען מיט אמאל ווי פון טויט לעבעדיג געווארען... זיך פרייליג אנגעהויבען צו ריהרען, און ווישענדיג אין דער שטיל די טרעה־רען פון די אויגען, מיט שעהמעוודיגען און הכנעה־דיגען גאנג נאכגעפאלגט זייער אידעם.

בלויז די רייכע שווער און שוויגער זענען גע־בליבען שטעהן אונצופרידען און ענטוישט...

„דער אַלטער יוד“*)

דער פויערים-אויפשטאַנד אין גאַליציען אין יאהר 1846

פון ◆◆◆◆◆◆ יוסף מארגאשעס ◆◆◆◆◆◆

נאָך די מורא'דיגע שחיטות, וועלכע האָבען אין מערב גאַליציען אָנגעהאַלטען אַנ'ערך פון צוויי האָבען, האָט דאָס לאַנד צוביסלעך זיך אָנגעהויבען צו בערוהיגען. עס זענען אָנגעקומען עסטרייכישע און אונגאַרישע סאָלראַטען און האָבען אַרעסטירט פון די פויערים רעכטס און לינקס. מען האָט די פערפיהרטע און פערנאַרטע פויערים געשטעלט צו אַ פּראָצעס און זיי פעראורטיילט צו שווערע שטראָפען.

די פּריצים פון זייער זייט, האָבען געהאַט מיט זיך צו טון: זיי האָבען, אַ חוץ בעגראָבען די ערמאָרדעטע פּריצים, אויך געהאַט נאָך אַ סך אַרבייט. ווידער אויפצובויען די פערברענטע און חרוב־געמאַכטע געביידען זייערע, און דאָס האָט שלא במתכוון געגעבען די יודען צו פערדינען אַ סך געלד.

אין אַלגעמיין, האָבען די יודען נאָך דעם ראָזיגען אויפשטאַנד אין מערב־גאַליציען געמאַכט זעהר גוטע געשעפטען. און נאָך מיט אַ סך יאָהרען שפּעטער האָט מען אין יענע געגענרען געקענט אָנווייזען אויף אַ היבש ביסעל יודען, וועלכע זענען אין יענע צייטען גאָר רייך געוואָרען.

די מעשה, אַז אַנ'אַלטער יוד האָט דעם אָנפיהרער פון דעם פּוילישען אויפשטאַנד, גראַף רעי פון פשעצלאַו, צוויי מאָל געראַטעוועט און געוואָרענט, אַז ער זאָל נישט אַנטייל נעהמען אין דער רעוואָלוציע האָט באַלד אָנגעמאַכט אַ גאָר גרויסען רושם אין גאַנץ גאַליציען. און מען האָט אומעטום וועגען דעם גערעדט.

אַז דאָס איז נישט קיין אויסגעטראַכטע זאַך, האָט מען געוואוסט דערפון, וואָס די גרעפין, וועלכע האָט דעם אַלטען יודען צוויי מאָל געזעהען מיט איהרע אייגענע אויגען, האָט דאָס גאָר נישט געהאַלטען בסוד און זי האָט וועגען דעם גערערט אָפען צווישען איהרע פריינד און בעקאַנטע. די בעדינטע האָבען דערפון זעהר אָפט געהערט און זיי האָבען דאָס דערצעהלט די יודען.

ווער־זשע איז אָבער געווען דער ראָזינער אַלטער יוד? אָט וועגען דעם זענען שוין געווען חלוקי דעות. יעדער וועלכער האָט נאָר געהערט וועגען דעם — און געשמועסט דערפון האָט מען זעהר פיל, — האָט וועגען דעם געהאַט אַנ'אַנדער מיינונג.

די חסידישע יודען, וועלכע האָבען זיך געהאַלטען אין זייערע רביים, האָבען בעהויפּט, אַז דאָס איז געווען זייער רבי.

די חסידים ווידער, וועמעס רבי איז באמת געווען אַנ'אַלטער מאַן, זיי האָבען עס גאָר לייכט געהאַט צו בעווייזען זייערע בעהויפּטונגען.

די יודען, וועלכע זענען נישט געווען קיין חסידים, זיי זענען אויך נישט געבליבען הינטערשטעלונג, און זיי האָבען אוודאי געהאַט אויף וועמען אָנצוּווייזען: דאָס איז געווען אונזער אַלטער און שטענדיגער רעטער, וועלכער איז תמיד גרייט דעם יודישען פאָלק צו העלפען אין אַנ'עת־צרה: אליהו הנביא, זכור לטוב!

אַזוי זענען די שמועסען אָנגעגאַנגען אַ לענגערע צייט, אָבער קיין זיכערעס און בעשטימטעס האָט מען נאָך אַלין נישט געוואוסט.

* * *

אָבער אַ חוץ די יודען, איז נאָך געווען איין פּערזאָן, וועלכע האָט זעהר שטאַרק געגאַרט און געוואָלט וויסען, ווער עס איז געווען דער ראָזיגער אַלטער מאַן, וועמען דער גראַף האָט געזעהן אין דעם ראָזיגען, פאַר איהם פערהענגנישפוּלען טאָג.

די ראָזיגע פּערזאָן איז נישט געווען קיין אַנדערע ווי די גרעפין רעי, די אלמנה פון דעם ערמאָרדעטען גראַף.

באַלד נאָך די ראָזיגע שרעקליכע טעג, איז זי קראַנק געוואָרען און איז אָבגעלעגען אין פיבער, און פון היץ האָט זי געהאַלטען אין איין רעדען פון דעם ראָזיגען יודען, וועלכער האָט איהר ליבען מיטשיס־לאַוו'ן געוואָרענט און געדראָהט אַז ער זאָל אויפגעבען דעם נאַרישען און געפעהרליכען שריט.

אַז די גרעפין, נאָך אַ יונגע און קרעפטיגע פּערזאָן, איז איבערגעקומען איהר קראַנקהייט, האָט זי אָנגעטראָפען איהרע גיטער, און איבערהויפּט דעם פּאַלאַץ אין פשעצלאַו, אין אַ זעהר רואינירטען צושטאַנד. זי האָט באַלד אַלץ איבערגעגעבען צו בעלי מלאכות און אַליין איז זי אַוועק צו איהרע פריצישע קרובים, אין די אַנדערע געגענדען אין גאַליציען וועלכע האָבען נישט געליטען פון דעם פּויערישען אויפשטאַנד. לאַנג איז זי אָבער ביי קיין שום קרוב נישט געבליבען, אין גאַנצען עטליכע טעג, אָדער אַ וואָך־צוויי, און זי איז ווייטער געפאָהרען, פון איינעם צום צווייטען.

ביי איהרע רייזען און וויזיטען האָט די גרעפין געהאַט אַ בעזונדערע כוונה. זי האָט זיך צומייסט אָב געשטעלט ביי אַזעלכע קרובים, אָדער פריינד, וועלכע האָבען געהאַט זייערע גיטער אין אַזעלכע שטערט, וואו עס האָבען געוואוינט חסידישע רביים...

יעדעס מאָל, ווען די אלמנה איז געקומען ערגעץ אויף אַ בעזוך, האָט זי דעם שמועס מיט איהרע קרובים, קלוג און געשיקט, אַרויפגעבראַכט אויף די יודען און זייערע חסידישע רביים. זי האָט זיך געהאַלטען אין איין נאָכפרעגען וואָסערע מענשען זיי זענען: יונגע אָדער אַלטע, הויכע אָדער נידעריגע? מיט בערד אָדער קליינע בערדלעך? עס האָט אויך אָפט געטראָפען, אַז די גרעפין האָט אַרויסגעזאָגט איהר וואונש, אַז זי וואָלט געוואָלט אָנקוקען דעם ראָזיגען רבי, אָבער אויף אַזאַ אופן, ראָס ער זאָל דאָס נישט מערקען און נישט וויסען דערפון.

די פּריצים, צו וועמען די גרעפין האָט געשטעלט אַזאַ מאָדנע פערלאַנג, האָבען איהר געוועהנליך צוליב געטון און מען האָט שוין געזוכט, און אויך געפונען, אַ פּאַסענרע געלעגנהייט, זי זאָל קאָנען זעהן דעם בעטרעפענרען רבי'ן און אויף איהם אַ קוק טון.

אויף איהרע רייזען, וועלכע האָבען געדויערט עטליכע חדשים, איז די אלמנה־גרעפין אויך אָנגעקומען קיין רימאַנאָוו, וואו עס האָט געוואוינט דער אַלטער פריץ, וועגען וועמען מיר האָבען דערצעהלט, אין אונזער לעצטען אַרטיקעל, אַז ער איז געווען אַ גרויסער פערעהרער פון דעם רבי'ן רבי הירש.

אַז די פּריצה האָט זיך מיט איהם צושמועסט און אויסגעפרעגט וועגען די יודען און אויב זיי האָבען דאָ — ווי אין אַ סך שטעט אין גאַליציען, — זייערס אַ רבי'ן, האָט דער אַלטער שלאַכציץ נעשמייכעלט און איהר אָנגעהויבען צו דערצעהלען די גרויסקייט פון „זיין סטאַרי ראַבין“ (זיין אַלטער רבי'ן). דאָס האָט דער פּריצה נאָך געגעבען נאָך מעהר חשק און זי האָט אויסגעשפּראָכען דעם וואונש, דאָס זי וואָלט איהם געוואָלט זעהען.

— דו מעגסט זיכער זיין, — האָט דער אַלטער־שלאַכציץ צו איהר געזאָגט, — אַז דו וועסט פון איהם בעצויבערט ווערען און דו וועסט שוין מעהר נישט אַרומזוכען קיין אַנדערע רביים...

די גרעפען איז געבליבען ערשטוינט פון זיינע ווערטער און זי האָט איהם געפרעגט די בערייטונג דערפון.

— מיין ליבע טאָכטער! — האָט דער פּריץ צו איהר געזאָגט מיט גרויס ערנסט, — דו מיינסט, אַז די וועלט שלאָפט און מיר ווייסען נאָר נישט דעם צוועק פון דיין אַרומפאָהרען פון איין שלאַכציץ צום צווייטען? דאָס איז שוין ביי מאַנכע פון אונז גאָר קיין סוד נישט. דו האַלסט אין איין אַרומזוכען דעם אַלטען יודען, וועלכען דיין מאַן האָט געזעהן אין דעם טרויעריגען טאָג פון זיין ערמאָרדונג.

דו דאַרפסט זיך, מיין ליבע טאָכטער, פאַר מיר גאָר נישט פערענטפערען, אָדער נאָר פּרובען כאָטש אָפּצולייקענען. איך פיהל מיט דיר מיט, און איך פערשטעה זעהר גוט וואָס עס נעהט איצט פאַר אין דיין טרויעריגען געמיט. און איך וויל דיר זאָגען אָפען, אויב עס איז טאַקע אמת, אַז דו און דיין מאַן האָט איהר געזעהן די געשטאַלט פון אַנ'אַלטען יודען, איז דאָס זיכער קיין אַנדערער נישט געווען, נאָר דער היגער „סטאַרי ראַבין“, וועגען וועלכען איך ווייס אויף זיכער, אַז ער איז אַ געטליכער מאַן. איך וועל דיר געבען אַ געלעגענהייט, אַז דו זאָלסט איהם זעהען, און ער אַליין זאָל אפילו דערפון נישט וויסען...

און אַזוי איז אויך געשעהן. דער אַלטער און קלוגער פּריץ האָט שוין אויסגעטראַכט אַ מיטעל, אַז דער רבי ר' הירש זאָל דאַרפען דורכגעהן נישט ווייט פון דעם הויף, אין וועלכען דער רימאַנאָווער פּריץ האָט געוואוינט, און די גרעפין, וועלכע איז געשטאַנען ביים אָפענעם פענסטער, האָט געהאַט די בעסטע געלעגענהייט אהם גענוי און ריכטיג צו בעטראַכטען.

זי האָט איהם תיכף דערקענט, און אויסגערופען צום פּריץ, וועלכער איז געשטאַנען ביי איהר זייט, אַז ער איז דאָס דער אַלטער, וועמען זי האָט געזעהן דאָס ערשטע מאָל אין שפּיגעל, אָבער ער איז נישט ווערזעלביגער וועמען זיי האָבען, צום צווייטען מאָל, געזעהן אין דעם וועלדעל, נעבען דעם פּיץ, וועלכער האָט דאָס איהר מאַן געגעבען אַזאַ שטאַרקען פּאַטש איבער'ן פּנים...

איצט, אַז זי האָט זי געהאַלטען אין איין אָנגעה'ן, איז זי בעסט איבערצייגט, אַז אַנשטאָט איין אַלטער יוד, זענען גאָר געווען צוויי, איינער אַביסעל אַ נידריגער, און שפּעטער דער צווייטער, אַ מעהר שטאַרקער און פעסטער־געבויטער.

עס האָבען נישט געהאָלפען די טענות און די אויסריידענישען פון דעם אַלטען און זעהר קלוגער רימאַנאָווער פּריץ, אַז דאָס אַלעס איז ביי איהר נאָר אַנ'איינרעדעניש און אַ פאַנטאַזיע. די פּריצה איז אַוועקגעפאָהרען נאָך אַ ברונז'ע, ווייל מען האָט איהר געוואָלט איינרעדען, אַז זי מאַכט אַ טעות...

זייט דאַמאָלס האָט די פּריצה געהאַלטען אין איין אַרומפאָהרען. און נישט בלויז אין גאַליציען איז זי געווען. זי האָט אויך בעזוכט איהרע פריינד אין פּוילען, און אויך אין אונגאַרן, וואו עס זענען דעמאָלט געווען עטליכע אַלטע און גרויסע חסידישע רביים. אָבער אין ערגיץ האָט זי נישט געקענט נעפינען די פּערזאָן, וועלכער זאָל זיין עהנליך צו דעם אַלטען מאַן, וועמען זי האָט געהאַט געזעהן אין דעם דעמביצער וועלדעל.

איינמאָל איז די פּשעצלאַווער פּריצה אָנגעקומען קיין לעמבערג, און זי האָט זיך דערוואוסט, אַז דער גרויסער בעלזער רב, ר' שלום רוקח, ווערט דאָ נראָר ערוואַרט. ער איז געווען איינער פון די ווייניגע רביים, וועמען זי האָט נאָך נישט געהאַט געזעהען. עס איז זעלבסטפערשטענדליך, אַז די גרעפין האָט שוין נישט געוואָלט אָבלאָזען דעם שעת הכּושר, זי זאָל האָבען די געלעגענהייט דעם בעלזער רבי'ן צו זעהען אומבעמערקטערהייט.

ווען זי האָט איהם נאָר דערזעהען, האָט זי צו איהרע בעגלייטער אויסגערופען:

— אָט דאָס איז ער! ער, און קיין אַנדערער האָט דאָס מיין מאַן געוואָרענט און געוואָלט אָבהאַלטען, אַז ער זאָל נישט נעהמען קיין אַנטייל אין דעם אומגליקליכען אויפשטאַנד...

מעהר איז שוין די ראָזיגע פּריצה נישט אַרומגעפאָהרען זוכען צווישען די חסידישע רביים. זי האָט שוין איהר לעבענס־צוועק געהאַט דערגרייכט. זי איז פון דעמאָלט אָן און ווייטער שוין פערבליבען אַ גרויסע יודען־פריינדין און אַלע יודען, וועלכע האָבען געהאַט אַ געלעגענהייט מיט איהר צו האַנדלען, האָבען זי גאָר נישט געקענט אויסלויבען, פאַר איהר גוטסקייט און פריינדליכקייט צו יודען.

זי אַליין האָט קיינמאָל נישט ליב געהאַט צו דערצעהלען וועגען די ראָזיגע זעהר טרויעריגע צייטען און וועגען די צוויי אַלטע יודען, וועלכע זי האָט געהאַט געזעהן. אָבער אַזוי ווי קיין סודות זענען דאָך נישט פאַרהאַנען אויף דער וועלט, איז מען — דורך איהרע בעדינטע און לאָקייען, וועלכע זענען מיט איהר מיטגעווען אויף איהרע רייזען — פון אַלעמען געוואָהר געוואָרען...

*) זעה „נייער פאָלקסבלאַט“ נומר 54.

די סופראַזשיסטקעס אין קאַמף פאַר פרויען-רעכט

(ענדע פון 7-טע זייט)

אַ ניאוס'ן פּסק: מען האָט זיי געוואָרפען צו דער ערד און אויסגעריסען די האָר. אין דער זעלביגער צייט האָבען סופראַזשיסטקעס אין ניוקעסטל געמאַכט דעם פּרוב אונטערצוצינדען דעם קוריער־צוג. אַלע בענק פון דריטען קלאַס האָט מען אָפּגעגאָסען מיט פּעטראָלעאום און מען האָט אויף אונטער זיי אויסגעלייגט צעלולאָיד און אַנדערע לייכט־ברענענדיגע מאַטעריאַלען. אַ דאַנק דער וואַכזאַמקייט פון א קאָנדוקטאָר איז די קאַטאַסטראָפע אין לעצטען מאָמענט פערהינדערט געוואָרען.

אין יולי 1914 האָט די פּאָליציי אין דובלין אויסגעפונען אַ באָמבעס־פאַבריק פון די סופראַזשיסטקעס. עס זענען אויסגעאַרבייט געוואָרען באָמבעס אין אַ גרויסער צאָהל, — און זיי זענען געווען בעשטימט פאַר'ן דעמאָלסדיגען פּרעמיער־מיניסטער, דעם נישט לאַנג־פערשטאָרבענעם אַסקוויט, וועלכער האָט געזאָלט קומען קיין דובלין. ווען אַסקוויט איז געקומען קיין דובלין, האָבען די סופראַזשיסטקעס שוין מעהר קיין באָמבעס נישט געהאַט, אָבער אַזוי ווי מקבל־פּנים האָט מען איהם געמוזט זיין, האָט איינע פון די סופראַזשיסטקעס געוואָרפען אין איהם אַ האַק, וועלכע האָט אָנגעטראָפען זיין סעקרעטאַר און איהם פערוואונדעט. דער המון האָט זיך דעמאָלט גענומען צו די סופראַזשיסטקעס און מען האָט זיי אין גאַנץ פאַר אַלעמען אין די אויגען געשמיסען. באַנאַכט, ווען די גאַסען פון שטאָט זענען געפּאַקט געווען, און די סופראַזשיסטקעס האָבען ווייטער געמאַכט סקאַנדאַלען, האָט מען איינינע פון זיי געכאַפּט, אַראָפּגעריסען פון זיי די קליידער און געוואָלט זיי וואַרפען אין טייך, און דער פּאָליציי האָט זיך מיט גרויסע מאַטערניש איינגעגעבען זיי אַרויסצוראַטעווען פון דעם אויפגעקאָכטען המון.

ווען עס איז אויסגעבראָכען די מלחמה, האָט די סופראַזשיסטקעס־בעוועגונג, וועלכע האָט זיך געשטעלט דעם ציל מיט כל־ערליי מיטלען אויסצוקעמפען אַ השפּעה פון דער פרוי אין עפענטליכען לעבען אין ענגלאַנד, אָנגענומען גאָר אַנדערע פאָרמען: עס איז געגרינדעט געוואָרען אַ מיליטערישע אָרגאַניזאַציע פון דער ענגלישער פרויען־וועלט. די רעקרוטען זענען געווען די פרויען, שוועסטערען און כלות פון די סאָלדאַטען און אָפיצירען. דער „הויפּט־קאָמאַנדיר“ פון דעם „פריוויליגען פרויען־באַטאַליאָן“ איז געווען אַ הויכגעשטעלטע ענגלישע אַריסטאָקראַטין, די מאַרקיזע לאָנדאָנדערי. דער צוועק, וואָס די ענגלישע פריוויליגע פרויען האָבען זיך געשטעלט, איז געווען צו פערבייטען די מענער אין דער טעכנישער און סאַניטאַרער בעדינונג פון דעם פראָנט, און אין אַנדערע אויסהילפס־אַרבייטען פון דער מלחמה־צייט. די סופראַזשיסטקעס זענען געווען פערביסענע שונאים פון שלום, און זייער בעוואוסטע פיהרערין, מיס פּענקהאָרסט, האָט אין יאָהר 1915 פערעפענטליכט אין „טאַן“ אַ פלאַמענדיגען פּראָטעסט נעגען דעם געפּלאַנטען שלום־קאָנגרעס פון די פרויען. „דער קריג, — האָט זי געשריבען, — מוז צוליב די אינטערעסען פון דער מענשהייט דורכגעפיהרט ווערען ביז'ן סוף, און מיר וועלען מיט אַלע אונזערע כּחות העלפען אין דעם“.

אין 1918 האָבען די ענגלישע פרויען בעקומען וואַהל־רעכט. מען קאָן נישט זאָגען, אַז דאָס איז געשעהן אונטערן דרוק פון דער העלדישקייט פון די סופראַזשיסטקעס. דאָס איז געווען א סאָציאַלע און פּאָליטישע נויטווענדיגקייט. די סופראַזשיסטקעס זענען אוודאי נישט שולדיג אין דעם.

דר. ל. מאָרגין.

איזדיציין פוזטיגער

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון מאָריס לעבלאַן

(102

— „דער געזעלשאַפטליכער אינסטינקט איז אין דער היגזיכט אַזוי איינשטימיג מיט מיין מיינונג, אַ טייל פון דער פּאָליציי מיט קאָמיסאַר וועבער בראש האָבען די זעלבע פאָרשטעלונג וועגען דעם, אַז עס עקזיסטירט פערזענליכקייט, וועלכער איז דער אויסדרוק פון ענערגיע, וועלכע שפּילט אין דער דראַמע די לייטענדע ראָלע. און מען ווייזט אָן אויף מיר. און פאַרוואָס דען נישט? בין איך דען נישט איינער פון די יורשים נאָך מאָרנינגטאָנען? און צוליב דעם אַליין קען איך דאָך האָבען א געוויסע אויסרעכענונג מיר דאַרפען די פערברעכענס שיינען? אַזוי מיינט מען.

„איך וועל מיך נישט פערטיידיגען, עס קען זיך טרעפען, אַז פרעמדע אינטערעסען, אָדער די אומשטענדען וועלען איך, ה' פּרעפעקט, צווינגען אָנצוּנעהמען נעגען מיר נישט בערעכטיגטע מיטלען, אָבער איך וויל אויף קיין מינוט נישט גלויבען, אַז איהר זאָלט מיך פערדרעכענען צו דעם טיפּ מענשען, וואָס זענען פעהיג צו אַזעלכע פערברעכענס. אין משך פון די לעצטע צוויי חדשים האָט איהר געהאַט די מעגליכקייט צו דערקענען מיך.

„און דאָך האָט דער געזעלשאַפטליכער אינסטינקט קיין טעות נישט. אַ חוץ אינזשינער פאָוועל איז נאָך דאָ אַ שולדיגער און דאָס איז דער, וועלכער ירשנט נאָך קאָזמא מאָרנינגטאָן. איהם בעשולדיג איך, ה' פּרעפעקט!

„אין דער שוידערליכער טראַגעדיע, וועלכע האָט זיך פאַר אונז ענטוויקעלט, איז פאַראַן נישט נאָר דער ווילען פון דעם פערשטאָרבענעם, נישט נאָר מיט'ן פערשטאָרבענעם האָב איך געקעמפט די צוויי חדשים. נישט איינמאָל האָב איך מיך אויפ'ן קאַמפס־וועג געטראָפען מיט עפּעס אַ לעבעדיגען ווידערשטאַנד. כ'האָב נישט איינמאָל געפיהלט די „טיגער־ציין“, וועלכע האָבען מיך געוואָלט צוררייסען דער טויטער האָט אַ סך אויפגעטון, אָבער צו האָט ער געטון אַליין אַלעס? ווייס איך נישט, פונקט ווי איך ווייס נישט, צו „יענער“ איז געווען נאָר דער אויספיהרער, צו דער אינספּיראַטאָר פון דער זאַך, וועלכע ער האָט צוליב זיין אייגענעם אינטערעס אויסגעדרעהט און צוגעפיהרט ביז צו דער לעצטער גרעניץ. און אַלץ דערפאַר, ווייל ער האָט געוואוסט וועגען מאָרנינגטאָנס טעסטאַמענט!

„איהם בעשולדיגט איך ה' פּרעפעקט.

„איך בעשולדיג איהם אַמוועגינסטענס, אין דער טייל פערברעכען, וועלכע, עס האָט נישט געקענט אַדורכפיהרען היפּאָליט פאָוויל.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט אויפגעבראָכען דאָס שלעסעל ביים שופלערעל פון דער ביורקע ביים אַדוואָקאַט לעפערטי, וואו עס איז געווען בעהאַלטען קאָזמא מאָרנינגטאָנס טעסטאַמענט.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט זיך אַריינגעגנבעט צו מאָרנינגטאָנען אין הויז און איבערגעטוישט דאָס פלעשעלע מיט דער מעדיצין און אונטערגעלעגט סם, מיט וועלכען מאָרנינגטאָן האָט זיך פערסמט ביי דער איינשפּריצונג.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט אָפּגעשפּילט די ראָלע פון דעם דאָקטאָר, וועלכער האָט קאָנסטאַטירט מאָרנינגטאָנס טויט און אַרויסגעגעבען אַ פאַלשע צייגניש.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט צוגעשטעלט היפּאָליט וואָווילען דעם סם, וועלכער האָט דערהרגעט דעם אינספּעקטאָר וועראָ, ערמונד פאָוויל און היפּאָליט פאָווילען אַליין.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט בעוואָפענט נעגען מיר די האַנד פון גאַסטאָן סוווער, וועלכער האָט אונטער זיין ווירקונג דריי מאָל געוואָלט מיך אומברענגען און וועלכעס האָט סוף־כל־סוף געקאָסט דאָס לעבען פון מיין שאָפער.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט אויסגענוצט די פערבינדונגען, וועלכע גאַסטאַן סווער האָט בעוויזען אָנצוקניפּען מיט דער טיורמע־דינערשאַפט און ער האָט איבערגעשיקט דער פרוי אננאַ־מאַריאַ פאָוויל דאָס פלעשעלע מיט סם און די נאָדעל אויף איינשפּריצונגען, וואָס עס האָט איהר פערלייכטערט דעם זעלבסטמאָרד.

„איך בעשולדיג איהם, אַז ער האָט איך ווייס נישט ווי אַזוי, — נאָר פאָראויסזעהענדיג די ווירקונג, וועלכע עס וועט האָבען אויף גאַסטאָן סווערען די ידיעה וועגען מאַריא־אננאַס טויט, — איהם צוגעשטעלט די אויסשניטען פון די צייטונגען.

„איך בעשולדיג איהם אַלזאָ, אין אַלע פערברעכענס, און ערמאָרדען די אַלע פּערזאָנען, וועלכע האָבען איהם אָפּגעטיילט פון מאָרנינגטאָנס ירושה. און איך מיין, אַז אויב עמיצער רוימט אָפּ פון דער וועלט אַ מיליאָנער מיט זיינע 4 יורשים איז ער, פערשטענדליך, אַליין דער 5־טער יורש און וויל די ירושה בעקומען. אין אַ מינוט אַרום וועט ער אַהערקומען!

— וואָס?! — האָט אויסגערופען דער פּרעפעקט אַנ'איבערגעראַשטער.

— יאָ, ה' פּרעפעקט, — האָט געענטפערט דאָן לואי — דער וויזיט וועט נאָר זיין אַ לאָגישער פועל־יוצא פון דער בעשולדיגונג, וועלכע איך האָב אַריינגעטראָגען, דערמאָנט זיך, אַז אין מאָרנינגטאָנס טעסטאַמענט שטעהט בפירוש, אַז דאָס רעכט צו יורש'ענען האָט נאָר דער יורש, וועלכער וועט זיין היינט דאָ, אויף דער היינטיגער פערזאַמלונג.

— און, אַז ער וועט נישט קומען? האָט געפרעגט דער פּרעפעקט.

— ער וועט קומען, ה' פּרעפעקט, ווייל אַנדערש וואָלט דער ענין געווען אינגאַנצען נישט פערשטענדליך, ער מוז קומען מאָהנען זיינע 200 מיליאָן, וועלכע קאָסטען אַזוי פיל פערברעכענס.

— און אַז ער וועט נישט קומען? — האָט ווידער אַמאָל איינגעשפּאַרט נעפרעגט דער פּרעפעקט.

פאָרטזעצונג קומט.

הומאָר — דער קונדס — סאַטירע

וואָך-קלאַנגען

נאָטעניו, עס איז שוין פריהלינג,
דאָך עס הערשט די קעלט — אַשרעק!
אַך, דער ווינטער, ווי אַ ראָזאָר,
וויל פון בענקעל נישט אַוועק.

יאָ, מיר האַלטען שוין ביי פסח,
אין אַ ליבער גוטער שעה,
האָבען האָט איהר דאָך אַ סימן,
אַז קיין „חמץ" איז נישטאָ...

אונזער יודישער קהלה
גרייט „אַנ'אַקציע" אין דער שטיל,
נאָר דאָס מעהל פון פסח-קמחה
ליגט ביים פּויער נאָך אין מיהל...

אונזער „זיבעטע מלוכה"
האָט זיך אַלץ נישט איינגעשטילט,
זינט די וואַהלען זענען אַלע
חברה שרייבער צונעקיהלט...

אַלע פאָנפען מיט די נַעוער
האָבען קאַטער, ווי עס שיינט...
נישט פערשאַדט נאָר די „פּאָוויעטשע"
האָט דער חברה פון דעם „היינט".

איטשעלע — דאָס איז אַ גליה,
מאַכט די שונאים צו געשפעט,
היינט ווער רעדט — דער חבר קוטשער
דאָס איז ממש אַנ'אַטלעט...

נאָלדבערג איז אַ הייסער קעמפער,
מיט אַ פרצוף מיט אַ שטעל,
קלאָר און רייטליך איז איינהאָרן,
כאָטש מען זאָגט, אַז ער איז געל...

גראַף קאַלי.

אויף דער שוועל.

שרייבער — אין ביי אייך דאָ אַנ'אפענע טיר פאַר אַזאַ טאַ"אַנט ווי איך?

רעדאַקטאָר — נישט נאָר אַ טיר, נאָר אַפילו אַנ'אָפען פענסטער אויך...

* * *

— פון וואַנען איז געדרונגען, אַז לאָדז איז מוזי-קאַליש?

— דערפון, וואָס יעדער איינער האָט דאָ אַ שטימע!

* * *

כלה: וואָס האָלסטו אין איין געניצען?
חתן: אַז דער נדן איז גרויס ווי אַ געניץ.

* * *

ער: — האָט איהר ליב מאַנצע?
זי: — ניין, דאָס איז דאָך בלויז אַרומנעמען זיך און זיך בעוועגען נאָכ'ן טאַקט פון דער מוזיק.
ער: — מאַ וואָס-זשע איז דאָ שלעכט?
זי: — די מוזיק...

* * *

ווי קלוג האַלטען די פרויען געוועהן, ווען זיי האַלטען בעפּוכען דעם שכל, וואָס די מענער פערלירען צוליב זיי...

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

איינשטיין אין קינאָ.

— מיין פעטער האָט מיר געשאָנקען איינשטיינס בוך וועגען דער רעלאַטיוויטעטס-טעאָריע.
— האָסט עס דורכגעלייענט?
— ניין, כ'וואַרט ביז מ'וועט עס ווייזען אין קינאָ.

אַנ'עצה פון אַ דאָקטאָר.

— ה' דאָקטאָר, ס'זענען מיר אויסגעוואַקסען דריי בראָדעווקעס אויף דער אונטערשטער ליפּ, וואָס ראַט איהר מיר צו טון?
— נאַרישקייטען! כ'וועל אייך מאַכען דריי לעכלעך אין דער אויבערשטער ליפּ צו פערשפּיליען, וועט איהר זיך קיינמאָל נישט פערקיהלען דעם האַלז.

אויסגעהייל'ט.

— כ'האָב נעכטען געזעהן אייער זוהן, האָט ער זיך שוין אויסגעהיילט פון דער קלעפּטאָמאַניע?
— אַ בעדייטענדע בעסערונג: איצט ברענגט ער שוין אַ היים בלויז אַזעלכע זאַכען, וואָס קאָנען צונוץ קומען אין שטוב.

אין געוועלב.

— גיט מיר אַ קאָלנער פאַר מיין מאַן...
— וואָסער קאָלנער ווינשט איהר?
— נו, איהר ווייסט... אַזאַ...
— אפשר אַזעלכען ווי מיינעם?
— אַך ניין, אַ ריינעם!

אויף טישען און אויף בענק

פאָטאָגראַפישע ראַדיאָ-אויפנאַהמע פון דער לעצטער קהלה-ראַט-זיצונג

די פערזאַמעלטע ראַזאָרעס, ווילען דאָסמאָל מאַכען אַ איבעראַשונג דעם ניי געוועהלטען טענאַ-טאָר בורניק און זיך פערהאַלטען אָרענטליך, אָבער ס'געהט נישט, זיי מוזען דאָך אַרבייטען לטובת הכלל און ווי אַזוי קען מען דאָס, אַז מ'זאָל זיך נישט בענוצען מיט: מסור, גנב, שמענדעריק, לאַ-פּיטוט, נערער, שוטה, טיפוש, עיפוש, אַלעקסאַנ-דערער, קאָמיסיע-ווּיצער, לאַפּאָוניק, חסיר, קאָמענ-דיאַנט, פ. צ. לאַ־יצלח, בונדיסט, מחוצף, פּאָלקיסט, אָפּגעשלאָגענע הושענה, ר'ערד-ליגער, פענטאַק, באַ-לוטער קליינהענדלער, מאַרוויכענער, סמאָלוך, תּוֹם-תּם, פאַבריקאַנט, עקסמיסיע-מאַכער, ציוניסט, שלי-מזל, מזרחיסט, יראַי־שמים-פּנימל, אַגודהניק, אָפּ-געשמיסענער, בעקער, ליכוויאַזש א. א. ו. האָט יע-דער ראָזאָר פערנאָטירט אין זיין ביכעלע עטליכע פון די דערמאָהנטע ווערטער און מ'גרייט זיך צו דער זיצונג.

אויף דער גאַלעריע געפינט זיך דער צ. ק. פון ראָד-פערקעהר און די אָנפיהרונג פון דער פאָלקס-פּאַרטיי, עטליכע 6-יעהריגע אגודה'ניקעס און דער רעפערענט פאַר בעזונדערס-וויכטיגע ענינים ביי די „אונפּאַרטייאיש" רעליגיעזע יודען, מענדעל בן ר' לייבוש שליט"א.

— אני פותח את הישיבה, — דערהערט זיך דער „ענערגישער" טאָן פון פאָרזיצענדער סענאַטאָר בורניק.

— פאַניע סענאַטאָרשע! איך בעט אַ וואָרט — זאָגט דער בונדישער מאָרגענדראָלאַר.

— איהר זענט אַליין אַ אידיאָט — שרייט דער „געוועזענער" מענדעלשאָם.

— איך האָב מיך אַליין אָפּגעזאָגט מאַי קאָכאַ-ני סלוכאַטשי, — שרייט דער פריערער בּרוּיטעל.

— וואָס געוועזען איז געוועזען — שרייט רומקאָוו-סקי, איך טראַכט איצט נאָר וועגען „פּשישלאָשטש".

— איהר זענט אַ קאַריעריסט, — שרייט פּראַי-קע לאַזאַראָוו.

דער פאָרזיצענדער קלינגט און רעדט גלייכ-צייטיג:

— וויר ווערדען הייטע וועגען דער פסח-אַקציאָן שמאַסען, פיר דעם וואָהלעסרעם אַרמעס לייטעם.

— מיר אַ וואָרט! — שרייט אימיץ פון אָרט.

— ווי הייסען זי?

— איך בעט מיך נישט צווישענצופאָהרען מיט'ן פרעזידענט פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע. איך הייס נישט פּראָפ. נאָר אַרוו, ווייצמעהל און האָב „פערטיידיגט" נח פּרילוצקין בעת זיין לעצטער „ספּראַווע".

— מישטיינסגנעזאָנט, — זיפצט אימיץ פון פערע ועס-בענקעל אַראָפּ.

— ה' מעצענאַס ווייצמעהל, זי האָבען אַ גלאָס.

— איך וועל מיך ניט לאָזען פערנוואַלדיגען נישט מיט כח און נישט מיט רעכט, נישט אין דער ליכטיג און נישט אין דער פינסטער, נישט פון פאָ-רענט און נישט פון הינטען, אויב מ'וועט מיך פערר-וואַלדיגען מיט גוואַלד, וועל איך מאַכען אַזאַ פאָלקס געוואַלד, אַז איהר וועט מעהר נישט האָבען קיין חשק צו פערגוואַלדיגען, אַזאַ שווינסטווא, מ'רעדט וועגען מצות און אונזער בעקער-מייסטער נאָלד-בערג נישט איינגעלאַדען, — היצט זיך ווייצמעהל.

סעקרעטאַר שפּילקע האַלט זיך צו די אויי-ערען, דער פאָרזיצענדער נעהמט איין אַ פּינגולקע, געזז. ראָזאָר קאַראָ קייעט אַ ציקערל און ראָזאָר האָפּנונג טעלעפאָנירט אויף פּאָלודניאָוואַ, מ'זאָל איהם אויפגעבען אַ נאָמען פון אַ בעקער, ער דאַרף דאָס האָבען צו דער פּאָליטיק.

ערעלמענש איז איינגעשלאָפען און ציטרינ-זאָפּט וועקט איהם.

ווייצמעהל שרייט ווייטער: — מיין בעקער-מייסטער זאָל דאָ זיין,

— איך וועל פרעגען דעם רעגירונגס-קאָמי-סאַר, — זאָגט ה' בורניק.

— צו דעם זענען מיר „פיערוושע" — שרייט אימיצער פון די „אגודה-בענק".

— טאַק יעסט, — בעשטעטיגט דער רעפע-רענט פון דער גאַלעריע.

„דער געוועזענער" רוס זיצט ווי איינגעשרומ-פען און ציטערט.

אויף דער גאַלעריע ווערט אַ געשריי; מסור, בעקער-מייסטער זאָל דאָ זיין: גנב, טערק, לאָקש.

מ'שלאָגט זיך, און דער פאָרזיצער שליסט די זיצונג, פערזיכערענדיג, אַז אויך אויף ווייטער וועט ער נאָר אַרבייטען לטובת הכלל.

—:o:—

איי-פערזונט

העהנער מאַכען
אָפּט דעם אָנשטעל,
אַז די קניאַקעס
זענען זיי;
בלאָזען און
די פעדער-פּעלצען.
לאָזען הערען
זייער קריה.

און די היהנער
שמייכלען שעלמיש,
און סתמא
טראַכטען זיי:
זאָל דער העלד
אַ קוגין בעווייזען,
ליגען פונקט
ווי מיר אַנ'איי..

א. ל. וואָלפזאָן

ווי אַזוי אַ לאָדזער צאָהלט אַ חוב.

קלמן: — דו האָסט שוין שלמה'ן אָפּגעגעבען דעם חוב?

זלמן: — כ'האָב איהם היינט געשיקט די צווייטע העלפט.

קלמן: — וואָס הייסט, האָסט דאָך איהם נאָך די ערשטע העלפט נישט געגעבען?

זלמן: — דו פערשטעהסט מיך שלעכט. איך האָב איהם געשיקט מיין ווייב.

פאַרוואָס די הון קוקט טרויעריג.

קויפערין: איך וועל איהן מעהר נישט געבען. די הון זעהט אויס אַ קראַנקע הון.

פערקויפערין: זאָלען מיר ביידע זיין אַזוי גע-זונד, ווי די הון איז געזונד.

קויפערין: אויב זי איז נישט קראַנק איז פאַר-וואָס קוקט זי אַזוי טרויעריג.

פערקויפערין: זאָלען זי מיר געזונד זיין, מאַ-דאַם לעבען, זי קוקט אויס אַזוי טרויעריג, ווייל זי האָט געהערט ווי זי גיבען אַזאַ קליינעם פרייז.

עמאַנציפּאַציע.

פרויען ווערען
ציל-בעוואוסט;
עס רעבעלירען
קנעכט.
זיי ווילען גלייכהייט
מיט'ן מאַן
און שרייען:
„פרויען-רעכט!"

און ער, דער מאַן,
פערנעהמט איהר רוף
און העלפט איהר
צוקונפט בויען:
ער ענדערט נאָר
אַ קאַפּיטשקע
און פאָדערט —
„רעכטע פרויען".

א. ל. וו—ן

בעגריסונגען צום „היינטישען נצחון".

אין נאָמען פון אונזער כלי-קודש: דעם שמש, דעם בעדער, די בעדערין, די טיקערין, דעם באָרד-שמייסער, דעם טענדעסער און דעם מיידלעך-מלמד, דריקען מיר אויס אונזער הייסע בעגריסונג דעם, היינט פאַר העלפען אַדורכצו-פיהרען דעם רעפּוטאַט אפּאָלינאַרי, ער האָט אַ גריכישען נאָמען און איז אַנ'אמת'ער גרעק, דע-ריבער וועט ער אַמבעסטען קענען פערטיידיגען אונזערע אינטערעסען.

באָר-בעוועס פון שניפּישאָק.

מיר שטעלען אייך אַ גראַטולאַציע.

מיר האָבען בעקומען אַ ווייסענשאַפט, אַז איהר האָט געהאָט ערפאָלג, אָהן דעמאַגאָגיע און מיט פעראַנטוואָרטליך פאַר אונזער שאָווי-ניסטישען נאַציאָנאַל, האָט איהר אונזער כבוד געהיטען און איינגעפיהרט אונזער פּרעזידיום, די די געבילדונג פערמאָג איך נאָר אַ דאַנק דעם „היינט".

בערל קאַנענגיסער
אין נאָמען פון דער פּשיטשער
„נושאי-המטה".

אין נאָמען פון די נאָרשקאָוויצער מיידלעך ביז 10 יאָהר, וואָס ווילען זיך מיט מיר אין נאָרש-קאָוויץ אויפ'ן מאַרק ביי דעם ברונעם, בעגריס איך דעם ה' אַפּאַליאַ, וואָס לערנט אונז צו זיין „יענטילינענט" רעדען נאָר פּאָ-פּאָלסקו.

דער שטאָט-נאַר.

נישט קיין צווייפלער.

— איך צווייפעל שטענדיג, ווען דו רעדסט.
— איך צווייפעל קיינמאָל נישט אין דעם וואָס דו זאָגסט מיר.
— אַזוי זיכער ביזטו?
— אודאי, איך בין זיכער, אַז ס'איז אַ ליגען.

גליקען פון אַ דעפּוטאַט.

פאַר די נייע דעפּוטאַטען
איז דאָך ממש אַנ'אַנטיק,
וויל זיי וועלען איצט געניסען
פון דעם סיים אפילו גליק,

גליקען, גליקען פון קאָנצעסיעס
צו פערדינען גראָב און פעט;
און צו פאָהרען אויף די באַהנען
ערשטע קלאַס אָהן אַ בילעט.

נאָר פון אַלע זיבען גליקען
איז דער בעסטער גליק פון סיים,
אַז מען פאָהרט אַוועק קיין וואַרשע,
בלייבט דאָס ווייבעל אין דערהיים...

פּישעלע

ביאָגראַפיעס.

יואל מאַסטבוים.

יואל מאַסטבוים איז געקומען אויף אונזער וועלט, ערשט נאָכדעם ווי ער איז געבוירען געוואָ-רען. ער האָט באַלד אויסגעזעהן ווי זיין „יעקב אריה, וואָס פערלאָזט די בוורא" און עס האָט זיך איהם באַלד נאָכגעשלעפּט „מאַריטאַס גליק".

די ערשטע פרוי, וועלכע ער האָט דערזעהן, איז געווען די אַקושערקע, דעריבער האָט ער ביז היינט-צו-טאָג פיינט פרויען.

ווען דער מוהל האָט איהם דערזעהן, האָט ער נביאות-געזאָגט, אַז יואלקע וואַקסט אַ גרויי-סער יונג, ער האָט נאָר בערויערט, וואָס דער קליי-נער יואל איז נישט געבוירען געוואָרען אין בעל שם טוב'ס צייטען.

מיר אָבער, האָבען נישט וואָס צו בערויערען, ער האָט אונז מזכה געווען מיט אַ יובילײ, זאָל עס אונז וואויל בעקומען.

רחל פייגענבערג.

רחל פייגענבערג'ן דערקאָנט מען, אַז זי איז אַ פרויענצימער, נאָך איהר נאָמען נאָך — רחל; אַז זי איז אַ שריפטשטעלערין, ווייסט מען פון איהרע שריפטען; אַז זי איז אַמאָל אַ קינד געווען, ווייסען מיר פון איהרע „קינדער יאָהרען".

נאָך שלום שוואַרצבאַרד'ן האָט רחל פייגענ-בערג צו פערדאַנקען איהר רוהם די פּאָגראָמען, מען קאָן זאָגען, אַז די פּאָגראָמען, זענען ספּעציעל געמאַכט געוואָרען פאַר איהר „פּנקס".

רחל פייגענבערג טוט קיינעם נישט קיין עולה אַ חוץ זיך אַליין — זי פּראַוועט זיך נישט קיין יובילײ.

וואַהלען-איראָניע.

בעת די וואַהלען צום לאָדזער ציוניסטישען וואַאַד איראָניע („וועד עירוני" בלע"ז) איז פאָרגע-קומען אַזאַ קאַמף: די רעוויזיאָניסטען, האָבען רעד-ווידירט זייער שטעלונג בנוגע דער רעוויזיע אין דעם אַלטען וועד.

„עת לבנות" האָט זיך געשטעלט על המשמר נישט אַריינצולאָזען די „על המשמר", וועלכע האָ-בען געשריגען, אַז ס'איז שוין צת לבנות אין דער לאָדזער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

שפּאַס פון פאַמיליען-ווינקל

זי שלאָפט בעזונדער.

דאָקטאָר (צו אַ חולה): — ליידעט איהר פון שרעק בייינאַכט?

חולה: — ניין, מיין פרוי שלאָפט אין אַ בעזונדער צימער...

אַנ'אמת'ער זיווג.

קלמן: איך גלויב, אַז דער אמת'ער זיווג איז דוקא ווען מאַן און ווייב זענען איינגאַנצען נישט גלייך,

זלמן: — דערפאַר זאָג איך מאַקי אַ מיידעל מיט געלד.

אַ שפּאָרזאַמער מאַן.

פרוי: — דו ביסט אויס צופיל געלד. דו וואָלסט גע-דאַרפט זיין אַ ביסעל מעהר שפּאָרזאַם.

מאַן: — וואָס? איך בין נישט שפּאָרזאַם? איך, וואָס איך האָב אפילו בעהאַלטען מיין חתונה-אַנצוג און חתונה-צילינדער אין פאַל איך וועל דאַרפען נאָך אַמאָל חתונה האָבען?

דאָס אומגליק.

זי: — גלויבט איהר נישט, אַז זעהר פיל מענער וועלען זיין אומגליקליך אויב איך וועל חתונה האָבען?

ער: — עס הענגט אָפּ אָן דעם ווי אָפט איהר וועט חתונה האָבען.

אַ נישט-פערגינערין.

יונה: — איז דיין פרוי דיר געטריי?

שלמה: — יאָ. איך קען אפילו שווערען.

יונה: — שווער ניט בעסער נישט.

שלמה: — איך קען מיין פרוי. זי איז אַזאַ נישט פערגינערין, אַז זי וועט קיינעם נישט וועלען פערשאַפען קיין פערגעניגען.

Bebe Daniels, Ricardo Cortez i Wallace Beery גרויסער דאפעלטער 16-אקטיגער פראגראם! היינט פראכטפולע פרעמיערע!

קינא „MIMOZA“ קילינסקי 178 178

אין דער גרויסער עמא-ציאנירענדער 8-אקטי-גער דראמע א. נאמען:

„דער קווארטאל פון שאנדע“ אויף די שפורען פון פערברעכען

ווי אויך BETTY BRONSON i NEL HAMILTON אין דער 8-אקטיגער דראמע פון בלוט און טרעהרען, אונטער'ן נאמען:

דער נעכסטער פראגראם: „די טייוולאנישע סירענא“. אנהויב אין געוו. טעג 5 א זייגער נאכמ., שבת 4 א זייגער, זונטאג און יום-טוב – 2 א זייגער נאכמיטאג.

885

ווערגלעזערס צו מצות

ווערען געזוכט פון זאפארט אין דער בעקעריי קילינסקי 49.

298

Dr ADAM

GROSGLIK

Al. Kościuszki 27, tel. 51-78.

הויט און וועגערישע קראנקהייטען און ליבעס-אקט אינגאנ. עמפ. פון 4—7 אין אוונד.

אַ שדכן

וועלכער האט בעקאנטשאפט אין אינטעליגענטע ספערען ווערט געזוכט. אפערטען אונטער „Młody“ אין אדמ. „נ, פ.“

862

סעזאָן-שלאגער!

Eau de Cologne

MONA LISA

MER de FLEURS

CHYPR

פאדערט איבעראל.

ע ר א ס

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30 „Pogotowie Krawieckie KIERSZA“, 91 Żeromskiego 91.

Odświeżamy

garnitur za zł 3. (z odebraniem i odesłaniem) Pranie chemicznie, farbowanie

Suknie za zł. 2.80 (z odebraniem i odesłaniem) nicowanie, przeróbki, reperacje i sztuczne cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 193

מצה-רייבעכץ

=== וואלצלאוקער ===

העל, שיין, טרוקען מיט אַ הכשר

צו בעקומען ביי דער פירמע

פיעטרקאווסקי און ברייטשטיין

אַלעקסאַנדריסקאַ 12, טעל. 40-92

צו ביליגע פרייזען. צו ביליגע פרייזען

אכטונג!

נאך מיין לאנג יעהריגער פראקטיק אין אויסלאנד האבען מיר ערעפענט אַ פּראַצאַווניע פון

פאבריקס-צייכען

אויבער-, ספארט- און נאַכטהעמדער

און שלאף-אַנציגער ווערען אַנגענומען פון אייגענע שטאפען נאך די לעצטע פאריזער מאדעלען צו די ביליגסטע פרייזען.

Pracownia bielizny Wiedeńskiej

J. KOHN, Łódź, Pomorska (Średnia) 4

MIEJSKI KINEMATOGRAF OSWIATOWY

Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26

Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 20-go marca 1928 r.

Dla dorosłych: Dramat w 12 aktach

„CAR IOAN GROŹNY“

(Niewolnikom latać nie wolno!)

Dla młodzieży: Dla młodzieży:

„Rycerz dzikiego Zachodu“

Następny program: **„Wsahód słońca“**

Wpoczekalniach kina codz. do g. 22 audycje radjofonicz.

לעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.

פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינאוויטש " מ. ראלסקאן " א. מענדעלבוים	פון 2½—3½ און 7—8 " 12—2 " 4—6
קינדערישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער " א. מאלשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 " 12—1 און 5—6
פרויען-קראנק-הייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ז. אלטערמאן " מ פעדרמאן פרוי ד"ר ח. זאכאראוויטש-קראמשטיק " נאטקעוויטש זאנד טענענבוים	פון 11—1 " 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3—5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3—5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר ס. נוטענטאג " ל. פאמיליער	פון 10—11 און 6—7 " 12—1 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מישלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. שטיפאר " ס. האלפערין	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—1
נאז, האלז און אויערען-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשטא " באל. כאן	פון 11—1 און 7—8 " 3½—5½
הויט- און וועגערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין " . סאלאוויישיק	פון ½12—½3 " 6 8
ציין- און מונד-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שטראם " ס. רעזניקאוויטש " ב. משורנאווסקא " ג. קאצענבאגען	פון 9—10¾ און 8—9 " 11—1¾ " 2¼—5 " 5¼—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוונד.

קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג

עס ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קאראנעס, גאלד-ברוקען און פלאטין.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

רעפארמאציע-פילען.

מיט דער מארקע גייסטליכער בעקאנט פון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאגען, שיצען פון רעוומאטיזם, לעבער-ליידען, גאלשטיין, דיקקייט, אַסטמע, דאס קומען בלוט אין קאפף, שטילען די יסורים פון העמאראידען, רייניגען דאס בלוט און בא-נייגען צו אבסטרוקציע — א גינסטיג דורכרייניגונגס-מיטעל.

צוגעבראוכען 1 אדער 2 פילען א נאכט.

פרייז פון א שאכטעל 1.35 אויסארבייטונג פון דער אפטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פערלאנגען אין די אפטייקען און סקלאדען מיט'ן „גייסטליכען“ (Zakonnik).

44

מעבעל

איך קויף און פערקויף

דיוואנעס, פעלצען, נייי-מאשינען, גארדעראבען, סאמאווארען א.ז.וו. און צאהל די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 19 (דזיעלנאַ)

אין מעבעל געוועלב, (פריוואט וואוינונג שענקעוויטש 29)

ביי מיר איז שטענדיג דאַ פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען. 218

מעבעל קויפט נישט סיין מעבעל

מעבעל

גאמער איהר איבערציינט אייך נישט אין ביי

44 מעבעל-געשעפט גדאנסקא (דלוגא) טעלעפאן 62-56 44

CH. ŁAZNIK

גאר צו מיר קענט איהר מעבעל שעהן און ביליג בעקומען פערשידענע

בעמערקונג: אויך קויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, נייי-מאשינען, סאמאווארען, אנציגער א. א. אייך צאהל די העכסטע פרייזען. קומט און איבערצייגט אייך

קרבנות פון אוריז-זויער!

עמפפעהלט דורך פראפעסאר לאנסערא געוועז. פרעזעס פון דער מעדיצינישער אקאדעמיע

פאדאגרע פעטקייט רעוומאַטיזם ארטעריען-סקלעראז

יעדער פערגיפטעטער מיט אורין-זויער, געפייניגטער דורך וועהטאגען, קאן געראטעט ווערען נאר דורך

URODONAL

ווייל URODONAL צעלאזט דעם אוריז-זויער

Generalna Reprezentancja: **Warszawa, Fredry 4, tel. 73-55**

Prawdziwy URODONAL tylko z polską i francuską etykietą.

הגדה של פסח

מעוטרת ומשובצת בעדי עדיים פירושים טובים ויקרים מאת ארבעה עמודי עולם המפורסמים מאד בישראל ה"ה

א) זבח פסח השלם מאת השר וגדול ליהודים דון יצחק אברבנאל זצ"ל אשר לא בא בדפוס יותר 380 שנה

ב) שבלי הלקט השלם מאת רבנו צדקי' הרופא זצ"ל

ג) פירוש השלם מהגאון ר' אלי' מווילנא זצ"ל

ד) פירוש השלם מהגאון ר' יעקב מעמדין זצ"ל

הפירושים המה שלמים ולא מקוטעים באותיות מרובעות מהודרות נדפס בפורמט גדול על נייר (האלץ-פרייעס) בדפוס נאה ומשבח, בהזמנות לפנות

א. מ. גרובשטיין, לודז ווסכאדניא 54 פראנט 1 שט.

טלתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון האלבע, האלב-האלבע, ווידענע טלתים פאר קינדער, ווי אויך טלתים-קטנים הערש און דעמען מיט אויסארבייטונג, אויך נארטען, שפאניעס און ציצית צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל

ביי א. ה. ציטרינאָווסקי קאַמיעננאַ 1.

אין צוזאמען מויער פאראיר. קומט און איבערצייגט אייך! 193

בעמערקונג: מ'ווערט אויך גאנץ גוטע טלתים צו תשלומין.

לאדז
1928 מערץ 23

דאס לאָדזער לעבען

לאדז
23 מערץ 1928

23 פרייטאָג ניסן תרפ"ח	מערץ זון-אויפגאנג 5.48 זון-אונטערגאנג 5.45 רעגן פון טאָג 11.57 ליכט-צינדען—5.40

„יודען אין דער מוזיק"
קאלעקטיווע פארלעזונג אין „הזמיר".

מאָרגען, שבת, אָרדענט איין דער „הזמיר" אין אייגענעם לאָקאל אַ קאָלעקטיווע פאָרלעזונג א. ד. ט. „יודען אין דער מוזיק". אלס פרעלעגענטען טרעטען אַרויס: רעד י. אוגער, ד"ר פריבולסקי, ד"ר ליפקאָוויטש, דיריגענט פייווישעס א. א. די רעפערענטען וועלען אין זייערע רעדעס בעזונדערס זיך אָפּשטעלען איבער וואגנער'ן אין דער יודישער מוזיקאלישער שאַפונג, איבער די כאַראַקטער-שטריכען פון דער יודישע פאָלקס-מוזיק, איבער יודען אין דער אָפּערן- און קאמער-מוזיק א.א.וו.

שטילשטאַנד
אין דער מיטעלער טעקסטיל-אינדוסטרי.

(—) אין דער לאָדזער מיטעל-אינדוסטרי ווערט אַדורכגעפיהרט אַ טיילווייזע רעדוקציע. אויב דער איצטיגער שטילשטאַנד זאָל נאָך אָנהאַלטען, וועט נאָך יו"ט קומען אַ פערקלענערונג פון דער פּראָדוקציע. אַמשטאַרקסטען פיהלט זיך עס אין דער מיטעלער אינדוסטרי, אין וועלכען ס'זענען בעשעפטיגט ביז 20 טויזענד אַרבייטער. פון דעם אַרבייטען 18 טויזענד אין 164 פאַבריקען פולע 6 טעג אַרום 1000 אַרבייטער אַרבייטען אין 10 פאַבריקען 5 טאָג אַ וואָך, די איבריגע אַרבייטען 3 און 4 טאָג. די גרעסטע צאָהל אַרבייטער, ביז 15 טויזענד, אַרבייטען ביי איין שיכט און סך הכול עטליכע הונדערט אַרבייטער זענען בעשעפטיגט ביי דריי שיכטען.

צובראכען א פוס
און בעקומען אַ פּראָטאָקאָל.

(—) פאַר'ן הויז פון אַלעקסאַנדראָווסקאַ 77 האָט דער 36-יאָהריגער יאַן צעכאָנסקי (בזשעזשינער 31) געוואָלט בעת'ן לויף פון טראַמוואַי אַריינשפּרונגען אין וואַגאָן לאָדז אַלעקסאַנדראָוו. ער איז דערביי געפאַלען און זיך צובראָכען דעם לינקען פוס.

פאַגאָטאָוויע האָט איהם אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל פון שוו. יוזעף, די פּאָליציי האָט געגען צעכאָנסקין צוזאַמענגעשטעלט אַ פּראָטאָקאָל פאַר אַריינשפּרינגען אין טראַמוואַי בעת'ן לויף.

„איך שפּיל, ווייל איך וויל, נישט ווייל איך מוז"
אַרטיסט טאַטאַרקעוויטש איז בעגייסטערט פאַר יודיש טעאַטער און יודישע אַרטיסטען.
אינטערוויאו פון „נייעם פאָלקסבלאַט" מיט'ן טאַלאַנטפולען פוילישען אַרטיסט ק. טאַטאַרקעוויטש ביי דער געלעגענהייט פון זיין 25-יעהריגען יובל.

דער פערדינסטפולער אַרטיסט און רעזשיסער פון פוילישען שטעטישען טעאַטער אין לאָדז ה' קאָנסטאַנטי טאַטאַרקעוויטש פייערט היינט דעם 25-יעהריגען יובילעאום פון זיין קינסטלערישער טעטיגקייט. ה' טאַטאַרקעוויטש איז איינע פון די סימפּאַטישסטע פערזענליכקייטען אין דער פוילישער טעאַטער - וועלט און אינטערעסירט זיך אויך זעהר שטאַרק מיט דעם לעבען און ענטוויקלונג פון יודישען טעאַטער און די יודישע אַרטיסטען.

מיר האָבען בעזוכט דעם ה' טאַטאַרקעוויטש אין טעאַטער בעת אַ פּראָבע פון דער קאָמעדיע „פּאַפּאַ", וועלכע ווערט געשטעלט היינט אין פוילישען טעאַטער לכבוד דעם יובילעאום. ה' טאַטאַרקעוויטש איז שטאַרק פערנומען מיט דער פּראָבע און אונזער געשפּרעך קומט פאָר מיט הפסקות: אַ שטיקעל פּראָבע און אַ שטיקעל אינטערוויאו.

— וואָס איז געווען מיט מיר איידער איך בין געבוירען געוואָרען — ווייס איך נישט גענוי, — הויבט אָן וויציג דער יובילאַר — אָבער זיכער איז, אַז איך בין געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1885, געלערנט אין גימנאַזיום, אין יאָהר 1903 געפּרובט צו שפּילען אין לובלינער טעאַטער, איך מוז אייך ענטפּלעקען אַ סוד, אַז איך האָב שטענדיג שטאַרק געוואָלט שפּילען טעאַטער, אָבער מיינע עלטערען און מיינע געשוויסטער האָבען מיר ערקלעהרט, אַז איך בין אַ פולשטענדיגע קאַליקע. איך האָב אָבער געפּרובט, בין אָנגעקומען אין טעאַטער און דאָרט געווען 4 חדשים, דעמאָלט האָט די דירעקציע מיך אַרויסגעיאָגט, טענה'ענדיג, אַז איך טויג אויף טויזענד כפּרות, איך האָב אָבער שוין דערפיהלט דעם ריח פון די „ברעטער", איך בין געווען אַ פערפאַלענער, איך האָב אָנגעהויבען צו שפּילען טעאַטער, מיין סטאַבּיליזאַציע, אַזוי-צו-זאָגען, האָב איך בעקומען בעת דער דירעקציע פון זעלווראָוויטשען אין לאָדז, איך האָב דעמאָלט געשפּילט מיט יאַראַטשין גראַבּאָווסקין און אַנדערע. איך בין דעמאָלט אַריין אין דער אַרטיסטישער משפּחה און געשפּילט אין גאַנץ רוסלאַנד, קיעוו, מאָסקווא, פּעטערבורג, אָדעס, כאַרקאָוו און פיל אַנדערע שטעט. איך האָב געשפּילט אין וואַרשאָ, ווילנא און יעל-כולם לאַנגע יאָהרען אין לאָדז.

— איך בין זיך מודה ומתודה, אַז די בעליבטסטע שטאָט מיינע איז געווען ווילנא. דאָס פּובּליקום, די בעציהונג צום אַרטיסט, די בעציהונג צום טעאַטער— איז דאָס סימפּאַטישסטע, וועלכע איך האָב ערגיץ וואו געזעהען, איך ווייס, איהר ווילט מיר זאָגען, אַז לאָדז איז אין דער היגזיכט אויך נישט אַוועקצומאַכען. אמת, און צוליב דעם האָב איך זיך איינגעבירגערט אין לאָדז און אַרבּייט דאָ, גלויבט מיר, איך האָב שוין געהאַט צעהנדליגער פאָרשלאַגען פון וואַרשאָ, אָבער איך האָב זיי אַלע אָפּגעוואָרפען.

— און וואָס וועט איהר ווייטער טון?

— איך וועל בלייבען און אַרבּייטען אין לאָדז, אַזוי לאַנג ביז איהר לאָדזער וועט מיך נישט אַרויסוואַרפען.

— אין וויפיל ראָלען האָט איהר געשפּילט?

— ווען איהר קומט נעכטען, וואָלט איך אייך דאָס נישט געקענט זאָגען, היינט האָב איך צוזאַמען מיט חבר מראָזשינסקי איבערגערעכנט און איך האָב שוין אַ חשבון פון איבער 800 פּיעסען.

— וועלכע פּיעסען זענען אייך געווען די ליבּסטע?

— איך האָב אַלע ראָלען שטאַרק ליב, איך שפּיל, ווייל איך בין אַן'אַרטיסט, ווייל איך וויל, נישט ווייל איך מוז און דעריבער האָב איך אַזוי שטאַרק ליב אַלע העלדען, וועלכע איך האָב אין מיין אַרטיסטישע קאַריערע פערקערפּערט.

— צי האָט איהר געשפּילט יודישע ראָלען?

— וואָס רעדט איהר, זעהר פיל און זעהר שעהנע, איך האָב געשפּילט אין טשיריקאָוו'ס „יודען", אין שלום-אַש'ס „שנירל פּערל" און אויילר'ס „סאַלאָמע" אין אַנ-סקי'ס „דיבּוק" אין אַרנשטיינ'ס „ווילנער בעל-הבית'ל" און נאָך אַנדערע, איך קען בכלל די יודישע טעאַטראַלע ליטעראַטור, אויף וויפיל זי איז איבערגעזעצט אויף אַנדערע שפּראַכען, ליידער האָבען זיך יודען מיט מיר אַזוי ווייניג אינטערעסירט און זיי האָבען מיך נישט אויסגעלערנט צו רעדען יודיש, — זאָגט מיט אַ שמייכעלע ה' טאַטאַרקעוויטש.

— ווי האָט איהר זיך געפיהלט אין דער ראָלע פון מיראָפּאָלער צדיק אין אַנ-סקי'ס „דיבּוק".

די ערשטע צייט זעהר שלעכט, ווייל אַנדזשעי מאַרק האָט אונז געוואָלט מאַכען אַ גוי'אישען „דיבּוק", אין דער הערליכער פּיעסע האָב איך אָבער געוואָלט שפּילען אַ יודישען „צדיק". מיר האָבען איהם איבערגעאַרבּייט און דעמאָלט האָב איך מיך הערליך געפיהלט אין דער ראָל.

— צי וועט איהר אין פּ'וילישען טעאַטער אין איצטיגען סעזאָן אויפפיהרען יודישע פּיעסען?

— מיר טראַכטען וועגען דעם „גולם" און וועגען דער „פּוסטער קרעטשמע".

— וועלכע יודישע אַקטיאָרען קענט איהר?

— קודם כל וויל איך אייך זאָגען וועגען דער „הבימה", דאָס איז אַ פּרעכטיג און אויסערגעוועהנליך טעאַטער אָבער אַזוי לאַנג, ווי זיי האָבען געשפּילט ביבּלישע און אַלעגאָרישע פּיעסען; ווי „דער אייביגער יוד", „דיבּוק", „גולם" א. אַנד. אָבער איך מוז אייך זאָגען דעם אמת, אַז דער „מבול" איז מיר נישט געפעלען געוואָרען, דאָס אין צוליב דעם, ווייל די העברעאישע שפּראַך איז נישט מסוגל אונזער אויער צוצוגעוועהנען צו די מאָדערנע אויסדריקען ווי: שאַמפּאַניער, האַלאָ, טעלעפאָן, עלעקטריע א. אַז. וו. די ראָווינאַ אין „הבימה" איז אַן'אונפערגלייכליכע קראַפט, דאָס זעלבע אויך טשעמערינסקי.

ווייטער קען איך מאָרעווסקי'ן, מיט וועלכען מיר האָבען זעהר לאַנג שעהן געשמועסט וועגען טעאַטער. דאָס איז אַן'אַרטיסט מיט פול וויסען און פערשטענדניש.

זיגמונד טורקאָוו איז געווען מיין שילער, איך האָב איהם די ערשטע ראָל געגעבען אין „סאַלאָמע" אַלס יוחנן, אָבער איך האָב איהם באַלד געראַטען, אַז ער זאָל איבערגעהען אויף דער יודישער בּיהנע, ער איז זעהר אַ טאַלאַנטפולער אַרטיסט.

מיר ווילען זיך שוין געזעגענען מיט דעם יובּילאַר, וועלכער איז אַגב זעהר בעשעפטיגט. ה' טאַטאַרקעוויטש האַלט מיך אָבער איין און זאָגט:

אויב איך רעד וועגען יודיש טעאַטער, וויל איך נאָך זאָגען עטליכע ווערטער וועגען דעם יודישען „אַרט". דאָס איז אַ וואונדערבּאַרער ערשיינונג. אַ טעאַטער רייך-ליטעראַריש ווי קרישטאַל, ערנסטקייט און ליבּע ווי אַ מאַמע צו אַ קינד. דערביי זענען דאָרט פערהאַן זעהר פעהיגע מענשען. איך זאָג אייך, בנאמנות, אַז איך בין אייך מקנא מיט דעם דאָזיגען טעאַטער.

מיר האָבען זיך געזעגענט, ווינשענדיג דעם פערדינסטפולען אַרטיסט ווייטערדיגען ערפאָלג אין זיין אַרבּייט.

י. דאַנקין.

אימפּאָזאַנטע פייערונג אין פילהאַרמאָניע
לכבוד דעם 20-יעהריגען יובל פון יואל מאַסטבוים.

(—) דער אָוונד, וועלכער איז עהרענעכטען איינגעאָרדענט געוואָרען אין פילהאַרמאָניע לכבוד דער 20-יעהריגער ליטעראַרישער טעטיגקייט פון יואל מאַסטבוים, איז אַ דורך און אַלע היגזיכטען פייערליך און אימפּאָזאַנט. דער אָוונד האָט צוגעצויגען אַ גרויסען עולם, וואָס דאָס בעווייזט, אַז לאָדז פערמאָגט אַ יודישען לעזער, וואָס האָט אינטערעס צו יודישער ליטעראַטור און איהרע שעפער.

די פייערונג האָט געעפענט אין נאָמען פון יוד. ליטעראַטען און זשורנאַליסטען-פעראיין דער דיכטער יצחק קאַצענעלסאָן, דאַן האָט דעם יובּילאַר בעגריסט אין נאָמען פון זשורנאַליסטען-סינדיקאַט אין לאָדז, ד. ה. פון אַלע לאָדזער זשורנאַליסטען — יודישע, פּוילישע און דייטשע — רעדאַקטאָר פון „נייעם פאָלקסבלאַט" לאַזאַר פוקס.

נאָך דער בעגריסונג פון „הזמיר", וועלכע ס'האָט געהאַלטען ד"ר פּריבּולסקי, האָט רעד. פוקס דורכגעלייענט די אָנגעקומענע שריפטליכע בעגריסונגען: פון „ל. טאַגעבלאַט", „נייער פאָלקסבלאַט", פון דער בּאָראָכאָוו-ביבּליאָטעק און פון ירושלים'ער קונסט-מאַלער צוקערמאַן, וועלכער ווילט איצט אין לאָדז.

דאָס וואָרט האָבען דאַן בעקומען די חשוב'ע וואַרשאָווער געסט, וועלכע זענען ספּעציעל געקומען זיך בעטייליגען אין דער פייערונג.

דער ערשטער האָט גערעדט רעד. אַפּענשלאַק, וועלכער האָט כאַראַקטעריזירט יואל מאַסטבוים'ען אַלס וויזיאָנער אין דער יודישער דיכטונג.

דיכטער אהרן צייטלין האָט דאַן געגעבען אַ טיפע אָפּשאַצונג פון יואל מאַסטבוים'ס שאַפונג, כאַראַקטעריזירענדיג איהם אַלס יורש פון פּרץ'ס ערהאַבענע טראַדיציעס אין דער יוד. ליטעראַטור.

רעד. וואַגמאַן האָט רעציטירט אַן'אייגענע גלענצענדע איבערזעצונג פון מאַסטבוים'ס אַ זאַך, וועלכע איז זעהר כאַראַקטעריסטיש פאַר'ן יובּילאַר'ס שאַפונג בכלל.

נאָך אַ פּויזע איז אויפגעטראָטען מיט גרויס בייפאַל די פּאָפּולערע און בעליבּטע זינגערין מאַריאַ ראָלסקאַ, וועלכע האָט זעהר שעהן אויסגעפיהרט עטליכע יודישע לידער, ביי קלאַוויר-בעגלייטונג פון פרל. לאַקס. די קינסטלערינס זענען בעשאָנקען געוואָרען מיט לאַנג-דויערענדע אַפּלאָדיסמענטען.

אויף דער סצענע איז דאַן אַרויף דער יובּילאַר אַליין, וועלכער איז בעגעגנט געוואָרען מיט אַן'אָוואַציע. די האַרציגע רעדע, מיט וועלכער מאַסטבוים האָט זיך געווענדעט צום פּובּליקום, די זעהר געלונגענע רעציטאַציעס פון זיינע אייגענע נייע זאַכען האָבען ממש בעגייסטערט דעם עולם, אַזוי אַז ווען ר'איז אַראָפּ פון דער עסטראַדע, איז געקומען צום פּרעזידיום אַ דעלעגאַציע מיט אַ בּיטע, אַז דער יובּילאַר זאָל נאָכאַמאָל אויפטרעטען.

אהרן צייטלין האָט דאַן געהאַלטען אַ קורצע רעדע, און ס'זענען פאָרגעקומען די אויפטריטען פון די אָרט-אַרטיסטען: ה' דזשיגאַן האָט זעהר אויסגעצייכנט מיט זיין רעקלאַמאַציע פון פוטוריסטישען מאַרש — בעגלייט פון ד"ר מאַנדעלבוים, און מיט'ן הומאָריסטישען מאָנאָלאָג פון טונקעלער. פרוי שיינע מרים (אקאָמפּאַנירט דורך ה' פיינעלמאַן און פרל. טאָפּלאָוויטש) האָט געמוזט ביסירען די חסידישע טענץ, אַזוי וואַרעם איז זי אויפגענומען געוואָרען.

צום סוף איז אויף דער עסטראַדע אַרויף דאָס פּרעזידיום פון דער פייערונג, און יואל מאַסטבוים האָט אין קורצע און האַרציגע ווערטער געדאַנקט דעם פערזאַמעלטען עולם, די ליטעראַטען פון וואַרשאָ, די לאָדזער ליטעראַטען און זשורנאַליסטען.

* * *

נאָך דעם אָוונד איז דער יובּילאַר מיט די וואַרשאָווער געסט און נאָהענטע פריינד אַוועק אין רעסטאָראַן „מעטראָפּאָל", דאָ האָט פּאַסירט אַ זאַך, וועלכע איז ווערט פערצייכענט צו ווערען מיט דאַנק און אָנערקענונג. אין „מעטראָפּאָל" טרעט אויף זעהר אַ אינטעליגענטע זינגערין פון יודישע לידער, פרוי דוליצקאַ. ווען די געסט זענען געקומען איז פרוי דוליצקאַ, וועלכע האָט שוין געהאַט פערענדיגט איהר אויפטריט אַרויף אויף דער עסטראַדע און אין אַ שעהנעם יודיש בעגריסט דעם יובּילאַר און די יודישע ליטעראַטען, זשורנאַליסטען און אַרטיסטען. דאָס האָט אַרויסגערופען אַ שטורעם פון אַפּלאָדיסמענטען אויפ'ן אַדרעס פון דער אַרטיסטקע, וועלכע האָט נאָך לכבוד די געסט אויסגעפיהרט עטליכע שעהנע און אָריגינעלע יודישע לידער.

זאל פילהארמאניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

גאַסטראָלען פון די בעליבּטע אַרטיסטען **חנה לערנער און דוד זיידערמאַן**

„אין נאָמען פון גאָט"

פרייטאָג, ד. 23-טען, 9 אין אָוונד צו ביליגע פרייזען פון 1 ביז 2.50 דער שטאַרקסטער שלאַגער, וואָס איז געשפּילט געוואָרען אין אַמעריקאַ

לעבענס-בילד אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון שטיינבּערג. הויפּט-ראָלען: „יהושיע'לע" — חנה לערנער; „יצחק" — דוד זיידערמאַן. קופּלע „זיי מיר מוחל, גאַטעניו" געזונגען פון חנה לערנער, „המבדיל" פון קאָמפּאָזיטאָר זילבּער'ן, אַראַנזשירט פון זעלמאַן, ווערט געזונגען פון דוד זיידערמאַן מיט'ן כאָר. דער שלאַגער-נומער „שטיין, שטיין" ליבּלינגס-נומער געזונגען פון דוד זיידערמאַן.

שבת, ד. 24-טען, 9 אָוונד פּרעמיערע!
צום ערשטען מאָל אין לאָדז!

דער מאַסקירטער

לעבענס-בילד אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג און עפּילאָג פון ראַקאָוו. — הויפּט-ראָלען: „סאָפיע" — חנה לערנער; „סיימאָן" — דוד זיידערמאַן. אין דער פּיעסע „דער מאַסקירטער" ווערט געזונגען נייע געזאַנגס-נומערן, וואָס איז אין לאָדז נאָך נישט געזונגען געוואָרען. אַ גאַנצען סעזאָן איז די פּיעסע געשפּילט געוואָרען אין אַמעריקאַ מיט גרויס ערפאָלג.

שבת, 3.30 נאָכמ. צו ביליגע פרייזען

„מכירת יוסף"

היסטאָר. אָפּערעטע אין 5 אַקטען פון לאַטיינער.
הויפּט-ראָל „יוסף" — דוד זיידערמאַן.

זונטאָג, ד. 25 טן, 9 אָוונד צו ביליגע פרייזען פון 1 ביז 2.50 זל.

„אין נאָמען פון גאָט"

לעבענס-בילד אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון שטיינבּערג.

מאָנטאָג, דעם 26-טען, 9 אָוונד — גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50 **„מאַשקע ווערט אַ כלה"**

קופּלע „וואו נעמט מען די טיידלעך פון אַמאָ". געזונגען דורך חנה לערנער. אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט פּראָלאָג פון שטיינבּערג. הויפּט-ראָלען: „מאַשקע" — חנה לערנער; „חאַלאָדיאַ" — דוד זיידערמאַן.

כ'עהמען אנטייל פרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פּאָדערמאַן. מענער: אריעל, אייזענבּערג, בירנבּוים, באַלבּירסקי, האַמבּורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ-מייסטער ב. לייבּאָוויטש. אדמיניסטר.: א. בעזמאַן. ביהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.-קאַסע.

פרייזען פון מעהל מוז געהעכערט ווערען

ווענדונג פון וואיעוואדזטווע צום מאגיסטראט.

(מ) נעכטען האט דער מאגיסטראט בעקומען פון וואיעוואדזטווא א רעסקריפט, אין וועלכען דער וואיעוואדע וואַרפט אפ דעם בעשלוס פונ׳ם מאגיסטראט, פונ׳ם 15 מערץ ד. י. וועגען נישט העכערען די מאקסימאלע פרייזען אויף מעהל און געבעקס.

דער וואיעוואדע לעגט גלייכצייטיג פאר אנצונעהמען א נייעם בעשלוס אויפ׳ן גרונד פון דער מאסנעבענדער רעציזיע פון דער קאמיסיע אויסצופארשען די פרייזען. די רעציזיע דארף אויך זיין אנגענומען דורך די קאנסומענטען-פארשטעהער.

זיין מיינונג מאטיווירט דער וואיעוואדע דערמיט, וואס עס מוז ביים אננעהמען די מאקסימאלע פרייזען גענומען ווערען אין אכט די קאסטען פון דער אויסארבייטונג און די אלגעמיינע סיטואציע פון מארק, עס מוז גענומען ווערען אין אכט, אז די פרייזען אויפ׳ן תבואה-מארק זענען דאך געהעכערט און דאס רופט אונבעדינגט ארויס די נויטווענדיגקייט צו העכערען די פרייזען אויף מעהל און געבעקס.

וואס שייך דעם, וואס טיילווייז איז די העכערונג פון די פרייזען ארויסגערופען דורך שפעקולאציע, וועלען די שולדיגע צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכע פעראנטווארטליכקייט.

ווייטער מעלדעט דער וואיעוואדע, אז ער האט אנגענומען שריט, כדי צוווירקען נעגען דעם יקרות און א ראנק זיין אינטערווענץ וועט לאדז די טעג בעקומען צואנציג טאן מעהל פון די מלוכה׳שע רעזערווען, לויט נאר בילינע פרייזען.

אין צוזאמענהאנג מיט דעם רעסקריפט האט דער פארזיצער פון דער קאמיסיע צו פארשען די פרייזען ה׳ וויצע-פרעזידענט ראפאלסקי צוזאמענגערופען אויף היינט א זיצונג פון דער קאמיסיע. דער בעשלוס פון דער קאמיסיע וועט באלד בעהאנדעלט ווערען דורכ׳ן מאגיסטראט.

נעגען די שיסערייען איז חגא.

(אב) יעדעס יאהר פאר די יו״ט הויבען זיך אן שיסערייען, וואס דענערווירען און שרעקען אפט די בעפעלקערונג. ווי מיר דערוויסען זיך וועט די שטעטישע סטאראסטווע (רעגירונגס-קאמיסאריאט) ארויסגעבען א פעראָרדנונג, וואס פערווערט די אפטייקען און די אפטייק-סקלאדען צו פערקויפען קאלי כלאריקום פאר יוגענדליכע.

שטרייק אין די שטעדטישע צעגעלניעס

(ב) די ארבייטער פון די שטעטישע צעגעלניעס האבען ארויסגעשטעלט א הוספה-פאָדערונג פון 25 פראצענט אזוי ווי די פאָדערונג איז נישט נאכגעגעבען געוואָרען, האבען די ארבייטער בעשלאסען פון מאנטאג דעם 26 ה. ח. צו פערשטרייקען.

פאר קינדער פון ארבייטסלאזע.

(אב) די וואיעוואדזטווע וועט די טעג בעקומען פון ארבייטס-מיניסטעריום א סכום געלד אויף צו ערנעהרען די קינדער פון די ארבייטסלאזע. דאס דערהאלטענע געלד וועט פערטיילט ווערען צווישען די אינסטיטוציעס, וואס בעשעפטיגען זיך מיט קינדער-דערנעהרונג.

אין די אפטייקען.

די היינטיגע נאכט-דיזשורען.

(ב) היינט ביינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: וואיטשיצקי, נאפיורקאווסקא 27; דאניעלעצקי, פעטריקאווער 127; אילניצקי, וואולטשאנסקא 37; הארטמאן, מלינארסקא 1; קאהאן, אלעקסאנדראווסקא 80. 8

פערלוירען א פוס

ביי׳ם אראפשפרינגען פון טראמוואי.

(אב) נעכטען 5 א זייגער נאכמיטאג איז אויף פיעטריקאווער נאס נעבען נומער 73 געשעהען א שרעקליכער פארפאל.

מיט׳ן טראמוואי נומער 1 איז פון בזשעזשינער גאס געפאהרען דער 29-יעהריגער אנטאני מרוזבקא פון קילינסקי 164. אויף פעטריקאווער גאס האט מרוזבקא בעמערקט זיינעם א בעקאנטען און געוואלט אראפשפרינגען פון טראמוואי. ער האט אבער אזוי אונגליקליך געמאכט, אז ער איז ארונטערגעפאלען אונטער׳ן טראמוואי, וועלכער האט אפגעשניטען ביי מרוזבקא׳ן דעם רעכטען פוס ביז דער קניע.

פאגאטאוויע האט איהם אין א זעהר שווערען צושטאנד אפגעפיהרט אין פאזנאנסקי׳ס שפיטאל.

10 פראצענט פאר יום טוב

בעקומען די טראמוואי-ארבייטער.

(ב) אויף דער היינטיגער זיצונג פון אויפזיכטס-ראט אין די שטעטישע טראמוואיען וועט בעהאנדעלט ווערען דער פארשלאג אויסצוצאהלען די טראמוואי-ארבייטער א 10 פראצ. צושלאג פאר די יו״ט און נאכקומען איינינע פאָדערונגען פון די ארבייטער. מארגען וועלען די ארבייטער בעהאנדלען די תשובה און אננעהמען צו איהר א שטעלונג.

ארעסטירט א מעהל-סוחר

פאר שפעקולירען מיט מעהל.

(ב) די שטראף-אפטיילונג פון דער שטעטישער סטאראסטווא (רעגירונגס-קאמיסאריאט) האט אנגעהויבען אן אויספארשונג, ווער ס׳פיהרט שפעקולאציע מיט מעהל און ברויט.

ס׳איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז די מעהל-פערקויפער האבען ווירקליך אין פיל פאלען נישט בעקומען דעם סכום מעהל, וואס זיי האבען איינגעקויפט אויף בילינע פרייזען, ווייל די סוחרים האבען פערלאנגט העכערע פרייזען.

בעת דער אויספארשונג איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אז דער מעהל-סוחר ערווארד בעק פון זשגאָווסקא 5 שפעקולירט מיט מעהל. בעק איז ארעסטירט געוואָרען אין ארעסט צו דיספאזיציע פון דער פראקוראטור. ש

נייע פארשריפטען

וועגען פאהרען אין די באהנען.

(—) דאס באהן-מיניסטעריום האט ארויסגעגעבען נייע פארשריפטען וועגען פאהרען און איבערפיהרען סחורות אויף די באהנען. אויף די באהנען איז פערווערט דאס פאהרען פאר הויזירער, שפילער און זינגער. ס׳איז שטרענג פערבאטען דאס איבערפיהרען חיות אין די פאסאזשיר-וואגאנעס, א חוץ קליינע הינטלעך און שטוב-פויגעל. גרויסע הינט און אנדערע חיות קענען איבערגעפיהרט ווערען נאר אלס באגאזש לויט א ספעציעלען טאריף.

אין די קאסעס פון די אייזענבאהנען וועט אנגענומען ווערען אויך אויסלענדישע וואלוטע, פינף מינוט פאר׳ן אפגעהן פונ׳ם צוג קען אפגעשטעלט ווערען דער בילעטען-פערקויף. דאס עפענען פענסטער אין די וואגאנעס איז דערלויבט, נאר אויב דערצו זענען מסכים אלע פאסאזשירען.

פינאנץ-ראט רעווע

אין לאדזער מאגיסטראט.

(ס) דער פינאנץ-יועץ פון באנק פאלסקי, ה׳ טשארלז רעווע, וועלכער ווייַלט איצט אין לאדז, האט נעכטען אפגעגעבען א וויזיט דעם מאגיסטראט-פרעזידיום און איז אויפגענומען געוואָרען דורכ׳ן פרעזידענט זשעמיענצקי. בעת דעם לענגערען געשפרעך האט זיך רעווי אינפארמירט וועגען די וירטשאפטליכע און פינאנציעלע ענינים פון אונזער שטאט און ארויסגעוויזען א ספעציעלען אינטערעס צו די בערערפענישען פון דער זעלבסטפערוואלטונג.

(—) דער פינאנץ-יועץ רעווי האט אפגעהאלטען א רייה קאנפערענצען מיט די אינדוסטריעלער וועגען פערגרעסען די דיסקאנטא קרעדיטען. ה׳ דיסטריעלער הענריק גראהמאן, האט בעוויזען א רייה פאבריקען, כדי זיך צו בעקענען מיט דער היגער רעווי, וועלכער איז אין לאדז א גאסט פון אינדוסטריע.

צו פערצאלען

גרויסע סחורות-טראנספארטען.

(—) צוליב׳ן איינפיהרען פונ׳ם נייעם צאל פילט זיך א גרויסע אנזאמלונג פון טראנספארטען צום צאלען. אויף דער לאדזער פאבריקס-באהן האט זיך אנגעזאמעלט ביז 400 וואגאן סחורות. די באהן-פערוואלטונג האט דעריבער פעראָרדנט אויסצוטיילען ספעציעלע מאגאזין, וואו די סחורות זאלען אויסגעלאדען ווערען. א חוץ דעם איז דערהאלטען געוואָרען אנ׳ערלויבניש צו צאלען די טראנספארטען אין די וואגאנעס.

Dr. RÓŻANER
ספעציאליסט פאר הויט-, ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוועכע.
היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמין
Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
נעמט-אן פון 8—10 און 5—8, פרויען פון 3 — 4 ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערן-, נאז-, האלז- און לונגען-קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אן אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3.

קינא
ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע
40 שיענקעוויטשא 40
אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30 שבת, זונטאג און יום-טוב 2.30 נאכמ.
1-ער סעאנס אלע פלעצער 75 און 50 גר.

פון דינסטאג דעם 20-טען מערץ ביז מאנטאג דעם 26-טען איינשליסליך
צום ערשטען מאל אין לאדז! — גרויסער פראכטפולער פילם! — צום ערשטען מאל אין לאדז!
טראגעדיע פון א טענצערין
(BALETNICA) אין די הויפטראלען: **Lil Dagover i Karin Swanström**
אנאנס: דער נעכסטער פראגראם: „דאס מיידעל פון קאבארעט" אין דער הויפטראלע **Ossi Oswalda**

CZARY
היינט פייערליכע פרעמיערע! דער לאנג-ערווארטעטער פילם דורך די סימפאטיקער פונ׳ם קעניג פון די קאוובאיען און ליבלינג פון די פעלקער אין דעם נייעסטען שלאגער סון דער פראדוקציע 1928
TOM MIX אין גראנד איינברוך האטעל
אנהייב 3.30 נאכמיטאג. שבת און זונטאג 1 א זייגער נאכמיטאג. אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 75 גראשען.

Grand-Kino
היינט און פאלגענדע טעג! דאס גרעסטע פילם-מייסטערווערק פון דער געגענוואַרט, וואס רופט ארויס די גרעסטע אנערקענונג און לויב פון פובליקום, לויט דעם בעוואוסטען ווערק פון געניאלען **Artur Schnitzler** א. נ.: מיט׳ן אנטייל פון די שענסטע און בעליבטעסטע ארטיסטינס פון דער וועלט
ליבעלעך
Evelin Holt i Vivian Gibson
דער פילם פיהרט ארײן דעם צושויער אין א וועלט, וואס איז פאר איהם נישט צוגענגליך. בעמערקונג: פאספארטוס און הנהה-בילעטען גילטיג פון 26. ד. ח. אנהויב 4:30, זונטאג און יום-טוב 1 נאכמ. סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ר. קאנטאר. :-: אכטונג! דאס גרעסטע וועלט-ווערק „CHANG" ווערט דעמאנסטרירט נאך איינינע טעג פאר שילער און יוגענד ביז 4 נאכמ.

קינא
IMPERIAL
16 זאוואדזקא 16
„די קעניגין פון מולען רוזש"
טויזענדער פאליטישע און ליבעס-פאסירונגען. אין דער געזעלשאפט פון די שעהנסטע פרויען פון דער וועלט.
אין דער הויפטראלע MADY CHRISTIANS — אויסערן פראגראם: „די שדים-נאכט"
אנהויב: 5, 7 און 9 אווענד

APOLLO — ODEON
יום-טוב פון פוילישען פילם! — יום-טוב פון פאלקס-לויב!
דער פילם ווערט דעמאנסטרירט אין לאדז אונטער דעם פראטעקטאריאט פון J. W. P. לאדזער וואיעוואדע וול. יאשטשאלט און J. W. P. בריגאדע גענעראל ה׳ סט. מאלאכאווסקי פיהרער פון D. O. K. 4
די לעצטע 3 טעג פונ׳ם גרעסטען פוילישען פאלקס-פילם א. נ.:
„POLONIA RESTITUTA"
אונשטערבליכע עפאפיי פון די קאמפען פונ׳ם פוילישען פאלק איבער די אונאפהענגיגקייט פון פאטערלאנד אין די יאהרען 1920—1918.
מיליאנען פאליאקען זעהען אין דעם פילם זיך אליין און זייער נאהענטע. — אויטענטישע אויפנאהמען, אויסגעפיהרט אין א הויגאן-פייער פון די קעמפענדע ארמעען. — דאס לעבען און קריגס-טאטען פון די פאלקס-פיהרערס, וועלכע שאפען די געשיכטע פון בעפרייטען פוילען. — די דייטשען אין ווארשא. — די פערטיידיגונג פון לעמבערג און זייגע העלדישע „Orlęta". — דאס איינגעהמען פון פאמערן. — פערבינדונג פון ווילנא צו פוילען. — זיגרייכע קאמפען אויף פאלעסיע און וואהלין ווי אויך דאס פערנעהמען קיעוו. — קאמפען געגען די באלשעוויקעס אין דער פערטיידיגונג פון ווארשא און דער ענטגילטיגער נצחון פון פוילישען מיליטער.
איינציגע אויטענטישע אויפנאהמען.

CERES שפייז-פעטס איז פריש אָנגעקומען. צו בעקומען אין אלע קאָלאָניאַל-געשעפטען! די אויסאַרבייטונג פון צערעס-שפייז-פעטס אין אונזערע פאַבריקען שטעהט שטענדיג אונטער דער פערזענליכער השגחה פון הרב שמחה פרענקעל פּאָקאָוויטש, און קען דער שפייז-פעטס רעקאָמענדירט ווערען אלע פרומע יודען.

„SATURNIA“, S. A., WARSZAWA.

עס איז נישט גענוג בלויז צו פערלאַנגען צערעס, — איהר מוזט זיך אויך איבערצייגען, אז דער סוחר גיט אייך טאַקע עכטען צערעס.

עכטער צערעס איז נאָר אין פעקלעך מיט א גרין-רויטען שלייף און מיט דער אויפשריפט "Ceres"
צערעס ווערט לויזערהייט קיינמאָל נישט פערקויפט.

מעבעל-ווערקשטעל
י. בארנשטיין, 115 פיעטריקאָווער 115

נעהמט אָן אַלערליי בעשטעלונגען אויף ענצעלנע מעבעל-שטיקער און גאַנצע קאָמפּלעטען
עלעגאַנטע אויספערטיגונג. לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע.
בעקוועמע קויפס-בעדינגונגען. צוגענגליכע פרייזען.
דאָרט צו בעקומען געלעגענהייטל. א טשעטשעטאָווע שלאַפצימער און עסצימער-איינריכטונג

מענער, דאמען און קינדער-וועש
מאָדערנסטע קראַוואַטען, אויבערהעמדען, שירעמס און שטעקענס
אַלערליי גאַלאַנטעריע-סחורות
בעקומט מען נאָר בײַ **ל. גינצבערג** נאוואמיעסקא 14
הויז האַנדקע. (עקזיסטירט זייט דעם יאָהר 1899) הויז האנדקע
לודאָווע און ספּאָרט-פּאַנטאָפּעל
אַלץ אין דעם גרעסטען אויסוואַהל!
ביליגע אָבער פעסטע פרייזען! דאָס בעזיכטיגען מיין לאַגער—אָהן קויפצוואַנג!
יעדער דאַרף קומען און זיך אַליין איבערצייגען !!!
אכטונג: ספּעציעלער אויסוואַהל פון דאמען-בייטלען.

מצות פּרימע, דינע
פון בעסטען מעהל 0000 A
אונטער דער השגחת הראבינאט דפה
באַקט **פנחס זשעמבינסקי** דזשעלנא 24 טעלעפאן 3628
אין מיינע מיהלען ווערען אָנגענומען מצות צו מאהלען פון בעקערס און פון פריוואַט צו מעסיגע פרייזען און רעיעלע בעהאַנדלונג.
בעמערקונג: דער פערקויף קומט פאָר אויסשליסליך אין דער בעקעריי.

פערשידענע וואוינונגען
2 און 3-שטוביגע און קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען אין די ניי-אויפגעבויטע הייזער אויף מאַגיסטראַצקא 16 און אל. 1-טער מאי 73, ווי אויך איינציגע וואוינונגען אויף טראַמוואַיאָווע 3 נעבען סטאַשיץ-פּאַרק
זענען פון זאפארט צו פערמיטען.
909 צו ערפאַהרען מאגיסטראצקא 16 נעבען העלענאָוו.

Dr med. J. BETTE
ספּעציאַל-ארצט פאַר אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 6. טעל. 44-95
נעהמט אָן פון 8–11 און פון 4–6.

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און נערווען-קראַנקהייטען.
נעהמט אָן טעגליך פון 5 ביז 7 אָווענד.

נידער מיט שטיינאַכ'ס פעריונגערונגס-מעטאָדע!
ווער ס'וויל זיין יונג און שעהן זאָל קויפען א
הערען-הוט
ביי **היימאן טוראבינער,** פּיעטריקאָווער 82 (פראָנט-געשעפט)

אויף לאַגער א גרויסער אויסוואַהל פון די נייעסטע פאַסאָנען און קאָלירען הערען-היטען פון אין- און אויסלענדישע פירמעס. צוליב די בעפאָרשטעהענדע יום-טובים זענען די פרייזען ערמעסיגט געוואָרען.
ביליגער ווי איבעראל! קומט און איבערצייגט אייך! ביליגער ווי איבעראל!

Ceny przystępne! **FILETY** ATELIER PRZEMYSŁU ARTYSTYCZNEGO Łódź, ul. Piotrkowska 79, front 1 piętro poleca: wykwitną damską bieliznę **HAFTY** Warunki dogodne!
Story, Kapy, Serwety — Chustki haftowane w wielkim wyborze — Białe i kolorowe

ביליג מצות
נאָר אויף **פאלודניאַווא 9** בעקומט מען פערשידענע סאָרטען
מצות ווי, ליטווישע, אַמעריקאַנער ארץ-ישראל און אנדערע סאָרטען צו ביליגע פרייזען. ביי **בלימבוים**
פאלודניאַווא 9 פראָנט-געוועלב.

די ערשטע און עלטסטע לאָדזער
מעהד און ווײַן-פאבריק
פון ש. ווישליצקי
פּיעטריקאָווער 10, (אין הויף לינקס)
עמפפעהלט אויף פסח א גרויסען אויסוואַהל מעהד און ווײַן בעסטע קוואַליטעט
צו קאָנקורענץ-פרייזען
פאַר סוחרים א גרויסער ראַבאַט.

Dr. HELLER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-און ווענערישע קראַנקהייטען.
2 נאַווראַט 2
נעהמט אָן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 - 8 אָוו. פאַר פרויען ספּעציעל פון 4 5 נאָכמיטאָג. פאַר אונבעמיטעלטע רעדוצירטע פרייזען.

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
הויט, ווענערישע קראַנקהייטען און מענערשוואַכע
42 ז'אַנסקא 42
נעהמט אָן פון 9 ביז $10\frac{1}{2}$ פאַרט. און פון [illegible] ביז $2\frac{3}{4}$ נאָכמ. [illegible] 8 ביז 9 אָווענד 708

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
פון 10—$1\frac{1}{2}$ און פון 4—7 אָוו.
רעטעקירונגען, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג פון דזשאַנסעס, ציינער א. א. וו.
די ווינדע איז טעטיג.

הייל-פּעדאַגאָגישע קורסען
פאַר שוואַכבעפעהיגטע, שווער-דערציהבארע קינדער. שפּראַך-שטערונגען (שטאַמלען, שטאָ[illegible]טערן)

Dr. med.
A. Szmirgeld
געראָטען-ארצט
עלעקטראָליזאַציעס, ליכטבעהאַנדלונג, אפּעראַטען
Cegielniana 6, tel. 51-89
נעהמט אָן פון 5—7 אָווענד

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספּעציאַליסט פאַר הויט, האָאָר און ווענערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע, רענטגען-באַהאַנדלונג און קוואַרץ-ליכט, עלעקטראָ-טעראַפּיע.
נעהמט אָן פון 12—3 נאָכמ. און פון 6—9 אָווענד.
לעמפּאָריצע-פרייזען.

לעכער
[illegible]
ג. נאָרדמאַן
29 צעגעלניאַנע 29

א מענער-שניידער
געזוכט
בעשטעלט, א וואָכען-מענש און א הויזען-וועסט - נייהער ווערען געזוכט ביי רודניצקי זשגאָווסקא 47.

א צימער
מיט סעפּעראַטען איינגאַנג פאַר 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט אָדער פריילינס פון זאָפאָרט איבערצוגעבען. צו ערפאַרן אין אדמ.

א אויבערמאַשינער
צו א דאמען-שניידער ווערט פון זאפארט געזוכט אלעקסאַנדריסקא 11 ביי
גראסמאן.

א קוואליפיצירטער שטיק-מענש
און א וואכען-מענש צו מענער בעשטעלט ביי
לושינסקי
ווסכאָדניא 51

א שדכן
וועלכער פערקעהרט אין בעסערע הייזער ווערט געזוכט. אָפּפערטען אונטער „שדכן“ אין אדמיניסטראַציע.
935

Dr. med.
WOLF EYCHNER
פרויען-קראַנקהייטען און געבורטסהילף
זגיערזשער 11 טעל. 72-34
נעהמט אָן אין דער לאַזאַרעט פּעטריקאָווער 294 פון 2—12 [illegible], און דערהיים פון 5-6 אָוו.

Dr. med.
NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען. בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע נעהמט אָן פון 5–9 אָווענד

HOFMAN
האָפמאַן, אָט די זאָקען-פירמע
פון דער פּאַנסקאַ זיבען און צוואַנציג
איז בעריהמט שוין לאַנג געוואָרען
סיי אין קראָקע, סיי אין דאַנציג.

האָפמאַן אַרבייט בעסטע סאָרטען
זייד און וואָלענע און צווערען
האָפמאַנס זאָקען זענען שעהנע
רויערהאַפטיג און מאָרערען.

האָפמאַנס זאָקען שאַפט די דאַמען
פרייד און יונגער און גענוס
וויל זיי ליגען שעה אין רייצענד
און זיי מאַכען שלאַנק דעם פוס.

האָט א דאַמע פּאָוואָרזעניע
איהרע פיסלעך זיי בלאַנקען
זאָלט איהר וויסען דאָס איז אלעס
האָפמאַנס זאָקען צו פערדאַנקען.

זיין אַדרעס פּאַנסקאַ 27
פערשרייבט אייך אַלע וואו איהר זענט
ווער עס האַנדעלט מיט ה' האָפמאַן
יענער בלייבט שוין זיין קליענט.

CETAGOL
פריעה איז שוין לאַנג פערגעסען
און די דריקער אָהן א צאָהל
און די יורעלעך — ווי עסען
קניידלעך נאָר מיט צעטאַגאָל

רוים, די מעכטיגע אימפּעריע
איז פערשוואונדען פון אַמאָל
נאָר דער יוד — ער איז א בריה
ער פערגעסט, באַקט מיט צעטאַגאָל

אין די אַלע שטעט און לענדער
און אפילו אין טיראָל
נוצען אַלע גוטע ווירטין
פלאַנצען-פעטס נאָר צעטאַגאָל

אין די אַלערליי געשעפטען
פאָדערט אַלע אויפ'ן קול
נישט קיין אַנדער פלאַנצען-פוטער
נאָר די בעסטע צעטאַגאָל.

וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס !!!

קעלנישע בלומען-וואַסער	3.50	א קילאָ
וועזשעטאַל	1.50	„
ראַזיר-זייף „פּיקסין“	7.60	„
ברילאַנטין	3.50	„

ווי אויך איז צו בעקומען פערשידענע פלאַטין- און שטאָהל-זאַכען צו פאַבריקס-פרייזען.
מיט אכטונג
י. דרוקער, זאוואדזקא 11.

די מאָדערנסטע
לאמפען
פאַר שפּייזע-צימערן און קאַבינעטען
קויפט זיך אמבעסטען צו פאַבריקס-פרייזען נור ביי
א. י. איינער, פּאָלודניאָוואַ 25.
בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלערליי איבער-אַרבייטונגען פון גאַז אויף עלעקטריע, ווי אויך אַקסעסוארים.

לאמפען
עלעקטרישע אין א גרויסען אויסוואַהל פון אייגענער אויסאַרבייטונג פון בראָנז פון די נייעסטע מאָדעלען עמפּפעהלט
A. REJDER
56 Wschodnia, 56 tel. 67-64.
גינסטיגע בעדינגונגען.
— קאָנקורענץ-פרייזען.—
אכטונג! רעפּעראַטור און איבער-ארבייטונג פון פערשידענע לאַמפּען

i znacznie jeszcze starsze bywają delikatne koronki i dziś jeszcze wzbudzają zachwyt u znawców swą niezmienną pięknością. Dawno już rozpadłyby się, gdyby je miast czystem tylko mydłem, prano „nowoczesnemi" — przeważnie szkodliwemi środkami do prania. To dowodzi, że i Sz. Pani również powinna używać do prania swej kosztownej bielizny jedynie tylko to czyste, dobre i aromatyczne mydło „Kołłontay z pralką". — Skoro niezliczone tysiące gospodyń zachwycają się mydłem „Kołłontay", to i krytyka Szan. Pani o tem mydle wypadnie dodatnio. Mydło „Kołłontay" uchroni stan bielizny oraz kieszeń od strat! Czy istnieje zatem rozsądny powód kupować inne wyroby?

ZŁOTY MEDAL na WYSTAWIE w KATOWICACH 1927.

Zastępca na Łódź: S. B. Redlic, Łódź, Pomorska 19.

NOWOŚĆ

Nowość — Nowość

צום פריהלינג קרעטען = פאלטענס | צום זומער גאזעלען און פיקסען

צום ווינטער

לאפקאווע פאלטענס ala ברייטשוואנצען

עמפפעהלט אויף גינסטיגע בעדינגונגען

12 A. Fiszlewicz 12

NARUTOWICZA

Telefon 34-66.

Institut de Beauté

Anna Rydel,

(Diplomée de l'Uniwersité de Beauté Paris)

Cegielniana 19, m. 8 tel. 69-92.

Pielęgnacja skóry i włosów. Specjalne masaże twarzy i ciała. Masaże odtłuszczające. Usuwanie zmarszczek, brodawek, piegów, wągrów i innych defektów cery. Usuwanie włosów elektrolizą. Elektroterapja. Solux
Przyjm. od 10-j do 8-ej wieczorem. 625

!וויכטיג פאר ה"ה פריזיערס

קעלניש בלומען-וואסערן נור	3.50 א קילא
וועזשעטאל "	2.00 "
פיקסין צום ראזירען "	7.65 "
בריליאנטין "	3.60 "
פראנצויזישער לאקיר "	45 גר. א דעקא

עמפפעהלט די פערפומעריע

M. WOLMAN

12 ZAWADZKA 12

ס'איז אנגעקומען פראנצויזישער פערלאווע לאקיר 50 גר. א דעקא.

פאר אנגראסיסטען ראבאט. 476

Möbel

MÖBEL

וויכטיג פאר פערלאבטע.
די מעבעל = טישלעריי פון

A. Müller, Wschodnia 65

G. GÜNTHER אינהאבער

עמפפעהלט אין א גרויסער אויסוואהל
שפייזע - צימערן. שלאף - צימערן.
הערען-צימערן, קוכען-מעבעל, פאלסטער-מעבעל
אין ענצעל-מעבעל 680

צו מעסיגע פרייזען און גינסטיגע צאהלונגס-בעדינגונגען
געגרינדעט אין 1876. געגרינדעט אין 1876.

ס'ווערט געבעטען אונזער לאגער צו בעזוכען.

בייה = מאשינען

קויפט נישט בעפאר ביז איהר וועט נישט בעזוכען מיין אגענטור פון די בעסטע מאשינען אויף לייכטע בעדינגונגען, קומט איבערצייגט אייך ביי י. שטשעשנשליווי אלעקסאנדריסקא 27 (מרדכי גבאי'ס גאס). 457

בעמערקונג: רעפעראטור אויף דער שטעל.

פעלד - בעטען

לעזשאקעס, קינדער-שטיילען

פון דער פירמע „OMEGA"

מיט פיל יעהריגע גאראנטיע

פאבריק לאדז, יוליוש-גאס 4.

צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטן.

Skład Apteczny i Perfumerja

M. WOLLMAN

12 ZAWADZKA 12

עמפפעהלט א רייכען אויסוואהל
פון די נייעסטע פערפומען

טואלעט-זייפען, קרעמען, פודער, קעלנישע בלומען-וואסערן ווי אויך אלערליי קאסמעטיק צו קאנקורענץ-פרייזען! פאר ענגראסיסטען ראבאט!
ב. מ.: פודער קאטי און הויגיען אויף דער וואג.
ס'איז אנגעקומען שלאנק-בעדער פון ד"ר לייכנער № 1001
יעדע פרוי ווערט פערפומירט מיט די בעסטע פערפומען געראלינע ווונדערליכע געשאנקען! קומט און איבערצייגט אייך!

Dr. med. GRZEGORZ ROSENBERG

ספעציאל-ארצט פאר מאגען-, דארם-, לעבער- און אינערליכע קראנקהייטען

Gdańska 44 (דלוגא)

טעלעפאן 24-44

נעהמט אן פון 10 ביז 12 מיטאג און פון 5 ביז 8,30 אוונט; זונטאג פון 10—1 מיטאג.

Dr. PRYBULSKI

זאוואדזקא 1, טעל. 26-38.

[illegible]

Dr. med. H. GUTSZTADT

ספעציאל-ארצט פאר אקושער- און פרויען - קראנקהייטען.

Zachodnia 62 צגיעלניאנא 23

טעלעפאן 29-52 346

נעהמט אן פון 4—7 אוונט. אין לעטשניצא „סאניטאס" צעגעלניאנא 29 פון 6—8 אוונט.

Dr. med. ST. HEINRICH

POMORSKA 10, tel. 47-67.

ספעציאליסט פאר קינדער- און אינערע קראנקהייטען. בעהאנדלונג מיט קינסטליכע בערגזון-בעשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). נעהמט אן פון 4—6 נאכמיטאג.

Dr Med.

J. PIK

Kilińska 57, tel. 23-71

parter

נערוועז-קראנקהייטען

[illegible]

Dr. med.

BRAUN

פיאטרקאווסקא 23, 23

טעלעפאן 40-26.

ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכקייט.

בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)

נעהמט אן פון 9 ביז 11 פריה און פון 5—8 אוונט.

Dr. med.

L. Pikielny

ספעציאל-ארצט פאר נירען, בלאזען- און האַרן-קראנקהייטען

Nawrot 8,

telefon 19-90.

עמפפאנגט פון 4—7 אין אוונט

לעטשניצע „זדראוויע"

פון דאקטוירים-ספעציאליסטען

אויף נאוואמיעסקא 3 (וואסבארניא 13) טעלעפאן 37-76.

אויגן קראנקהייטען	ד"ר קראוש	4—3, זונטאג 10,30—11.30
נירען קראנקהייטען	ד"ר פראניפל. פרענקעל " קראזענבערג	12.30—1.30, חוץ פרייטאג מיטוואך, שבת, זונטאג 11—12
[illegible]	ד"ר אידעסנער. מארגאליס	2—3 אחוץ זונטאג, דינסט.
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר גיבינסקי " קאק " לקווי " [illegible]	9½—11½ זונטאג 9½—11 12—2 זונטאג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11—12 זונטאג 11—12
קינדער קראנקהייטען	ד"ר סאלאוויעטשיק " מאשראנ א " פרעבנער	11—12.30, 3—5, ו. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאג 9—10.30
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר גאלדמאן " פערלים	טעגליך 2—3 12—1.30, 6—7.30, זונט 11—1
פרויען קראנקהייטען	ד"ר איזענמאן " [illegible]	12—1, זונטאג 12—1 10.30—11.30, דינסט. 1.30—2.30
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען	ד"ר ראבינאוויטש	12—2, זונטאג 12—1.30
הויט און וועגערישע קראנקהייטען	ד"ר פאלק " זאנענבערג	3.30—4.30, זונטאג 9—10 11—12, זונטאג 11—12
רענטגענאלאג	ד"ר [illegible]	3 7
קינסטליכע אנאליזע	ד"ר מ. מאצע	

וויזיטען אין שטאט. :—: פאקען-שטעלען. :—: רענטגענאגראפיע. :—: זעמטליכע דורכשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). :—: אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אוונט.
זונטאג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאכמיטאג.

1928 נור ביז מאנטאג, דעם 26-טען מערץ

דאס גרעסטע מייסטערווערק פון דער איצטיגער צייט, פון וועלכען די גאנצע וועלט איז ענטציקט

דער אומשולדיג בעשולדיגטער

RYSZARD BARTHELMESSE

מעכטיגסטע דראמע פון פאנאטישען לעבען פון מזרח, מיט'ן אנטייל פון אונפערגלייכליכען
די אקציע שפילט זיך אפ טייליוויז אין פאלעסטינא. — שרעקליכע קאמפען פון פראנצויזיש-ענגלישען מיליטער מיט אראבער. — וואונדער-שעהנע נאטור=אויפנאהמען. ענטציקענדעם שפילען. פערשטארקטער ארקעסטער.
זיך ראדיאפאנישע אפאראטען. קירצליך: „PARADA SMIERCI" אין ווארטע-זאל געפינען

קינא „סירענא"

KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL. 49-48

אלעקסאנדראווסקא 47, טעל. 49-46.

!גרויסע סענסאציע EDDIE POLO

לעצטער אויפטריט פונ'ם ליבלינג פון פובליקום דעם העלד

אין דער גרויסער סענסאצ. דראמע אין 2 סעריעס, :—: 16 אקטען

1-טע סעריע: **העלד פון כינעזישען קווארטאל**
דראמע אין 8 אקטען

2-טע סעריע: **די שווארצע מאוועס**
דראמע אין 8 אקטען

פאספארטוס און הנחה = בילעטען — אונגילטיג. —

קינא „ERA"

פריהער „פלארא" זאוויישא 22 (בעלוט)

CASINO

הײנט און פאָלגענדע טעג! | הײנט און פאָלגענדע טעג!

גרויסער ראָמאַנטישער פילם פון דער געשיכטע פון אַ מענש, וועלכער איז פערפלאַנטערט מיט אַ וואַהנזיניגער ליבע. אונטער'ן נאָמען:

רעזשיסירט און רעאַליזירט פון Allan Crosland שפּעטער פון „שטורם פון ליבע"

„ווען אַ מאַן ליבט"

רעזשיסירט און רעאַליזירט פון Allan Crosland שפּעטער פון „שטורם פון ליבע"

— אין די הויפּט-ראָלען: —

Dolores Costello : John Barrymore

דער גרעסטער וועלט-טראַגיקער אין זיין לעצטער קרעאַציע, ווי אויך | די אייביג וואונדער-שעהנע און רייצענדע פרוי.

ענטציקענדעס שפּילען. פּראַכטפולע טואַלעטען. פּראַכטיגע אויסשטאַטונג און געדויש פון פּאַריזער לעבען. ענטציקענדעס שפּילען.

אָנהויב 4.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג. | סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר. | אָנהויב 4.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

SPLENDID

הײנט -- גרויסע פּרעמיערע! | פילם פון וועלט-רוהם!!!

קעלבער פון מאָסקווער רעסטאָראַן „JAR"

גרויסע לעבענס-זיטען-דראַמע אין 12 אַקטען, לויט דער ערצעהלונג פון I. SZMIELEW

פירסטער פילם פון דער גאָלדענער סעריע, בילדער פון דער פּראָדוקציע „SOWKINO" אין מאָסקווע. ערשטער רוסישער מאָדערנער פילם, וועלכער פיהרט אונז אַריין הינטער די קוליסען פון די היינטיגע מאָדערנע מאָסקווער רעסטאָראַנען און וויזט אונז קאַבאַרעטען, דאַנסינגען, ווי אויך דאָס נאַכט-לעבען פון היינטיגען מאָסקווע.

דער פילם איז ביי יעדער הינזיכט אָריגינעל און נישט אַלטעגליך. ❖ דער פילם איז גענצליך אַנ'אויסנאַהם צווישען די היינטיגע פילמען מיט זייער שאַבלאָן-אַרבייט. ❖ דער פילם איז פול מיט עמאָציע און הינרייסונג.

דער פילם איז איינער פון די בעדייטענדסטע, וואס מ'האט ביז יעצט געזעהן.

די הויפּט-ראָלען קרעאירען די גרעסטע שוישפּילער פון מאָסקווער סטאַניסלאַווסקי'ס טעאַטער

Wanda Malinowska, M. Czechow, S. KLIMOW, M. NAROKOW.

דער אויביגער פילם איז אנערקענט געוואָרען איז אויסלאַנד פאַר אַ רעוואָלוציע פון סעזאָן און איז פערעכענט צו די בעדייטענדסטע וועלט-פילמען. :—: יעדער קינאָ-ליבהאָבער דאַרף זעהען דעם פילם.

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. | מוזיקאַלישע אילוסטראַציע אונטער דער לייטונג פון ה' א. טשודנאָווסקי. | אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

שבת און זונטאָג פון 12 ביז 3 נאָכמיטאָג זענען די פרייזען פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זלאָטי.

צום פריהלינגס-סעזאָן

בעזיץ איך אַ גרויסען אויסוואהל עלעגאַנטע

הערען- דאַמען- קינדער- **שיך**

אייגענער אויסאַרבייטונג

צו ביליגע פרייזען. ווי אויך פון דער מעכאַנישער פאַבריק „CEDA" מאַרקע

S. STARKMAN, PIOTRKOWSKA 39

HEMOROIDY

STAN ZAPALNY · KRWAWIENIE SWĘDZENIE

USUWA

HEMORIN-KLAWE

פּאָרצעלאַן

די זייט 20 יאָהר עקזיסטירענדע

פּאָרצעלאַן-מאָלעריי, קילינסקי 96

פערקויפט געמאָהלט פּאָרצעלאַן צו מעסיגע פרייזען. נעמט אויך אָן צו מאָהלען פערשידענע קאָנטען און בלומען צו סערוויזען. עס ווערט אויך אָנגענומען פערשידענע מאָנאָגראַמען און אויפשריפטען פאַר רעסטאָראַציעס.

NAJMODNIEJSZE PERFUMY GODET PARIS NA WAGĘ

H. GOLDHIRSZ | PIOTRKOWSKA 156

Tel. 26-68 | Tel. 26-68

ביטשריפטען-ביורא

פּאָנסקאַ 1

ש. האַכבערג טע. 77-36.

ערלעדיגט אַלע אַרט געריכטליכע און שטייער אַנגעלעגענהייטען רעיעל און פּיקטליך

אײלט דער יום-טוב רוקט אָן

נאָר פאַר 250 ווערט איבערגעמאַכט און איבער געפּאַסאָנירט דאַמען און מענער-הוטען ווי אויך קינדער-הוטען פון גאָר אַלט ווערט געמאַכט גאַנץ נייע, לויט די נייע מאָדעלן און פּאַסאָנען פּינקטליכע אויספיהרונג און רעיעלע בעהאַנדלונג. גלייכצייטיג קאָנט איהר בעקומען אין אַ גרויסען אויסוואהל אַלע אַרט דאַמען און מענער-הוטען צו ביליגע פרייזען. געדענקט די אַדרעס לוטאָמירסקאַ 2 (האָטעל גאַס) אָדער זגערסקאַ 20.

וויכטיג פאַר דאַמען!

אויף אויסצאָהלונג: ווי מענטעל, קאָסטיומען, נאָר אויף בעשטעלונג. אייגענע אַטעליע לויט דער לעצטער מאָדע. רעיעלע בעהאַנדלונג. פּינקטליכע אויספערטיגונג. ביליגע פרייזען.

A. BERGER, Południowa 6.

LODZER MÄNNERGESANGVEREIN

זאַל פילהאַרמאָניע

מיטוואָך, דעם 28 מערץ, $8^{1}/_{2}$ אָוונט

צום ערשטען מאָל אין פוילען

Robert Schumann

Das Paradies und die Peri -- Oratorium

מיטווירקענדע:

PERI: Frau Lotte Maass, Halle (Sopran), ERZäHLER: Herr Paul Madsen, Berlin (Tenor), Frau Käthe Hornung (Sopran), Frau Helena Eisner Schülde (Alt), Herr Caesar Josefowicz (Tenor), Herr Dr. Med. Eugen Schicht (Bass).

געמישטער כאָר פון לאָדזער מענערגעזאַנג-פעראיין, פערשטאַרקטער פילהאַרמאָניע-אָרקעסטער. | 180 מיטווירקענדע. | Dirigent: ADOLF BAUTZE.

דער פאָרפערקויף פון בילעטען קומט פאָר אין סקלאַד - אַזטעמשקע פון ה' א. דימעל פּיעטריקאָווער 157 טעל. 27-94 און ביי דער קאַסע פון פילהאַרמאָניע-זאַל

פרייזען פון די פּלעצער פון 10 ביז 2 זל.

רעיעלע בעדינונג! | מעסיגע פרייזען!

שוה-וואַרען

M. JAKUBOWICZ, Łódź, Konstantynowska 30

איך עמפפעהל צום פריהלינג און זומער-סעזאָן אַ גרויסען אויסוואהל פון סאָלידער

דאַמען-, הערען- און קינדער-שוה-וואַרען,

אייגענער אויספיהרונג

מעשעבישע-ליינען, זיידענע און פרונעלען אין אַ גרויסען אויסוואהל פון דער פירמע „Bata" צו קאָנקורענץ-פרייזען. גומי-ספּאָרט-שיך פון דער פירמע „P. P. G." צו פאַבריקס-פרייזען. גרויסער אויסוואהל פון הויז-, רייזע- און ספּאָרט-שיך. 726

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman.

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.